פרשת **בהעלותך** תשפ"ד לפ"ק | גליון תתתקנ"ב שנה כ"ח

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

בהעלותך את הנרות

האיש יושב לו בביתו קופא מקור, סערות רוחות וגשמים בחוץ, חלונות הבית רועדים מפרצי הרוח החודרים דרך חרכיו, עד שהסערה שולטת פנימה בכל פינות חדריו, ארכבותיו דא לדא נקשן, ואין עצה אלא להדליק את האור כדי לחמם את עצמותיו היבשות.

בתוך הבית מונחים להם עצים טובים, באין ברירה אחרת בידו ניגש הוא אל המלאכה למלאות צרכו במעט עצים אלה, הצית בהם את האש אשר חיש מהר נדלקו, אך לא עלתה בהם השלהבת כראוי עקב הכמות הקטנה שבהם, וממילא לא היה בה בכדי לחמם את הבית ולגרש הקור השורר בין כתליו.

בידעו פרק בטבעה של האש, טרח ואסף מכל פינות ביתו כלים מכלים שונים על מנת לנפנף בהם על יד האש, בכדי שינשב בה הרוח וללבות את השלהבת להיות עולה יפה, וכשגם עצה זו לא הפיקה את התועלת הרצויה נשכב הוא עצמו בפישוט ידים ורגלים אצל האור, ובכל כוחו נפח בפיו אנה ואנה, ובכל זאת עדיין בוששה השלהבת מלעלות, אמר בלבו: הדא מחדא לא אתיא, ניתי חדא מתרתי, ובבת אחת נפח בפיו בכל כוחו ובשתי כפות ידיו נפנף בכלים.

באותה שעה נכנם חבירו לתוך ביתו, ומצאו שוכב על הארץ, לחייו נפוחות ואדומות מרוב יגיעה, ידיו עולות ויורדות ומנפנפות ברוח, זיעה מכסה את כל גופו, ומראהו כאחד המבוהלים והמטורפים, נעמד הלה משתומם למראה עיניו, שמא יצא חבירו מדעתו, או מחלה איומה תקפתו, חיש מהר רץ אליו וצעק לקראתו: מה לך ידידי כל הבהלה הזאת.

ענהו האיש: רצוני להעלות את שלהבת האש למען תטיב לחמם את קירות הבית, וכבר נסיתי את כל התחבולות וללא הצלחה, בשמוע חבירו דברים אלו מילא את פיו בצחוק ולעג לעומתו: שוטה שכמותך, האינך רואה כי מעטים המה העצים אשר בהם הצית את האש, עליך לקום וללקט עצים מרובים להוסיף על האש ואז תעלה השלהבת מאליה.

והנמשל מובן הוא, ההתלהבות הרוחנית זקוקה לעצי העבודה בכדי שתעלה בקרב לב האדם, ולחנם יטרח להרבות אש הקדושה בתוככי נפשו, אם לא יוסיף עצים למערכה גדרים וסייגים בתורת ה', והן הם דברי הבית אהרן זי"ע שכתב וז"ל: "שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה, היינו שצריך לייגע עצמו בעבודות עד שתהא שלהבת עולה מאליה, כי ממילא יעלה התלהבות ולא שיכוין לזה, ולא כהחסידים השוטים המחפשים ומצפים להתלהבות, רק שצריך לעמול בעבודות, והשלהבת תעלה מאליה", עכ"ל.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
תורה ותפילה ..... ב
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ג
קדוש יאמ"ר ..... ד
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ה
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ו
שבח"י רמבח"ן ..... ז
עיקר על הפר"ח ..... ח
חוקים להזורחקם ..... ט
פשיב כהלכה ..... י
הלכה ברורה - בשכתם הסתם ..... יא
היכלא דאגא ..... יב
דבר בעתו ..... יג
נועם שבתך ..... יד
פשוטלהן פלכים ..... טו

אגרת פרק ג'

להכנסת מדעות, מזל טוב, הנצחת שם, לע"נ
להר"ר **אלטר אשר אנשיל אילאוויטש** הי"ו
052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

וְשִׁמְךָ שְׁמוֹ אַבְרָהָ"ם וּמָצָאתָ אֶת לְבָבוֹ נֶאֱמָן לְפָנֶיךָ

וה' ברך את אברה"ם

אורה ושמחה תעטפנו, לשגר ברכתינו, מעומק לבבינו, קדם מע"כ ידידינו הנכבד המפואר, האי גברא יקירא בכל דבר קודש לבו ער וחם, וה' ברך את אברה"ם, רודף צדקה וחסד לפרט ולכלל, על כל מכיריו נערץ ואהוב חים ומקיר רבנן בכל עת ועידן, ואיהו גופיה צורבא מרבנן, תומך נלהב למוסדותינו הק' ברוח נאמן ומסור הוא הגבר הוקם עולה של תורה ותפילה, בהקמת בתי כנסיות בתוככי וויליאמסבורג יע"א לשם ולתהילה משמיא זכה לעשות רצון צדיק מרן רבינו הגה"ק שליט"א בהרחבת גבולי הקדושה בכשרון מעש וברב תבונים

הרבני הנגיד הנדיב הנכבד, אחד הוא אברה"ם במעשי צדקה וחסד

מו"ה

אברהם בראך

הי"ו

מראשי קהילתינו הק' בוויליאמסבורג יע"א
ומיוחדי פרחה לימין מוסדותינו וקהילתינו הק' פה בני ברק יצ"ו

לרגל יום שמחה ואורה - בהכנס בנו לעול התורה

הבחור היקר יניק וחכים, כולו מחמדים וחכו ממתקים

כמר נחמי' בראך ני"ו

והברכה אחת לעטרת זקנים בני בנים, ידידינו החשובים

אביו מוה"ר שמואל חיים בראך הי"ו
מנכבדי ופארי קהלתינו הק' בעיר באר פארק יצ"ו

חותנו מוה"ר חיים יהושע געלבשטיין הי"ו
ראה"ק דק"ק עצי חיים סינוט בוויליאמסבורג יצ"ו

ויהי נועם ה' עליכם, שתשרה שכינה במעשי ידיכם, ותזכו להמשיך בפעולותיכם הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא, ובשכר זאת תתברכו מן שמיא באורך ימים ושנות חיים בטוב ובנעימים, ואך טוב וחסד ירדפוכם כל הימים, אכי"ר.

המברכים למען שמו בשיר וקול תודה

יחזקאל ראטטנר

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
בני ברק

הארת הצדיק שמלהיב לבבות ישראל לעבודת ה'
צריכה להעלות מאליה אף כשאינם פנים בפנים

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרות וגו'. פירש"י: "על שם שהלהב עולה כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". **הצדיק מכונה 'כהן', אליו נאספים בני ישראל יחד באגודה שלימה והוא מלהיב לבבם לעבודת השי"ת,** אך אחר פרידתם מהצדיק נכבה ההתלהבות שהיה להם. והכתוב מלמד להצדיק שצריך כל כך להלהיב לבבות בני אדם לעבודת השי"ת, כדי אשר אף שיהיה: **'אל מול'**, דהיינו מנגד מרחוק **'פני המנורה'** הוא הצדיק המאיר לכל העולם בצדקתו, **'יאירו שבעת הנרות'**, היינו נשמות בני ישראל, שיהיה להם התלהבות אף אחר פרידתם מהצדיק". וזהו שאמר לאהרן "שלך גדולה משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות הם נשמות בני ישראל" (נר ה' נשמת אדם, משלי כ. כז) להשי"ת, **"והיא מעלת קרבנו של אהרן אשר גדולה מכל קרבנות הנשיאים".**

מאור ושמש

תכלית לימוד התוה"ק שיאיר ויקדש כל הנהגת האדם

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה וגו'. פירש"י: "על שם שהלהב עולה, כתוב בהדלקתן לשון עליה, שצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה". הנה כתיב (יהושע א, ח): **"לא ימיש ספר התורה הזה מפיך והגית בו יומם ולילה"**, ולכאורה, הא מן ההכרח שיבטל הרבה פעמים מלימוד התורה, וכמו שאמרו חז"ל 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ' וכו', וכל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטילה. ואפי' מי שתורתו אומנתו יבטל בהכרח מלימודו, שהרי האדם צריך לאכילה ושתיה ושינה וכדו'. ע"כ רומזת לנו התורה כי **"העיקר הוא בעת שילמוד התורה הקדושה ילמוד לשמה ויקשר את עצמו בהתוה"ק, ואור התורה יאיר לו הדרך אחר זה אפי' בעת שבטל מן התורה לדברים ההכרחיים".** והנה מנורה ותורה חד הם, שהרי מנורה בדרום (מנחות מג:), ו"הרוצה להחכים ידרים" (ב"ב כה:), הרי שהמנורה רומז לחכמה, וכן **"כי נר מצוה ותורה אור"** המשיל המצוה לנר, ותורה לאור. וזהו שפירש"י: **"על שם שהלהב עולה"** ר"ל **להב התורה צריך לעלות למעלה שילמוד בדחילו ורחימו ואז פורחת היא לעילא** (תיקו"ז י, כה); **"כתיב בהדלקתן לשון 'עליה', שיצריך להדליק עד שתהא שלהבת עולה מאליה" שיקשר עצמו בהתורה בעת הלימוד עד שתהא שלהבת עולה מאליה אפילו בעת שהוא בטל מן התורה.**

דברי יחזקאל

העלאת ניצוץ הקדוש שבכל דבר תלוי בהנהגת האדם

בהעלותך את הנרות, ברש"י שתהיה שלהבת עולה מאליה. כי בכל דבר יש נקודה חיות מהקב"ה, רק שהכל תלוי בעבודת האדם לעורר התלהבות להטות הכל להקב"ה. **כי כפי רצון וחשק האדם, מעורר רצון בכל הדברים שכפויים תחת ידו והם ברשותו** כו'. כי מלכות שמים חל על ידו לכל הנבראים, וכל נברא נמשך בטבעו אחר מי שיוכל להמשיכו לחול עליו מלכות שמים כו'. וכשהאדם עושה מעשה לשם שמים, שכוונתו שיהיה נעשה כבוד שמים, על ידי זה מתעורר האמת, כי מצא מין את מינו וניעור. וזהו: **"בהעלותך"**, כי כל דבר נקרא **'נר'**, שהוא כלי לאור הדולק בו. **שיש נקודה ואור בכל דבר, והאדם יכול להעלותו בכמה שמכוין להיות עולה.**

שפת אמת

עיקר השגת עבודת ה' בכח המניעות והעיכובים

במראה אליו אתוודע וגו' "עיקר השגת העבדות וההתקרבות אליו ית"ש, הוא על ידי מניעות ועיכובים דווקא", כמו המראה (שפיגע"ל) שנעשה ע"י מניעה ועיכוב מן הצבע החוסם בעד הראות. וזוהי הכוונה, **'במראה'** בבחינת המראה, **'אליו אתודע'.**

תורת יחזקאל קאזמיר

עצם ההתקרבות והרצון לעבודת ה' חביב לפניו ית'

כי נתונים נתונים המה לי מתוך בני ישראל. לבאר הלשון נתונים נתונים. והנראה דרך משל ומליצה, כאשר יביאו מתנה לשר אחד פחות הערך אזי המתנה עצמה חשיב אצלו, משא"כ כשיביאו מתנה לשר גדול ואפרכס גדול המתנה גופא אינו חביב אצלו כלל, כי אפרכס גדול כמוהו כמה רבבות מדריגות שיש לו יהא חביב אצלו מתנה פחותה כזו, אך החביב אצלו הוא נדבת לבו של זה הנותן שעלה ברצונו ליתן לו מתנה. ונמצא ערך החביבות של זה השר הוא להנותן הנתינה, כלומר שעלה בדעתו ליתן לו מתנה ולא המתנה עצמה שנותן לו. וזהו גבי השי"ת ג"כ שיקרבו לוים לעבודתו ית' **מה בצע לו בהם הלא מלפניו יחילו כל יושבי תבל וכל שרפי מעלה עומדים עליו באימה וביראה לעשות רצון קונם וחפץ צורם רק חביב אצלו יתברך מה שעלה בדעתו להתקרב לעבודתו יתברך.** וזהו **'כי נתונים נתונים המה לי מתוך כו'**, כי הנתינה שלהם **שעלה בדעתם שיקרבו וימסרו לעבודתו זה חשוב נתינה אצלו כנ"ל לא המתנה עצמה רק הרצון שבו שנתן מתנה זו חביב אצל הבורא.**

קדושת לוי

תורה

כך דרכה של תורה, הגם שנקנית ביסורין, אבל 'והב בסופה'

וזה מעשה המנורה מקשה זהב עד ירכה עד פרחה מקשה היא כמראה אשר הראה ה' את משה כן עשה את המנורה. פי' אופן למוד התורה הוא **תחלתו מקשה כי כולו מוקשה ואין הדעת סובלתה וסופה ברור כזהב בלי שום פסולת.** ומפורש **'עד ריכה עד פרחה'** פי' קודם שיגיע למדרגת ירך ופרח שהם ת"ח גמורים שעושים ציצים ופרחים לתורה ונקראים נמי ירך כדכתיב [שה"ש ה'] שוקיו עמודי שש, עד שלא הגיע לזה הרי היא **'מוקשה'**, ואה"כ יהי' במדרגת **'זהב'**, ואמר **'כמראה אשר הראה ה' את משה בהר' שבתחלה נתקשה בקבלת התורה ולבסוף נתנה לו במתנה כחתן לכלה** [נדרים ל"ח.] ה"נ **'כן עשה המנורה'** היא התורה כנ"ל.

חתם סופר

אופן קנין תורה, מתוך בושה, ובדחילו ורחימו, ועי"ז לא יתבייש בהשגותיו בתורה בעולם העליון

אל מול פני המנורה יאירו כו', במדרש איתא משל למלך שאמר לאוהבו תדע שאצלך אני סועד כו', הכין כלי הדיוטות כשבא המלך סיבבו משרתיו מנורות של זהב נתבייש והטמין כליו כו' עד שאמר המלך פוסל אני כולם ואיני משמש רק בשלך כו' ע"ש. לפי השכל נראה כי לא טוב עשה זה האוהב כי למה לא ישתמש המלך באמת בכלי מלכות. וגם מה נולד לו שנתבייש והי' לו לידע מקודם כי המלך אינו חסר לו ורק לכבודו צוהו להכין כלי הדיוטות. ואם הי' מבין זאת ולא הטמין כליו לא הי' צריך המלך לפסול כלי מלכות. **וכן הענין בעבודת האדם לפניו ית' כי יש לו להבין שאין לו שייכות מצד עצם הפעולה רק מצד שהקב"ה אמר ונעשה רצונו. וכפי מה שנודע זה להאדם אינו מתבייש לעה"ב, וע"ז מבקשין ולא נבוש ולא נכלם. כי האדם שמחשב עצמו ומעשיו כשבא לעלמא דקשוט ואינו מוצא לעצמו שום מציאות הוא מתבייש מאוד. אם כי עשה מעש"ט בעולם מטמין את מעשיו כמשל הנ"ל** [ואין למעשיו מציאות רק בעולמות תחתונים שאין שם התגלות כלי מלכות כמשל הנ"ל] **אבל אם הוא מלא בושה והכנעה בעודנו בעוה"ז אין צריך להטמין עצמו ומעשיו בעוה"ב.** וע"ז אמרו 'אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו' כו'. וזה הענין האמור בפסוק **'אל מול פני המנורה יאירו'** שלא יצטרך המלך לפסול כלי מלכות. וזה השבח **'ויעש כן'** שלא שינה. ומסתמא בהדלקת המנורה ראה אהרן הכהן הארת המנורה העליונה כמ"ש במדרש **מנורה טהורה ירדה** כו'. ובמ"א אמרו במד' שנעשה המנורה מעצמה. ובמ"א אמר שבצלאל עשאה ומסתמא הכל אמת. **וזו המנורה היתה הכנה להתגלות נרות המנורה הטהורה. והגם כי אהרן ראה זאת לא נשתנה ולא נתבייש ועשה את שלו ולא הוצרך המלך לפסול מנורת המלכות** כמשל הנ"ל:

שפת אמת

תפלה

צריך להרוג את היצה"ר המעלה זכר החטאים בתפילה

הרגני נא הרג אם מצאתי חן בעיניך ואל אראה ברעתי. חז"ל דרשו (ב"ב י"ז) שדוד המלך הרגו ליצר הרע, ואין הכונה שהרגו ממש שהרי מלאך הוא ואי אפשר להרגו, רק הכונה שהעבירו מאומנתו שהיה מסית אותו. וכן הוא בכל צדיק וצדיק שהורגו ליצה"ר, היינו שמעבירו שלא להסיתו והנה **היצה"ר כשאינו יכול לו לאדם אזי משנה הוא אומנתו "ונעשה מוכיח להצדיק תמיד, ומראה לו תמיד חסרונות, ואיך שמעשיו אינו עולין כהוגן, וכוונתו בזה למען יבוש הצדיק ויירא מלהתפלל".** וזהו שהתפלל משה: "הרגני נא הרג" קראו ליצה"ר 'הרג' [שאותיות הכתיב 'הרג' נקרא גם בניקוד 'הרוג', ע"ד 'בא הרו"ג ברגליו' (ב"ק עד.)] **שהרי הרגתיו כבר,** רק שנהפך עלי למוכיח ומראה בי חסרונות כדי שאיבוש ואירא מלהתפלל לפניך, לכן הנני נקדים תפילה לתפילתי **'הרגהו' נא אתה** [ו'הרגני' יתפרש 'הרוג אותי בשבילי'] כדי שאוכל להתפלל לפניך בלב שלם; **"ואל אראה ברעתי"** שלא יפריעוני כעת מה שחטאתי מלהתפלל לפניך.

נועם אלימלך

(דה"ק הובאו בספה"ק 'לקוטי מהרי"ל' פר' שמיני, 'משמרת איתמר' כי תצא, 'אמרי נועם' פר' מצורע. ועד"ז מתאמרא משמי' דהרה"ק העצמ"צ זי"ע אשר בשעה שעומד להתפלל מוחל לעצמו אז לפי שעה כל עוונותיו, כי בלאו הכי לא קם רוח בקרבו להתפלל כראוי)

ההכנה לתפילה יקר וחביב אצל הקב"ה, ועי"ז ממשיכין אור הקדושה מאור א"ס ע"י בשעת מעשה העבודה

במדרש למה נסמכה פרשת מנורה לפרשת נשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו כו', אמר לו הקב"ה חייך שלך גדול משלהם שאתה מדליק ומטיב את הנרות ערב ובוקר וכו'. (וצ"ב אמרי נחה דעתו דיקא בזה). **אך הנה בעבודות הבורא ית' בתורה ומצות צריך להיות מתחילה קודם כל דבר בחינת הכנה, היינו שראשית דבר יתחיל לחשוב במחשבתו לקיים המצוה או לעסוק בתורה ותפלה, ובאתעדותא דלתתא איתער אתערותא דלעילא ויסייעו אותו מן השמים להוציא מחשבתו מכח אל הפועל לקיימה בבחינת מעשה, וזאת ההכנה יקרה וחביבה היא מאוד לפני המקום ב"ה, שעל ידי אמצעות ההכנה ממשיך אור הקדושה מאור אין סוף ב"ה על ידי מעשה המצות ומעשים טובים ונתקרב למקור הקדושה.** והנה חנוכת הנשיאים היה בחינת ראשית והתחלת עבודה כדי להמשיך על ידה בחינת קדושה והשראת השכינה במשכן ע"י הקרבנות שהקריבו, וע"כ לא הניח דעתו של אהרן בכל הקרבנות שהיה מקריב וגורם להמשכת קדושה עליונה, מחמת שזה הוא לא מחמת הכנתו רק ע"י הכנת אחרים שעשו מזבח. **ואמר לו הקב"ה שלך גדול משלהם, שאתה מדליק ומטיב את הנרות, ובזה הניח דעתו, כי אחז"ל שמתחילת ההכנה עד גמר המעשה היה הכל מחמתו שלא היה כלל מעשה אחרים בהמנורה רק שנעשית מאליה.**

בת עין

והאיש משה עניו מאוד מכל האדם וגו' אם יהיה נבואכם וגו' לא כן עבדי משה וגו. ויובן דהנה מה שהקב"ה מנבא אינו לפי כבודו אלא מכח ענוותנותו, והנה ידוע כי במדה שאדם מודד מודדין לו א"כ לפי רוב הענוה שיש באדם כן הקב"ה מתנהג עמו בבחי' ענוה להשרות שכינתו עליו, וע"כ אמרו אין השכינה שורה אלא על עניו, וידוע מה שמפרשין והאיש משה עניו מאוד כי דוד המלך ע"ה אמר ואנכי תולעת ולא איש, דעכ"פ היה בעיניו נחשב לבע"ח, יתר על זה אמר אברהם אבינו ע"ה ואנכי עפר ואפר שעכ"פ החזיק עצמו ליש, אמנם עולה על כולם מרע"ה שלא החזיק עצמו למציאות כלל שאמר ואנחנו מה, והנה הפסוק בא כאן להודיע מדריגת נבואתו של מרע"ה עד אין ערוך אליו בכל הנביאים והוא אב לכל הנביאים, ולכאורה יש להבין האיך זכה לכל זה, ע"כ הקדים והאיש משה עניו מאד מכל האדם, ריי"ל אפי' מאין וע"כ זכה לנבואה יתירה בחי' פא"פ אדבר בו, מה שלא זכו בה שאר הנביאים.

(ישמח משה)

☆

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ובמדרש זש"ה יראו את הי קדושיו כי אין מחסור ליראיו, ונראה כי איתא בזוהר דכל מילי דקדושה צריך הכנה והזמנה ומזה הטעם אנו אומרים קודם כל מצוה הריני מוכן ומזומן לקיים מצוה פלונית או הריני מזמן את פי להודות וכו' כי צריך להכין ולהזמין את עצמו או את פיו למילי דקדושה, וזש"ה רש"י מעלה היה לפני המנורה שעליה הכהן היה עומד, כי הכהן היה יכול להדליק גם בעמדו למטה בקרקע אך מכל מקום היה אותה מעלה לעלות מקודם עליה ולעמוד ולהתבונן שם בכוונת קדושת המצוה שזה הכנה לגוף ההדלקה, ומדוקדק הלשון שעליה הכהן עומד לשון עמידה ועכבה טרם יתחיל להדליק

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מליקט מספרים, על רבותי"ק עצי התמרים

בענין אכילת הדגים בשב"ק, וברכה מיוחדת על סעודת שבת

אם את כל דגי הים יאסף להם ומצא להם. שמעתי בשם דו"ז הרה"ק מדינוב זי"ע בעל הנותן אמרי שפר (עה"ת ומועדים) שהיה דרכו לאכול דגים בשבת שחרית בעת הקידוש (אשר אבותיו הק' זי"ע לא נהגו כן, רק אכלו דגים בעת הסעודה דעתיקא קדישא כמנהגינו), והוא חידש זאת ואמר הטעם **כיון שמהדרים כל כך אחרי הדגים בשבת קודש, והוא ענין גדול כל כך, ועם כל זה אין מברכין עליהם מעולם כיון שהם דברים הבאים בתוך הסעודה, ואוכלים אותם באמצע הסעודה ואין צריכין ברכה, על כן אכל אותם לאחר הקידוש בשחרית כדי שיברך עליהם שהכל** עכדה"ק, ואיהו לגרמי' הוא דעביד מרוב קדושתו וחסידתו.

אמנם לענ"ד נכון מנהגינו מאבותינו הקדושים זי"ע (ואשר היו גם אבותיו וזקניו) לאכול הדגים רק בתוך הסעודה, ואם כדי שיברכו עליהם, הנה נודע מהאריז"ל כי נשמת הצדיקים שצריכין איזה תיקון מגולגלים בדגים. **ועיין בספר ישמח משה** (פ' וירא) **עה"כ ויקח חמאה וחלב,** [וז"ל: **ויקח חמאה וחלב ובן הבקר** וגו'. **שאלני מורי הצדיק וקדוש מהרי"י מלובלין זלה"ה, מאי טעמא לא נזכר בתורה הק' בסעודת המלאכים דגים,** וכן ויזבח יעקב בקר (וישלח לא נד), ובדברי רז"ל נזכר בשר ודגים. והשבתי, לפי שעיקר הסעודה להעלות ניצוצות ולתקן גלגולים, והנה איתא בכתבי האר"י (כנפי יונה ח"ב סי' ק"ד) דרוב צדיקים מגולגלים בדגים, והיינו ודאי צדיקים קטנים, אבל הצדיקים הגדולים אין צריכין לשום תיקון, **ואז בימי אברהם לא היו רק הצדיקים הגדולים הנזכרים בתורה. וקלסהו מאד**] וכו' עי"ש.

ועיין בבני ישששכר (מאמר ברכות שבת אות נ') מה ששקיל וטרי הרבה ע"ד הרמ"ע זצ"ל שבירכו על המן כיון שהוא לחם אבירים, ואין צריכין תיקון הנצוצין להפרידם מן הפסולת, על כן אין צריכין ברכה כלל בימות החול, רק בימות השבת דעתו ז"ל (בדרך אפשר) **שהיו מברכין 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על אכילת שבת' היינו על הסעודה,** אבל לא שום ברכה על המן בעצמו כנזכר ע"כ.

לפי זה שפיר מנהגינו הנ"ל להראות שאין צריכין ברכה בפרטות על הדגים, וכיון שמברכים בסעודה המוציא לחם מן הארץ, ואם כן על ידי הדגים אנו מראים בזה מעלתן כיון שרוב נשמת הצדיקים כנ"ל מגולגלים בהם, ואותן אין צריכין תיקון גדול לבררן מתוך הפסולת כנ"ל, שאין צריכין ברכה בפני עצמן על **הדגים רק במחשבה אתברירו מה שחושבים לכבוד וענג שבת, ומה טוב כונות פנימיות יותר ולפי מעלת נשמות הצדיקים זהו תיקונם די לפי ערך מעלתן, ואין צריכין מעשה מיוחד וגם לא דיבור** (הברכה בפנ"ע) כנזכר.

דברי תורה (להרה"ק ממונקאטש זצ"ל, מהדו' ג' אות ט')

ואחי"כ מטיב, והנה נודע דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא אבל על מה שהכין א"ע להמצוה ע"ז איכא שכר, ובזה יובן המדרש כי ממה שנאמר בהעלותך כפירש"י מעלה היתה לפני המנורה שעליה היתה הכהן עומד וכוי מוכח שצרך הכנה למצוה ועז"א יראו את הי קדושיו פי' מזומניו היינו שמזמינים א"ע קודם המצוה, כי אין מחסור ליראיו ודורשי הי לא יחסרו כל טוב כי מכח הכנה למצוה איכא שכר מצוה בהאי עלמא.

(ויטב לב)

☆

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. ויתבאר דהנה הצדיק המוכיח את העם ומנהלם בדרך התורה ויראה המעלה את הנרות הם נשמות ישראל הקדושים צריך לבקש עליהם להשפיע עליהם שפע ברכה והצלחה כי אמרו אם אין קמח אין תורה וע"ז יוכלו לעבוד את הי בלב טהור וברוח נכון, וז"ש הרוצה שיחכים ידרים ושיעשיר יצפין וסי' שלחן בצפון ומנורה בדרום, דהמנורה מרמזת לחכמת התורה נר הי ושלחן בצפון כי מצפון זהב יאתה, והנה הרוצה להחכים בחכמת התורה צריך ג"כ שלא יחסר לו טרף שלא יגיע לו ביטול תורה מחוסר כל, וז"ש וסי' שלחן בצפון ומנורה בדרום דמי שעוסק בחכמת התורה צריך שיהיי ג"כ מה שעומד נגד המנורה דהיינו בצפון שהיא שלחן המרמז לפרנסה, וזהו כוונת הפסוק בהעלותך את הנרות, כשתרצה להעלות נשמת ישראל נר הי נשמת אדם להדריכם בדרך התורה, צריך לדאוג עליהם שיהיי אל מול פני המנורה, דהיינו שלחן בצפון שהיא מול המנורה העומדת בדרום להשפיע עליהם שפע ברכה, ואז יאירו שבעת הנרות שיהיי אור התורה בתכלית השלימות.

(קדושת יו"ט)

☆

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה וכו' ופירשיי"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. ואפי"ל דהנה במדי תנחומא (הובא ברשי"י) כתבו דכוונת ציווי התורה אל מול פני המנורה יאירו זי הנרות היתה שכל הזי נרות יהיו מטין לצד הנר האמצעי, כדי שלא יאמרו שמא לאורה הוא צריך, אך לכאורה יש להעיר ע"ז, דהלא ידע שא"א להטות השלהבת בעצמה לצד האמצעי, דרק הפתילה יהא נוטה לשם ולא האש, כי טבע האש שהשלהבת עולה למעלה ודולקת ישר, וא"כ הרי לא נתקיים מה שציוה השי"ת אל מול פני המנורה יאירו זי הנרות ועדיין יבואו למימר שמא לאורה הוא צריך, ולזה מודיענו הכי דאהרן קדוש הי בגודל תשוקתו לקיים מצות השי"ת הועיל בכח קדושתו שלא כדרך טבע האש שגם השלהבת יהא נוטה לצד האמצעי בדרך נס, וזהו מש"כ רשיז"ל להגיד שבחו של אהרן שבגודל שבחו הועיל שלא שינה בין הפתילה להשלהבת אלא שניהם היו נוטים כאחד אל מול פני האמצעי, וזהו שבחו.

(ברך משה)

☆

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה נרותיה וכו' ופירשיי"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וי"ל בהקדם מה שמבואר בספרן של צדיקים עה"פ (ירמי' די) נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים, דכמו שצריך האדם לנקות השדה מהקוצים קודם שחורש וזורע כמו"כ קודם שמקיים מצוות הי צריך לנקות את עצמו מכל פגם חטא, דאל"ה הוי כזורע אל הקוצים ובאים החיצונים וחוטפים ממנו המצות שעשה, והאריכו בספה"ק למצוא עצות איך מצאנו ידינו ורגלינו בביהמ"ד מבלי שנוסיף כח להסט"א חיו בהמצוות ומעש"ט, ובקדושת יו"ט (משפטים) נתן עצה ע"י נתינת צדקה ע"י"ש, ובדברי יואל (בא) נתן עצה אחרת ע"י צירוף לצדיקי אמת באמירת לשם יחוד בשם כל ישראל, ע"י"ש, אמנם זה פשוט וברור שהצדיק במעשיו שהיי נזהר מכל פגם ואשמה, המצות שעושה עולים מאליו לרצון לאדון הכל, ואינו נצרך לשנות קיום מצוותו בשם עצה, וע"ז קאמר ויעש כן אהרן קדישא ופירשיי מגיד שבחו של אהרן שבגודל קדושתו שלא היי בו שום שמץ חטא ועון, שלא שינה פי שלא היי צריך לשנות קיום המצוות עם עצות ותחבולות שונות להנצל מהסט"א כי קיום מצוותיו בקדושה ובטהרה הועיל לו שיעלו לרצון לפני אדון הכל.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

כיון שמודים אנו שחטאנו בסכלות ושטות, עבור על פשעינו

ויאמר אהרן אל משה בי אדני אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו. שמעתי מכ"ק ש"ב אדמו"ר **הגאון הקדוש מסאטמאר** (שליט"א) [זללה"ה] ששמע מחסיד אחד ששמע מכ"ק זקיני **הגאון הקדוש בעל ייטב לב** זללה"ה שפירש בפרשת בהעלותך **"אל נא תשת עלינו חטאת אשר נואלנו ואשר חטאנו"**, דתיבת 'אשר נואלנו' מיותר לכאורה, אך בא להצדיק אותנו, שאף שהאמת הוא שחטאנו, אכן לא עשינו זאת בחכמה, דאין אדם חוטא אא"כ נכנס בו רוח שטות, וז"ש **אל נא תשת עלינו חטאת, והטעם אשר נואלנו שאנחנו מודים שעשינו בסכלות וטפשות** עכדה"ק.

זר זהב

קול ישמע בקהל סאטמאר ומוסדותיו בארה"ק תי"ו

ויזרע יצח"ק מאה שערים

בשם תלמידי מוסדותינו וכל קהל הקודש, נישא בזה אלומות גודש, בברכת מזלא טבא וגדיא יאה, מריחוק מקום וקירוב ליבאה, קדם מע"כ ידידינו החשוב האי גברא יקירא, רודף צדקה וחסד תדירא, לבו ער וחם לכל דבר שבקדושה, ביד רחבה ובמדה גדושה, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, בבואו תמיד לעזרת קהילותינו מוסדותינו, עומד לימין קדשו של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א, בפעליו ובמעשיו הכבירים, שמו הטוב נודע בשערים, שבחו בפי ישרים, ה"ה

הרבני הנגיד החשוב הנכבד, רודף צדקה וחסד

מו"ה שלום יצחק יאקאבאוויטש

הי"ו

מראשי קהילתינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

מעמודי התווך של מוסדותינו הק' בארה"ק

לרגל נישואי בנו למז"ט בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג והנעלה, תורה יר"ש וחסידות אצלו כלולה

כמר **ישראל יאקאבאוויטש** ני"ו

עב"ג הכלה החשובה והמהוללה שתחי'

וצרופה ברכתינו המרובה, בכל לשון של הודאה וחיבה, שיזכה לרוות מיוצ"ח תענוג ונחת, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת, וימשיך לעמוד לימין מוסדותינו הקדושה, ובשכר זאת יתברך בכל ברכאן דנפישא, וכל טוב סלה.

המברכים ברגשי הוקרה והערכה

הנהלת קהילות ומוסדות סאטמאר בארה"ק

ירושלים • בני ברק • בית שמש

ליקוטי אמרים מפרן דבי"ה ק' בעל דברי יואל זי"ע
מספר "אמרי יואל" אשר אך זה יצא לאורה

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. מצות הדלקת המנורה היא תדיר גלי הפסק, כלכתיב (שמות כ): להעלות נר תמיד (רמב"ם תמידין ג). לכאורה כיצד היו מקיימין מצוה זו בשעת המסעות. ויתכן שהוא על דרך שאמרו בשם של מערכה (יומא כא:): שהיתה רבוצה כהרי על גבי המזבח, ואף בשעת המסעות היתה האש מן השמים נשמרת רבוצה על גבי המזבח; ממנה הרי מצותה שיהיה הגר המעלה זקוף ועומד, ושאת הנרות יהיו אל מול המעלה, וכילד יתקיים פרט זה בשעת המסעות, הרי לך יתכן שלא יהו הנרות מנה ומנה מחמת הטלטול. ואולי שהוא על דרך שאמרו בעשן המערכה (יומא שם): שהיה מתמר ועולה כדקל, ואפילו כל רוחות שבעולם אין מזיזות אותו ממקומו, וזה אחד מעשרה נסים שנעשו בבית המקדש; וזהו **בהעלותך את הנרות**, תכוון להיות מדליק והולך כנופן כזה, **אל מול פני המנורה** כלפי גר המעלה **יאירו שבעת הנרות** בכל עת וזמן, ואפילו בשעת נסיעתן תהיה דולקת בצותו כח שהדליק אהרן קדוש ה'. (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. מעשה נסים היה במנורה, משהיו מדליקין אותה בראש השנה, לא היתה מתכבה עד שנה אחרת (תנחומא ג). נמצא שבמעשה המנורה היו נסים תדיירים, והכל לפי מדריגת הכהן. אמנם כל זה היה נמשך מהשפעות של אהרן הכהן, שבמעלות הדלקתו השפיע גם בהדלקה שיקיימו הכהנים בדורות הבאים. והנה אמרו (ערכין יח:): כשמרד הבית אותו היום תשעה באב היה, והיו הכהנים ולויים עומדים על דוכנן; מצאו שהיו נגנים ושושים עבודתן בלי שיור, עד שהדליקו האש בהיכל, ואם כן בודאי שהדליקו הכהנים בצותו היום את המנורה. והנה אמרו (תנחומא טו): כשמרד הבית נגנזה המנורה, ולא יכלו המוכיס לשלוט בה; נמצא דכשנכנסו המוכיס בהיכל, ונגנזה המנורה מעצי ידי ה', היתה עדיין דולקת, אם כן יש לומר "שהמנורה עדיין דולקת במקום גניזתה לדורות עולם, בכח והשפעת ההדלקה של אהרן הכהן". וזהו **בהעלותך את הנרות**, שהיה כוונתך להמשיך כח השפעה בחמנעות מעשה המצוה, **אל מול פני המנורה** פירושו רחוק, שיספיע למרחוק לדורות העתידין, **יאירו שבעת הנרות** לעתיד בדרך נס נפלא. (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. מדתו של אהרן היה אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה (אבות א), כשהיה מדליק את הנרות, הדליק והעלה נשמות ישראל (ספרים). וזהו **בהעלותך**, ירמוז על אהרן עצמו שהיה מתעלה בעבודת ה', וכאילו אמר בהעלות אותך, כדרך שאתה מתנהג בהעלות את עצמך בעבודת ה', כן תתכוון להעלות עמך **את הנרות**, הם נשמות בני ישראל, שממך ילמדו להיות גם הם כמוך, **ואל מול פני המנורה** הוא הנדיק, **יאירו** מאליהם **שבעת הנרות**, שהם כל נשמות ישראל, ואף אלו שאינם במדריגה זו יתקרבו מאליהם מכח קדושתו של אהרן ותאיר נשמתם. (טיב לבב)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. הרואה שיחכים ירבה ושיעשיר יצפין, וסימנך שלמן בצפון ומנורה בדרום (בבא בתרא כה:). מנואר מזה להדלקת המנורה היה המכיחה את השפעת החכמה, ונמצא שפעולת אהרן בהדלקת המנורה בדרום, היתה להמשיך השפעת התורה והחכמה לעולם. אלא כדי שתתקיים השפעת החכמה ושלימות התורה בקרב ישראל, יש צורך גם להשפעת

הממון ממקורות כאריס הבאה מנפון, ולפיכך הבטיח ה' את אהרן שעל ידי הלקחת הנרות בדרום, ימשך גם השפעת ממון משר מנפון יאתה. וזהו **ויעש כן אהרן אל מול פני מנורה העלה נרותיה**, שעל ידי שהעלה את מעשה המנורה של הלקחת המנורה נשמי מעלה, בכח זה יאיר ויפציע אל **מול** פניו, היינו לד נפון שהוא ממונו שמשם מקור הממון, להמשיך משם השפעת ממון יחד עם השפעת החכמה. (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. לכאורה היה צריך לומר 'תאירו' בלשון נוכח, כמו שכתוב בהעלותך, ולמה משנה לומר 'יאירו' שבעת הנרות בלשון נסתר. ומפשר דשם הקפידה התורה שיהיו אל מול ממש, הרי זה צריך למעוט בדיוק, וקיימא לן (בכורות יח.): דאי אפשר לממעט; ומתרו (רש"י עירובין ה:): רוב בני אדם אין יכולים לממעט; ואם כן הוצרכו לסייעתא דשמיא שיאלה שהנרות יהיו מכוונים אל מול פני המנורה, וגם הגר התמצעי שיהיה בכיוון גמור לגד עצמו. ועל כן כתיב **יאירו** בלשון נסתר, כי לא היה ביד הכהן המדליק לכוון את הנרות שיאירו בממוצע, אלא יאירו מאליהם בממוצע בידי שמים **אל מול פני המנורה.** (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. שבעת קני המנורה מרומזים כנגד שבעת הרועים, באברהם יצחק יעקב משה אהרן דוד ושלמה, והגר התמצעי כלפי משה מקור התורה, ומתר הכתוב 'אל מול פני המנורה', להורות שהתמצעי משובח (זוה"ק פנחס רנו:). הנה אמרו (רש"י שמות ו) על: הוא אהרן ומשה, יש מקרואת שמקדים משה לאהרן, ויש שמקדים אהרן למשה, לומר שמקולים כאחד; וטעמא בעי דכיון שאיניהם שקולים, למה ניזוק ה' להניח את הפתילות בנפן אחד כי משה משובח מאהרן. ואפשר דמה שאמרו משה ואהרן שקולים היו, היינו שהיה לכל אחד מעלה על חבירו, דמשה היה גדול בחכמת התורה, ואהרן היה גדול בשעלת העבודה, ולפיכך שקולים היו. ומתר מילוק

יש בין שני הדרכים הללו, דלאהרן היה צריך לעבוד עבודתו כאשר נעטוה, ועליו אין להוסיף, כגון אם ירצה להוסיף גר אחד על שבעת הנרות כדי לקיים את המצוה ביתר שאת, אינו רשאי, אבל משה אם היה חפץ להוסיף על התורה ולחדש בה, מה טוב ומה נעים, וזה היתה מעלת משה יתירה על אהרן, ולפיכך ניזוה הכתוב שיהיו שבעת הנרות פונים **למול המנעי.** (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. שלשה המזרחיים ושלשה המערביים פונים למול המתמצעי (רש"י). לכאורה לפי זה היה לו לומר 'יאירו' שבעת הנרות, דהלא גר המתמצעי אינו פונה לשום לד (מפרשים). ונראה דפסקינן (טור או"ח קפז): מי שלא קיים פרט אחד מן המצוה, אין כל המצוה עולה לו. והצ"מ (שם ו) כתב הטעם: לפי שכל מה שמייב אדם לקיים מן התורה עיכובא איכא ביה, ולא יצא ידי חובתו אם לא קיים כתיקונו; ומצינו לגף שבאמת לא היו פונים רק שבת הנרות, אבל אם לא קיים את מצות שבת הנרות כתיקונן, אזי גם גר התמצעי לא נחשב למצוה, ולכן על ידי שיהיו פונים **אל פני המנורה,** אז **יאירו שבעת הנרות.** (דברי יואל)

בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות. לכאורה הלשון אל 'מול' פני המנורה, משמע יותר דקאי על גוף המנורה (מפרשים). אמנם באמת הנרות הדולקות הם העיקר, אלא דמכל מקום יש לזרך גם בגוף המנורה כדי שיחזיק בתוכו את הנרות, והרי הנרות רומזים על התורה, כדכתיב (משלי ו): כי נר מצוה ותורה אור, ולפי זה נראה כי המנורה שמחזיקה בתוכה את הנרות, ירמוז למחזיקי תורה שים בהם צורך גדול כדי להחזיק את כח התורה. וזהו **אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות,** שכח התורה הרמוזה בשבעת הנרות של המנורה, מאירה וממשכת כל מיני השפעות למחזיקי התורה הרמוזים בגוף המנורה, מאחר שהם המחזיקים את התורה, וגורמים בזה שיהיה קיום להתורה. (קדושת יואל)

מרכז המוסדות חרינוי יואל

מסאטמאר

קרית יואל
בני ברק

נוסד ע"י כ"ק מרן רבינו הקדוש זי"ע בשנת תרצ"ו

בהשגחת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מזמור לדו"ד

באותות כביד ואהבה, נקדם בברכת ברוך הבא, את פני מעלת כבוד
ידידינו ויקיר מוסדותינו, יקירינו ומכובדינו, ארי שבחבורה, נודע
לעוז ולתפארה, הוא העבר הוקם עולה של תורה, בהנהלת מוסדותינו
הק' בעוואב"י ויליאמסבורג המעטירה, כשמן הטוב תורק שמו, לו'
יאתה תודה ותהילה לדו"ד רב פעלים ואיש חיל, ויהי דו"ד בכל דרכיו
משכיל, את בנציבין ומצודתך פרוסה עד בני ברק בהתמסרות עצומה
ונפלאה, בהיותו עמיד התיוך של מוסדותינו הק' בכל עת ובכל שעה,

רבני הגדיד הנכבד הטפסר המרומם

מוה"ר

יחזקאל דוד בערקאוויטש

שליט"א

בראשי הנהלת מוסדותינו הק' בויליאמסבורג, ני"א

לרגל שמחת הולדת נכדתו
בסימן טוב ובמזל טוב

אצל חתני היקר החשוב והנעלה, מיופלג בכל מידה ומעלה

הרר' **שמואל ישעי' רעטעק** הי"ו

ממיובחרי האברכים בעיה"ק ירושלים תו"

זאת הברכה, בשיר והלל עריכה, יצו ה' ככה, שבכל אשר יפנה ישכיל בריוב הצלחה, בתוך תענוג
ונחת הרחבה והרווחה, וישלם לך ה' על ריב פעולתך, ויהי שליטה בשכירתך, והשב ישוב לך
בראשך נעימלך, להתברך באושר ועושר והרחבת הדעת דקדושה, בבידה בריובה ונדידה, וזכות
רביתינו הקדושים זי"ע בייסדי מוסדותינו יגן בעדו להתברך בכל נילי דמיטב, עדי נזכה בקריוב
לקיבוץ נדחי ישראל, בביאת הגואל ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו במהרה בימינו, אמן.

המברכים ברגשי היקרה והערכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת מוסדות סאטמאר בני ברק יצ"ו

סיפורי צדיקים, גביאזר הפסוקים
המלאים זיו ונוגה מפיקים

ותשקע האש

פע"א נסע הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאלוב לשב"ק לכפר אחד הסמוך לעירו, בשעת קבלת שבת נשמע פתאום קול כי נפלה דליקה בתוך התבואות של בעל הבית שהתאכסן אצלו הצדיק, כשרצה בעל הבית לצאת ולהתעסק בהצלת הונו ורכושו, תפסו הרה"ק בידו ואמר לו: עמוד! אספר לך מעשה, הרבי ר' זושא מאניפאלי כשהי' משרת אצל רבו המגיד הק' ממעזריטש, ואמר תהלים סמוך לקבלת שבת בהתלהבות גדולה, נשמע קול המון שנפלה דליקה בתוך הבית מסיבת גודל חום האש הבוער בתנור, ובאשר ר' זושא היה מסיק העצים בתוך התנור התחילו לצעוק אליו: זושא, הנה בוער! ור' זושא המשיך באמירת תהלים עוד ביתר התלהבות, והאש בוערת והולכת, וצעקו אליו פעם שני' ושלישית, זושא, זושא! הנה בוער! השיב להם ר' זושא: ואם בוער מה בכך, הלא כתיב "ותשקע האש", ותיכף אז נשקעה האש, כך – סיים הרה"ק מקאלוב – גם אני אומר: כתוב בתורה "ותשקע האש", ואכן מיד נשקעה האש ומצאו אח"כ כי בתוך אוצר התבואה נתהווה כמו בור עמוק סביבותיו אשר שם נשקעה האש.

אספה לי שבעים איש מזקני ישראל

בעיר הסמוכה לבריסק פרצה פעם מחלוקת סביב הרבנות שנתפנה שם, וקמו שני מחנות שכל אחד הביא לעצמו רב משלו, נתלקחה והלכה אש המחלוקת והקיפה את העיר כולה, והשכיחה מלב הבריות את כל שאר הדאגות, אף את דאגת הפרנסה, יום אחד איקלע הגאון רבי יאשע בער מבריסק לעיר זו משראה את אנשי העיר שקועים ראשם ורובם בפרשת הרבנות ואין להם עול הפרנסה, אמר להם הגרי"ב שעכשיו נתיישבה לו מפני מה אמר הקב"ה פתאום אל משה לאחר פרשת המן והשליו "אספה לי שבעים איש" שלכאורה מה שייך זה למחלוקת שהיתה לפניו, אבל עכשיו נתחוור לי שכשראה הקב"ה את ישראל מריבים על הפרנסה - המן והשליו - אמר למשה "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל ולקחת אותם אל אוהל מועד והתייצבו שם עמך" דהיינו עשה נא רשימה של שבעים רבנים ותראה את הרעש שיקום מזה ואיך שבבת אחת ישכחו את דאגת הפרנסה את המן ואת השליו ואת כל שאר הדאגות הרובצות עליהם.

הרק אך במשה דיבר ה'

בעיר קעשינוב היה אחד מחסידי הרה"ק ר' יצחק מסקווירא זצוק"ל שהיה חולה מסוכן רח"ל והרופאים אמרו נואש כי יש לו המחלה המרה ל"ע שהיו קוראים בלשונם "ראַק" והיה הולך וכחוש מאוד כידוע מחולי הזה, ונסע לסקווירא על שב"ק פרשת בהעלותך, (כי היה מרגלא בפי החסידים שכשנוסעים על שבת אחרי שבועות הוא כמו שנוסעים על חג השבועות, שהיו אומרים "שבת נאך שבועות", פי' השבת אחר שבועות הוא עוד שבועות), והגיש פתקא דרחמי להרה"ק ובכה לפניו מאוד וסיפר לו כי הרופאים אומרים נואש כי חולי זה אי אפשר להרפא וביקש מלפניו שיבקש עליו רחמים, וקרא הרה"ק את הפתקא ואמר לו: מה אומרים הרופאים שזה "ראַק" הלא מקרא מלא הוא בפרשתן, "הר"ק אך במשה דיבר ה'" ומשמעו כך, חולי של "ראַק", אך במשה הוא, שזה שייך לצדיק הדור לרפאותו, כך דיבר ה', ע"ד ישלח דברו וירפאם, והמתין כרגע ואמר: "הלא גם בנו דיבר וישמע ה'", ואמר לו סע לביתך וה' ישלח לך רפואה שלימה מן השמים, וכן היה שהאיש נתרפא לגמרי.

(מובא בס' משלי הצדיקים בשם בעל המעשה שסיפרו כעבור עשרים שנה מאז והי' בריא ושלם בכל גופו)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

והאיש משה עניו מאוד וגו' ויאמר ה' פתאום וגו'. סיפר הרה"ק רבי נחום מטשרנאביל ז"ל שאדם אחד הרע לו מאד, ואח"כ התחיל לירד מנכסיו והוצרך לפייס את רבי נחום ז"ל, וכמה פעמים היה מפייסו והיה משיב לו: כמו שאתה מפייסני כך אני מוחל לך, עד שפעם אחת מחל לו בלב שלם והתחיל להתפלל בעדו, וכל מה שהיה מתפלל בעדו יותר היה האיש הנ"ל מחוסר לחם יותר ביסורין ודלות ר"ל וכר. ואמר הוא ז"ל אני לא הייתי חייב בדבר הזה כלום, שהתפללתי בעדו בלב שלם. אך שזה גרוע יותר כשהצדיק מוחל על עלבונו בכל לבו אז השי"ת תובע עלבונו. ולכך כתיב **'והאיש משה עניו מאד'** ולא הרגיש בזיונו, ולכך תבע השי"ת נקמתו. [והיינו שאמר הכתוב אחר כך **'ויחר אף ה' בם'** היינו כיון שהצדיק לא דקדק עוד במידותיו, התחילו להפרע מהם מן השמים רח"ל].

אמרי פנחס

ויען יהושע בן נון משרת משה מבחוריו. פי' רשב"ם עה"ת 'מבחוריו' היינו מימי נעוריו עיי"ש. י"ל בדרך הלצה, דהנה גם בזמנינו נמצאו מתקדשים ומתטהרים, אמנם החילוק שבין הדורות שלפנינו לדורות של עכשיו, דבזמן שלפנינו הרבה סיגופים ותעניות היו עושין טרם שהגיעו למדריגת חסיד, ועכשיו בזמנינו בן לילה אחת נעשה רבי, והנה אלדד ומידד היו מתנבאים במחנה ומקודם לא נודעו כלל, **ולזה יהושע שהי' משרת משה מבחוריו והכיר אותו מנעוריו הי' כועס שהוא ידע מה שהיה משה רבינו עושה טרם שנעשה נביא,** ודו"ק.

דברי שאול

ויעש כן אהרן, ופירש"י להגיד שבחו של אהרן שלא שינה, וצ"ב, וי"ל בהקדם דברי הילקוט עה"פ לא כן הרשעים וכו' על כן לא יקומו רשעים במשפט וכו' אמר ר' יודן אמר הקב"ה לרשעים אני בראתי העולם ב"כן" שנאמר ויהי כן ואתם אומרים לא כן שנאמר ולב כסילים לא כן, חייכם על כן לא יקומו רשעים במשפט והדברים מופלאים, ויש לפרשו ע"פ המובא בשם המדרש בפסוק ויאמר אלקים יהי אור בכל העשיות נאמר בהם ויהי כן וכאן לא נאמר ויהי כאן מפני הרשעים שלא זכו באור ההוא של מעלה וגנזו לצדיקים לעתדי לבוא ע"ש, ולפי זה מבואר המדרש הנ"ל כמין חומר אני בראתי את העולם בכן היינו שנאמר בכל העשיות ויהי כן ורציתי לברא כל העולם בכן ואף ביום הראשון בבריאת האור אבל אתם הרשעים אומרים לא כן פי' שבגלל הרשעים לא נאמר בבריאת האור ויהי כן כיון שגנז האור ההוא על כן לא יקומו רשעים במשפט היינו לעתיד לבוא שאז יהי' המשפט אז לא תהיה תקומה לרשעים כיון שאז יהי' האור הגנוז וכיון שגנזו לצדיקים לא יהי' להם רשות להשתמש בו, ואיתא בספרים הקדושים שאהרן הכהן ע"י הדלקת הנרות משך האור הגנוז לביהמ"ק ולפי"ז יובן דברי רשי"ל דהנה הקב"ה הוכרח לשנות רצונו בגלל הרשעים ולגנוז האור וזה שינוי במעשה בראשית אבל אהרן הכהן ע"י הדלקת המנורה ויעש "כן" אהרן שהוא המשיך האור הגנוז לביהמ"ק ועשה בזה שיוכלו לכתוב "ויהי כן" גם ביום הראשון וזהו שבחו של אהרן שלא שינה רצון השי"ת בעת בריאת העולם אלא השפיע האור הגנוז בעולם. (חנוכת התורה)

ויצעק משה אל ה' לאמר. וברש"י אי' מה ת"ל לאמר א"ל השיבני אם אתה מרפא אותה אם לאו, והקשו המפו' הלא אי' במשנה (ברכות פ"ה מ"ה) "אמרו עליו על רבי חנינא בן דוסא כשהיה מתפלל על החולים ואומר זה חי וזה מת, אמרו לו מנין אתה יודע, אמר להם אם שגורה תפילתי בפי יודע אני שהוא מקובל, ואם לאו יודע אני שהוא מטורף" וא"כ למה הוצרך משה לבקש מהשי"ת השיבני אם תרפא אותה הי"ל לראות בתפילתו אם שגורה אם לאו, ותירצו דבתפלה קצרה כזאת "אל נא רפא נא לה" לא שייך שיגור תפלה. והנה רש"י הקשה מפני מה לא האריך בתפילה, כדי שלא יאמרו ישראל על אחותו הוא מאריך בתפילה אבל בשבילנו אינו מאריך בתפילה, נמצא שמפני קירבת המשפחה בין משה למרים לא הי' יכול להאריך בתפילה, וממילא לא היה יכול לדעת לפי שיגור תפילתו בפיו אם תתרפא או לא, אלא הי' צריך לבקש מה' שיודיעו זאת, והנה בגמ' אי' (שם) מנין אם שגורה תפילתו בפיו מקובל שנאמר (ישעי' נ"ז, י"ט) בורא ניב שפתים שלום, ובזה יל"פ מאמה"כ "בורא ניב שפתים" דכאשר שגורה תפילתו בפיו אזי "שלום" שיכול לדעת שהתקבלה תפילתו ושלום לחולה שעבורו התפלל, אך אימתי "לרחוק" כלומר כשמתפלל על אדם רחוק ויכול להאריך בתפילתו, אבל "ולקרוב" דכאשר תפילתו היא על אדם קרוב, כתפילת משה על מרים אחותו, שאז צריך לקצר כדי שלא יאמרו על אחותו מאריך, אז "אמר ה' ורפאתיו" שצריך לבקש מה' שיודיעו אם הוא מרפא אותה. (סייעתא דשמיא)

דורש טוב

למה נגרע לבלתי הקריב וגו' **בתוך בני ישראל, ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ד' לכם. וקשה** תיבת למה נגרע, מה זו שאלה, הא טומאתם גרמה להם שלא להקריב, ואם כי לא ידעו במה לתקן, הוי ליה לשאול [במה נתקן] ומה נעשה. **וגם** 'בתוך בני ישראל' הוא מיותר, והוי להם לשאול רק למה לא נקריב קרבן ד'.

ונראה לע"ד לפרש, דהנה ידוע שיש מצות שאין אדם פרטי יכול לקיים, כמו ישראל שאינו יכול לקיים מצות כהונה וכדומה, אך מכל מקום **על ידי כללות נפשו בישראל הוי כאלו קיים בפרטות, כיון שרוצה לקיים מצות כהונה,** רק שאינו משבט לוי, ולכן הוי כאלו קיים, וכן באמת מי שהוא טמא ואינו יכול לעשות אפילו פסח שני כמבואר בש"ס (ע' פסחים עט ע"ב) על כמה אופנים שפטור, **ומכל מקום הוי כאלו קיים ועשה בזמנו, כיון שרצונו לקיים, ורק שהוא אונס:**

והנה באמת אלו האנשים ששאלו למשה רבינו ע"ה היו בעלי דעה מדור הדעה והבינו שאינם ראוים לעשות הפסח משום טומאתם, אך קשה להם, **שראו בעין שכלם שאפילו בדרך כללות לא יצאו מצוה זאת,** ולזה שאלו למשה רבינו ע"ה, **למה יגרעו מלעשות הפסח בתוך כללות בני ישראל על כל פנים, ולמה יגרעו,** כי הם ידעו בעצמם שח"ו אין ברוחם רמיה, ורצונם לעשות המצוה, ורק שאנוסים היו משום טומאתם, והיה על כל פנים לחשוב כאלו עשאום בתוך כללות בני ישראל.

והשיב להם משה רבינו ע"ה 'מה יצוה ד' לכם', היינו שאשמע מה יאמר הש"י אם במה שתלוי הדבר בכם ובמחשבותיכם, אם היה אמנם היה המחשבה ברורה שרצו לעשות הפסח באהבה, **והשיב הקב"ה דצריכים לעשות פסח בפני עצמן בחדש השני, ולזה לא יצאו בתוך בני ישראל, דאימתי נחשב המצוה שעשאו הכולל של ישראל, כשאין היחיד יכול לעשות בפני עצמו, אבל אתם עליכם לעשות פסח בפני עצמכם, ולכן לא יצאתם בשל ציבור,** וק"ל:

דברי חיים (מועדים, יום ב' של פסח)

קהל
יטב לב
ד'סאטמאר

נתייסדה ע"י כבוד קדושת מרן
מהרי"ם מ"ב זצוקללה"ה

בני ברק
ע"י

בנשיאות
כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק
שליט"א

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

מימן טוב ומזל טוב יהא לנו ולכל ישראל אמן

קול צהלה ורינה, שפתותינו תרנה
נברך לאלוקינו, שהשמחה במעונינו,
עת הזמיר הגיע בגבולינו

ובהדרת קודש ובאותות כבוד ואהבה, נשגר בזה ברכת מזלא טב"א, אל מול פני הדרת גאון מאורינו ומאליפנו, המסור מריחוק מקום וקירוב הלב למעננו, שר התורה והיראה, לוחם מלחמת ה' בעוז ובגבורה, משריש בלבות רבבות אלפי ישראל מסוף העולם ועד סופו השיטה הברורה, מלהיב לבבות בני ישראל בדברים אהובים, היורות זיקים ושביבים, חסידא ופרישא, בוצינא קדישא, נהורא נפישא

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת נישואי נכדו למזל טוב

החתן הרב **ישראל דושינסקיא** שליט"א

בן חדב"נ הגה"צ רבי **דוד דוב דושינסקיא** שליט"א

רב ביהמ"ד אהל פיגא בקרית יואל יע"א

ומצלאין אנו לחיי מלכא מרנא ורבנא, יזכהו השי"ת לנהל את עדת מי מנה, מתוך נחת והרחבת הדעת, על מי מנוחות ינהלינו ובמעגלי צדק ינחינו, ויזכה לרוות רוב נחת דקדושה מכל יו"ח במהרה גדושה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, עדי נזכה במהרה לרגלי מבשר צדק משמיע ישועה, ומלכינו מרן שליט"א בראשינו, במהרה בימינו, אמן.

המברכים בקידה חמש מאות

הנהלת הקהילה

ובכן צדיקים יראו וישמחו
וישרים יעלוזו וחסידים ברינה יגילו

בְּדֶרֶךְ רְחֹקָה: מהי דרך רחוקה – והטעם למה מנוקד על 'רחוקה'

דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִישׁ אִישׁ כִּי יִהְיֶה טָמֵא לָנֶפֶשׁ אוֹ בְדֶרֶךְ רְחֹקָה לָכֶם אוֹ לְדֹרֹתֵיכֶם וְעָשָׂה פֶּסַח לַה׳׃ (פרק ט פסוק י)

וטעם בדרך רחקה [א]. **כתב רש"י** [שאין הכוונה שהיה בדרך רחוקה שאינו יכול לבוא ולהקריב, אלא] **שהיה חוץ למסקופת** [מפתן] **העזרה כל זמן השחיטה** [שמאחר והוא עומד במקום שאי אפשר לשחוט בו הפסח, הרי כלפי השחיטה נחשב כמקום רחוק], **והוא נרמז בנקוד כפי הדעת הזאת** [בתורה יש נקודה על האות ה' של 'רחוקה', וכל מקום שמנוקד בתורה בא למעט, וכאן בא למעט שאין כוונה רחוקה ממש] [ב]. **ומני תמה עליו, למה תפס לו שיטת רבי אליעזר** [שרחוקה היינו מחוץ מאיסקופת העזרה], **והנכון לתפוס בשיטתו שכל רבי עקיבא, ולחוץ** [כאשר הוא נמצא רחוק] **מן המודיעים** [שהרי ההלכה כרבי עקיבא], [ועוד טעם שיש לפרש ר"ע] **וכן דעת המומלים** [ג] **בגמרא** [פסחים סג], **דממר עולא כל שמינו יכול ליכנס בשעת שחיטה. וטעם שלישי שיש לפרש בר"ע** [ודעת רבי עקיבא יותר פשוטו של מקרא, שהרי אמרה תורה דרך רחוקה], **כי הטומל בתחילה בין הערבים במקום שלא יגיע לעזרה בעת השחיטה, דכך היא לו ופטור** [ד].

ויתכן שטעם הנקודה [לפי דעת רבינו שאכן מדובר בדרך רחוקה, צריך להבין מה ממעט הנקודה], **שהיא דרך רחוקה לו בעשיית הפסח, לא רחוקה ממש** [שגם ממודיעים עד העזרה אינה באמת דרך רחוקה, אלא היא דרך רחוקה לאדם זה, כי הוא אינו יכול לילך דרך זו ולהגיע בזמן שחיטה, ולכן לו דרך זו היא רחוקה]. **ולכך חזר ואמר 'וכדרך לא היה', ולא הזכיר רחוקה. ומה הכתוב, לטומאת ולמי שהיה כדרך רחוקה, לעשות השני. ומה הדין והטעם, לכל מי שלא עשה הראשון, ומפיט במזיד, שהיה לעשות השני, כדכתי וכוותיה** [פסחים שם]. **ולא הזכיר הכתוב** [שגם מזידין יכולים להקריב פסח שני, וכתב רק טמא ומי שהיה בדרך רחוקה], **אלא לומר שיעשו השני כראשון** [– לכתחילה] [ה], פירוש דטמא ומי שהיה בדרך רחוקה עושים לכתחילה פסח שני, משא"כ מזיד שאינו לכתחילה], **ולמנוע הטעות** [אפילו אם הוא רוצה להקריב בטומאה] **מלעשות הראשון. מכל מי שהיה כדרך, פטור מן הראשון ועושה השני, ומה לא למת בראשון, ומה ושחטו עליו, הולכה, דקיימא לן** [פסחים שם] **מיתם הוא דחם רחמנא עיולויה, ומי עביד תכא כרכא** [ודעת רבינו שדרך רחוקה הוא רק 'פטור' ולא דיחוי, דאם שחטו וזרקו עליו את הדם, ובמשך הלילה שהוא זמן אכילת פסח, בא לירושלים ואוכל הפסח יצא ידי חובתו]. **ויתכן** [ז] **שלכך הזכיר הכתוב "רחוקה"** [היינו רחוקה ממש, שאינו יכול להגיע לירושלים בזמן אכילת הפסח, והוא 'כמנע' מלעשות פסח ראשון] **כי כדרך הקבוצה** [דאם נפרש 'ממודיעים ולחוץ' שהוא באמת קרובה, שהרי יכול להגיע עד זמן אכילת הפסח], **כיון לעשות השני מן הראשון, שיחטו ויזרקו עליו, ויכא ויאכל לערב**:

מעשה חש"ב

א בגמרא (פסחים צג:) נחלקו התנאים מתי נחשב שהיה 'בדרך רחוקה', רבי עקיבא סובר דהיינו מן המודיעים ולחוץ, פירוש, כל שהוא רחוק מירושלים ט"ו מיל. שאפילו אם ילך כל זמן השחיטה שהוא מחצות ועד השקיעה לא יוכל לבוא ולהקריב. ודעת רבי אליעזר שאין הכוונה שאינו יכול להגיע, אלא כל שהיה חוץ מפתח העזרה בעת שחיטה, נחשב שהיה בדרך רחוקה.

ב כדאיתא במשנה (פסחים צג:) 'לפיכך נקוד על [האות] ה"א [שבתיבת רחוקה], לומר, לא מפני שרחוק ודאי, אלא מאיסקופת העזרה ולחוץ', ופירש רש"י (שם) 'יכול ניקוד למעט הדבר בא, דמשמע סמיוה להא תיבה מהכא". והובא ברש"י כאן.

ג כתב רבינו וכן דעת 'האמוראים' כשיטת רבי עקיבא, והביא שיטת עולא שהוא נמי סובר כרבי עקיבא ש'דרך רחוקה' הכוונה רחוקה ממש. והנה לכאורה עולא הוא רק אמורא אחד, ולמה נקט 'אמוראים' לשון רבים. ואפ"ל דבגמרא שם נחלקו עולא ורבי יהודה בכוונת דרך רחוקה, עולא סובר כל שאין יכול ליכנס בשעת 'שחיטה', ורב יהודה אמר כל שאין יכול לכנס בשעת 'אכילה'. והנה בין עולא ובין רב יהודה סוברים שדרך רחוקה הכוונה על דרך רחוקה שאינו יכול לבוא, א"כ אפשר לומר שזו כוונת רבינו באמרו וכן דעת 'האמוראים', היינו שבין עולא ובין רב יהודה סוברים כרבי עקיבא שדרך רחוקה הכוונה, רחוקה ממש, והטעם שהביא רק דעת עולא, מכיון שלהלכה נקטינן כעולא, שאזלינן בתר שעת שחיטה.

ד כוונת רבינו בטעם השלישי, שאפילו אם נאמר שרש"י מפרש על דרך הפשט, אפילו שלא אליבא דהלכתא, ולכן לא קשה למה פסק כרבי אליעזר, לפי שני הטעמים הראשונים, מ"מ לפי טעם השלישי קשה, שהרי פשוטו של מקרא משמע כרבי עקיבא.

ה וכמו שמצאנו הלשון בחז"ל (נזיר יז., ועוד) 'בתקנתיה קא מיירי, בקלקוליה לא קא מיירי'. הכא נמי בתקנת מי שהיה טמא או שהיה בדרך רחוקה דברה תורה, אבל בקלקוליה, באופן שקלקל ולא הקריב קרבן פסח במזיד לא קא מיירי.

ו בגמרא (פסחים צב:) "איתמר היה בדרך רחוקה ושחטו וזרקו עליו [ובמשך הלילה שהוא זמן אכילת קרבן פסח יבוא לירושלים ויוכל לאכול את הפסח] רב נחמן אמר הורצה [יצא ידי חובתו ואינו צריך להקריב פסח שני] רב ששת אמר, לא הורצה [וצריך להקריב פסח שני]. רב נחמן אמר הורצה, מיחס הוא דחס רחמנא עליו [שלא יתחייב כרת אם לא הקריב בראשון], ואי עביד תבוא עליו ברכה. ורב ששת אמר לא הורצה מדחא דחייה רחמנא". ורבינו פסק כרב נחמן.

ז אפשר לפרש כוונת רבינו באמרו 'ויתכן', דעד הנה פירש לפי הדרש שדורשים הנקודה שע"ג הה"א שבא למעט, לכן פירש כרבי עקיבא שרחוקה היינו שהיה ממודיעים ולחוץ, ורחוקה אין הכוונה רחוקה ממש, אלא היא דרך רחוקה לאדם זה, כי הוא אינו יכול לילך דרך זו ולהגיע בזמן שחיטה, אבל עד זמן אכילת קרבן פסח יכול להגיע. ולכן אם צוה ושחטו עליו הורצה, וכאן מפרש רבינו 'רחוקה' על דרך הפשט, שרחוקה ממש, שאינו יכול לבוא אפילו עד הערב לאכול הפסח, ואינו דורש טעם הניקוד. ואז נמנע מלעשות הפסח מחמת הריחוק כטמא.

בענין בקשת משה ליתרו להשאר במדבר

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְחֹבָב בֶּן רְעוּאֵל הַמִּדְיָנִי חֹתֵן מֹשֶׁה נֹסְעִים אֲנַחְנוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' אֹתוֹ אֶתֵּן לָכֶם לְכָה אִתָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי ה' דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא אֵלֵךְ כִּי אִם אֶל אַרְצִי וְאֶל מוֹלַדְתִּי אֵלֵךְ: וַיֹּאמֶר אַל נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ כִּי עַל כֵּן יָדַעְתָּ חֲנֹתֵנוּ בַּמִּדְבָּר וְהָיִיתָ לָנוּ לְעֵינָיִם: וְהָיָה כִּי תֵלֵךְ עִמָּנוּ וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ: (פרק י פסוקים כט –לב)

ויאמר משה לחבב. לכך פירשתי (שמות כ טז) **כי מוכח שם מתוך שקילתו ליתרו, כמשמר שב לתורת ישראל. כי זה דרך כל המתגייר** [ולהקרא בשם אחר], **כי לעבדיו יקרא שם אחר.**

והנה משה חילה פניו לנסות עמהם, ואמר לו שתא ׳והטבנו לך׳. והוא משב, שיתנו לו מן השלל כסף וזהב ובגדים ומזון וכלי, ולא תהיה לו נחלה כתושכ. ועל כן לא היה חפץ, ועניו ׳כי אם אל ארצי ואל מולדתי אלך׳, כי שם לי נחלה ונכסים וכבוד. אז אמר לו משה ׳אל נא תעזב אתנו׳, כי מלעתך [בגלל שהיותך יודע את דרכינ] **המדבר, תהיה לנו לעיניים בכבוש המלחמה, ותורנו הדרך משב נעלה בה. ואמר הטוב ההוא משב ייטיב ה' לנו נטיב לך. רמז לתת לו מחוזה במרץ טובה**[א] **כשכבו על טרפו, ועזרתו משב יעזרם בכבוש הארץ. ועל דעתי, כי נתרצה אליו כזה ועשה כן, כמשב הזכרתי שם** (שמות יח ח). **וכך אמרו בירושלמי** (כתובים פ"ו ה"ו) **בני קיני חותן משה מכיאין וקורין, דכתיב לכה אתנו והטבנו לך**[ג].

מעשה חש"ב

א

הנה בהני קראי כתוב ב' פעמים שמשה רבינו מבקש מיתרו חותנו להשאר עמהם במדבר. ובשכר זה יטיב לו. בפסוק כט כתיב ׳לְכָה אִתָּנוּ, וְהֵטַבְנוּ לָךְ כִּי ה' דִּבֶּר טוֹב עַל יִשְׂרָאֵל׳: ויתרו מסרב להשאר במדבר. ובפסוקים לא – לב כתוב עוה"פ שמשה ביקש ׳אַל נָא תַּעֲזֹב אֹתָנוּ׳ והבטיח לו ׳וְהָיָה הַטּוֹב הַהוּא אֲשֶׁר יֵיטִיב ה' עִמָּנוּ וְהֵטַבְנוּ לָךְ׳. והנה בפסוקים אינו מבואר איזה טובה הציעו לו בתחילה. ואיזה טובה הציעו לו בפעם השני.

ונחלקו בדבר זה רש"י ורבינו, לפי רש"י לא היה ב' הבטחות. ומה שאמר לו אח"כ עוה"פ ׳והיטבנו לך׳, הרי הוא חוזר על מה שהבטיח לו בפעם הראשונה. ולא הציעו לו חלק ונחלה באר"י, רק הציעו לו דושנה של ירחו עד שיבנו את בית המקדש. אמנם דעת רבינו שהיה ב' הבטחות. ובתחילה הבטיחו לו לקבל מהשלל ולא רצה, ואח"כ הציעו לו שיתנו לו נחלה בארץ ישראל.

ב

מחלוקת רש"י ורבינו אם יתרו נשאר במדבר או שחזר אל ארצו

ג

הנה לא מבואר בפסוקים האם נתרצה יתרו ונשאר במדבר או לא. ונחלקו בזה רש"י ורבינו. דהנה דעת רש"י (יתרו פרק יח פסוק ג) דמש"כ (שם) ׳וישלח משה את חותנו׳, הוא מה שכתב כאן שאמר לו משה כאן ׳נוסעים אנחנו אל המקום וגו׳ אל נא תעזוב אותנו׳. דרש"י לשיטתו דיתרו לאחר מתן תורה בא. ולפי רש"י יתרו לא נענה לבקשת משה וחזר אל ארצו.

אמנם דעת רבינו (כאן) שיתרו נענה לבקשת משה ונשאר במדבר. וז"ל רבינו "ועל דעתי כי נתרצה בזה. ועשה כן, כאשר הזכרתי שם וכו'". ושם כתב רבינו (פרשת יתרו שמות יח ח) דמדלא השיב יתרו בפעם השני למשה, נראה שקבל דבריו ועשה כרצונו ולא עזבם. ורבינו לשיטתו דהתורה כסדרה נכתבה. ויתרו קודם מתן תורה בא. וישלח משה את חותנו היה לפני מתן תורה, שהלך לגייר את משפחתו. ושוב חזר והיה עם ישראל במדבר. ועכשיו ביקש משה רבינו שישאר במדבר. ונתרצה יתרו ונשאר במדבר.

ואפשר לומר דרש"י לשיטתו ורבינו לשיטתו. דרש"י לשיטתו שיתרו חזר אל ארצו ולא נתרצה, לומד שבאמת לא הציעו לו חלק בארץ ישראל. ולכן חזר אל ארצו ששם היה לו נחלה ונכסים. ורבינו לשיטתו שסובר שבסוף נתרצה יתרו, ונשאר במדבר, הרי הוא לשיטתו שבתחילה הציעו לו כסף ולא נתרצה. ולבסוף הציעו לו חלק בארץ ישראל, ואז נתרצה.

רבינו מביא ראיה לשיטתו דיתרו קיבלו חלק ונחלה בארץ ישראל. מדאמרו בירושלמי דבני יתרו מביאין בכורים וקוראין. ורק מי שיש לו נחלה בארץ ישראל מביא וקורא. משום דכתיב שם על ארץ ישראל ׳אשר נשבעת לאבותנו לתת לנו׳.

שבחו של אהרן

וַיַּעַשׂ בְּנֵי אַהֲרֹן אֶל מוּל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה הֶעֱלָה נֵרֹתֶיהָ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת–מֹשֶׁה (פרק ח פסוק ג) כתב רבינו "וטעם ויעש כן אהרן. לומר שהוא היה המדליק אותן כל ימיו. ואף על פי שהמצוה כשרה בבניו כמו שנאמר** (שמות כז כא) **יערוך אותו אהרן ובניו, אבל היה הוא מזדרז במצוה הגדולה הזאת הרומזת לדבר עליון וסוד נשגב. ואולי נרמז לו זה מפסוק** (ויקרא כד ג) ׳מחוץ לפרכת העדת יערך אותו אהרן מערב עד בקר׳, כי בו בחר השם בימיו. ומפני זה אמר גם עתה ׳דבר אל אהרן בהעלותך׳, ולא אמר דבר אל אהרן ואל בניו בהעלותכם". וראוי להביא לשון רבינו (פרשת תרומה פרק כה) "חכמת המנורה בגביעיה וכפתוריה ופרחיה מאין תמצא ונעלמה מאד, אבל היותה מקשה בששה קנים יוצאין מן השביעי ועליהם נר אלקים וכו', וזה מאמרם (מנחות כט.) שנתקשה משה במנורה" עכ"ל.

לא ויתר אפילו פעם אחת להדליק המנורה המשפיע תורה, כדי להקטיר קטורת המשפיע עשירות

כתב החת"ס ז"ל (בהעלותך עמוד לג) לכאורה אין זה חידוש כל כך, שהרי כל כהן וכהן היה מוסר נפשו על כל חלק מחלקי עבודה, ומפני כן הוצרכו לתקן פייסות. אמנם כתיב (שמות ל ז) ׳בהטיבו את הנרות יקטירנה׳, היינו שהטבת הנרות והקטרת הקטורת היו בזמן אחד, ומאן דעביד הא לא עביד הא. וידוע כי הקטורת מעשרת (יומא כו.), והמנורה מחכמת, והזהיר בני הויין ליה בנים תלמידי חכמים (שבת כג:), וזהו שבחו של אהרן שלא שינה אף פעם אחת מלהעלות את הנרות המשפיעות חכמת התורה, כדי להקטיר תחתיה קטורת המעשרת עכ"ד.

סוד המנורה – ערכתי נר למשיחי. וענין הגאולה מליבא לפומא לא גליא, לכן הדליק בעצמו המנורה

כתב בדברי יואל (פרשת בהעלותך עמוד רנז) "ולדרכנו יתבאר שהדבר העליון **והסוד הנשגב הרמוז בה הוא סוד הגאולה**, ועל כן היה אהרן מזדרז במצוה זו ביותר לעשותה הוא בעצמו, ולא הניח שידליק את המנורה אחד מבניו, אע"פ שההדלקה כשרה אף בזר, דמכיון שרמוז בה סוד הגאולה התלוי בהדלקת המנורה, **כמאמר הכתוב ׳ערכתי נר למשיחי׳, על כן רצה אהרן להסתיר הדבר כל מה דאפשר. כי ענין הגאולה מליבא לפומא לא גליא, וכל מה דאפשר יש להסתיר הדברים ולכסותם**".

מסאטמאר
קרית יואל
נו יורק
כי האיש מרדכי״י הולך וגדול
מעומקא דלבא, נשגר ברכת מזלא טבא, קדם מעלת כבוד ידידינו היקר המהולל בתשבחות, כליל המעלות והמידות, נודע בשערים, שבחו בפי ישרים, מריחוק מקום מצודתו פרוסה עלינו, מחיל זהב מכיסו למען כל קדשינו, ובמיוחד לבו ער וחם למען מוסדותינו, רב פעלים כבידים לתודה ולתעודה, כל פה אליו יודה
מוה״ד
יואל מרדכי גוטמאן
הי״ו
אב״י בקהילתינו הק׳ בארא פארק יע״א
ומחותנו בדומה לו ידידינו וידיד מוסדותינו, הרבני היקר החשוב והנעלה, מופלג בכל מידה ומעלה, האדם היקר באנשים, תומך נלהב להחזקת מוסדותינו הקדושים, מרבה צדקה וחסד לכל דורשים ומבקשים, ארי שבחבורה, איש חי ורב פעלים חשיכה כאודה
מוה״ד
שלום ברוך מרדכי גאלדענרגער
הי״ו
אב״י בעיר עוז לנו קדית יואל יע״א
לדגל הגיע עת משוש
בגישואי צאצאיהם
בסימן טוב ובמזל טוב
בשעה טובה ומוצלחת
ענבי הגפן בענבי הגפן דבר נאה ומתקבל
החתן החשוב והנעלה,
תודה יד״ש אצלו כלולה
כמר יוסף גוטמאן נ״ו
עב״ג הכלה החשובה והמהוללה שתחי׳
יה״ר שיזכו לדוות מכל יו״ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהודא נפישא, אושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות, תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.
החותמים למען שמם
ברגשי תודה והערכה
יעקב ראטטער
בשם הנהלת מוסדות סאטמאר
נו יורק ני״ו

שיעור פאות הראש (ה)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

בתורתינו הק' פ' קדושים נצטוינו על מצות פאות הראש שהיא לאו מן התורה כפי שנאמר בפסוק (ויקרא יט, כז)**: לֹא תַקִּפוּ, פְּאַת רֹאשְׁכֶם, דהיינו שאסור להקיף הראש, ומחיוב להשאיר שערות בפאות הראש, ושיעור הפאה הוא מקום הצדעין וכפי פירוש רש"י הק' לגבי פאות הראש: "לא תקפו פאת ראשכם - זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו, ונמצא הקף ראשו עגול סביב, שעל אחורי אזניו עקרי שערו למעלה מצדעיו הרבה. אולם יש לעיין שיעור אורך השערות כמה, ואיה מקומו על פני האדם, ויש לדון בזה לפי הדין ולפי המנהג, ודברי רבותינו הק' בזה.**

כבר בארנו בארוכה מה שנחלקו בשיטת האריז"ל אי השיעור הפאות הוא עד התחלת הזקן, או עד הסנטר דהיינו עד עצם האמצעי באמצע, והנה ידוע שיטת מרן הדברי חיים ז"ל שצריכין ליזהר מאד לגדל הפאות לכל הפחות עד מרכז הסנטר והיינו עד מול קצה הפה למטה בלחיו, ויש חומרא ממדת חסידות לגדלם עד סוף הסנטר שיבולת הזקן, ומה שגדל והולך יותר משיעור זה הוא דבר טפל לגמרי ומשם והלאה שרפו עם נר.

ובספר 'גדולת יהושע' (ח"בדף יא אות ד) מביא מה שסיפר הגה"ק מנאסאד ז"ל ששמע בשם מרן הדברי חיים ז"ל, שאמר שירא שמים יש לו סייעתא דשמיא שלא יגדלו לו פיאות ארוכות, והכרתי הרבה צדיקים שלא גדלו להם פיאות ארוכים, ושנים מרבותי היו להם פאות ארוכות והם הרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ ז"ל והרה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ל, וסיים ע"ז מרן הדברי חיים: **'און זיי זענען געווען זייער באטעמטע שיינע פאות'**... עי"ש.

ואגב בספר 'קול התור' [להרב יונה זאב האלפערט ז"ל] מביא בשם הרה"ק מצאנז ז"ל בזה"ל: "דפלא והפלא כל הצדיקים היו להם פיאות דקות, והשערות מהפיאות היו נשורות וזהו חידוש, והעיד על עצמו **כשהייתי צעיר הי' לי פיאות דקות, ומחמת מורא שמים שהייתי ירא את ד' נשר לי השערות**, רק הרבי מבעלזא רבי שלו' ז"ל היו לו פיאות ארוכות וגדולות אבל היו לו פיאות יפות מאד", עי"ש.

ובספר 'נצר מטעי' מביא בשם הרה"צ ר' שמואל מבארדיוב ז"ל דבימי ילדותו הי' לו פאות ארוכות, וכנשכנס פעם אחת לזקינו הק' מצאנז ז"ל, שאל אותו על מה שיש לו כ"כ פאות ארוכות, ולקח מספריים וגילח את כל היתר משיעור הנצרך, והי' חידוש דהרי אצל חסידים לא הי' מגלחין שיורי הפאות רק מסירין אותן ע"י שריפה, וגם הי' לפלא דמאז ואילך לא גדלו עוד פיאותיו יותר מהשיעור.

ועי' בספר 'גדולת יהושע' (שיחות קודש דף יא אות ה) שמביא מה ששמע מהרה"ק רבי חנא הערש רובין מסאטמאר ז"ל הי"ד, שפעם אחד כשהיה ילד והיה בביתו נאוה קודש של מרן הגה"ק משינאווא ז"ל, וראה מרן משינאווא לאחד איך שפיאות ראשו הם ארוכים וגדולים מאד וצוה ליקח תיכף ומיד הנר הדולק על השלחן כדי שיהבבו פיאותיו שלא יהא ארוכים יותר מסוף הלחי התחתון, ואמר דרק עד שם הוי פיאות ומשיעור זה ואילך ליכא שם פיאות עליו, עי"ש. וכבר כתבנו מה שהביא ב'דרכי תשובה' בשם הרה"ק משינאווע ז"ל דמש"כ האריז"ל עד הזקן, היינו עד הלחי התחתון.

ובשו"ת 'ולאשר אמר' (שו"ת ח"א בהקדמה) כתב: "ועוד סיפר [הרב מסערדיהאלי ז"ל] שכשהיה שם היה לו פיאות ארוכות, וקרא אותו אליו מרן משינאווא ז"ל ואחז בב' פיאותיו שמצד זה ומצד זה וסבבם בידיו הק' עד סוף הפנים באמצע תחת הפה, ואמר לו **שרק עד שיעור הזה צריך להניחם שיגדלו, והשאר תוכל לשרפם, אפברענען**, כך אמר לו", עי"ש.

ובספר 'מנהגי מהריי"ו' (להרה"צ יעקב ישראל וישרון רובין זצללה"ה הי"ד אדמו"ר ואבדק"ק סוליצא סאסערעגין) מביא (אות א' ת"י) בזה"ל: "פעם בצעירתו כשהיה כבן ז' שנה נסע עם אביו ז"ל להרה"ק משינאווא ז"ל והיה לו פאות ארוכות יותר מהרגיל ליניק כזה כמובן מחמת שלא נקצר מעולם, והוא עמד

מאחורי הכסא של הרה"ק משינאווא ז"ל, והאדמו"ר משינאווא ז"ל פנה אליו ליתן לו שיריים ואמר לו יונגעלע האסט זייער לאנגע פיאות, ענה די מאמע לאזט מיך נישט אינטערשערן, והרחיש לו אביו ז"ל שישאל אם יחתכנו ושאל, אז אחז הרה"ק משינאווא הפיאה ומשכה עד סנטרו בסוף הזקן ואמר לו בזה הלשון: **'ביז אהער איז פיאה פין דא וואטער איז אזוי ווי קלאטשע אנגעבינדן אין עק גארטיל'**... עיי"ש.

ועי' בס' דברי חנה השלם (פרק י"ב) שמביא בזה"ל: "דלא היתה דעתו נוחה בפאות הארוכות מדי, פעם ניגש רבינו לדודי הרב החסיד מו"ה יחזקאל שרגא וואגשאהל שליט"א וקירב את פאותיו ללחיו כדי למדוד ארכם והחלק שהיה ארוך מסנטרו הסיר על ידי שריפה, ואמר בשם זקינו הגאון הקדוש משינאווא **שעד הסנטר הן פיאות ומשם ואילך הן כשערות זנב**", עי"ש.

וידוע דמרן רבינו הק' ז"ל היה נוהג לעצמו לילך עם פיאות ארוכות, אמנם אמר כמה פעמים משמיה דמר אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל שהיה מקפיד שלא יגדלו שערות הפאות יותר מן השיעור רק עד הסנטר, וע"ז מרן רבינו שליט"א מה ששמע ממר אביו מרן הברך משה ז"ל בשם דודו רביה"ק ז"ל, שבילדותו הי' נבוך בדעתו מה לעשות, כי מצד אחד חשש לגזוז הפיאות כי לא צמחו לו שערות הראש כ"כ והיו חלשים ורעועים, ומצד אחד לא רצה לעבור על דברי אביו הק' ז"ל, והחליט בדעתו שבאם ישמע עוד פעם אחת את אביו מדבר בענין זה, אז ילך תיכף לקיים את דבריו ויסיר את פאותיו הארוכות, **ולמרבית הפלא לא שמע עוד אף פעם אחת את אביו מדבר בענין זה**, וע"כ לא קצצן ונשארו לו פיאות ארוכות, ע"כ.

וכענין זה היה לו לרבינו גם עם מרן הק' משינאווע ז"ל, שכידוע גם הגה"ק משינאווע ז"ל הקפיד שלא יהיו הפיאות ארוכות יותר משיעור הנ"ל, וכל אימת שראה מי שיש לו פיאות ארוכות יותר משיעור זה היה מצוה לגוזזם עד השיעור, וסיפר הרה"ק ר' מנחם מענדל הלברשטאם זצ"ל אבד"ק סטראפקוב שהי' משכנו בברוקלין באחרית ימיו, שהוא ראה את רבינו ז"ל בפעם הראשונה בטארנא על חתונת אחיו הגדול מרן העצי חיים ז"ל, וזוכר כשהקדושת יו"ט הציג את רבינו ז"ל בפני זקינו מרן הק' משינאווע ז"ל ובחנו בסוגיא דשיקול הדעת, והרה"ק מסטראפקוב עמד ליד זקינו ז"ל, והיה ברור שאחר הבחינה יעורר אותו שיגזוז את הפיאות הארוכות אחר הסנטר, כי פיאות של רבינו בלטו ביותר בגדלם ובארכם, ובלשו"ק: **'די גאנצע צורה איז באשטאנען פון צוויי לאנגע פיאות'**... והיה לפלא שזקינו הק' לא עוררוהו על זה ולא אמר לו ולא מידי.

אולם זה ידוע שהקפיד רבינו ז"ל על אחרים בשיעור הפאות שלא יהיו ארוכות יותר מדאי, והי' אומר שאף שהוא בעצמו הי' לו בבחרותו פיאות ארוכות אבל הי' אנוס בדבר כנ"ל, ופעם אחד בראש השנה כשעלה ממקומו לבימה לתקיעת שופר, ראה באם הדרך אחד מהבחורים שהי' לו פאות ארוכות ונעצר על ידו ועוררו ע"ז שיגזוז את פיאותיו עד השיעור, עי"ש.

ובספר 'פאות בהלכה' (סימן ו) מביא: "דבשנת תשכ"ז לערך בעת ששהה מרן ז"ל בעיר מיאמי והיה שם אברך א' בנש"ק שבא להסתופף בצל רבינו ז"ל על שבת קודש, וכשראה אותו מרן ז"ל ביום השבת שהולך עם פאות ארוכות, פנה אז למקורביו שיאמרו לו שיקצר את פאותיו הארוכות, וכאשר אמרו לרבינו ז"ל שהוא בא מארץ ישראל ושם המנהג לגדל פאות ארוכות ויהיה קשה לו לשנות מנהגו, השיב רבינו ז"ל שכך פסק האר"י הקדוש שלא לגדל פאות ארוכות כ"כ וכמובא בספר דרכי תשובה, ואחרי יום שב"ק ביקש מרן ז"ל שיביאו לו את הספר דרכי תשובה וכיון שלא היה הספר מצוי בביתו שם במיאמי ציוה שיביאו לו הספר ממקום רחוק, וביום הראשון אמר מרן ז"ל למשמשו שישלח לפניו את האברך שהלך עם פאות ארוכות שיבוא אצלו, וכשנכנס לבית מרן ז"ל ציוה רבינו שיראו לו את לשונו של הדרכי תשובה בשם הרה"ק משינאווא ולא דיבר יותר מענין זה, ואח"כ כששאל את אביו כיצד יעשה והאם ישנה את מנהגו לאור דברי הדרכי תשובה, השיב לו אביו שיגלח ויקצר אותם כדברי מרן ז"ל", עי"ש.

ומפי הרה"ח ר' יהושע מענדלאויטש הי"ו משב"ק, שמענו מה ששמע בעצמו מפ"ק של רביז"ל בימי בחרותו, כששאל את רבינו עד היכן יגדל פיאותיו, והראה לו רבינו בידיו הק' על פיאותיו הק' ומשכם עד הסנטר שלו ואמר: **"על פי הלכה נאר ביז אהער... און די איבעריגע... נו שוין"**... דהיינו שבאמת צריכים לגדלם רק עד הסנטר ומשום איזה סיבה נתארך פיאותיו הק', אבל זה הוא לא לכתחילה.

ועי' בס' 'שו"ת מן השמים' עם פירוש 'קסת סופר' [מהג"ר אהרן מרכוס ז"ל] (סימן כ"ח) שמביא בזה"ל: "גם הצדיק יסוד עולם רשכבה"ג ר' מנחם מרימנוב ז"ל אשר הקפיד מאד על שנוי היותר קטן ממלבוש ישראל הנהוג בימיו מחוט ועד שרוך נעל, **הזהיר על שילוח פרע שער הפאות, ואמר שפאות ארוכות הוא אחיזת החיצונים**, וכן הוא מנהג חכמי ספרד אנשי סודו של האריז"ל", עי"ש.

ובמאמר הבא נבאר בעז"ה שיטת כמה מצדיקי הדורות שלא לגזוז הפאות בכלל.

ע"ה ויבוא א'יחולי ל'כבינ

עלה ויבוא ויגיע ברכותינו, לכבוד ידידינו וחברינו, החשוב המהולל בפי כל ח'
ודתהי ידיו אמונה, בהתמסרות עצומה ונאמנה, להגדיל עשות לטובת קהילתינו
אליו יאתה תהלה ותפארה, כביר המעש בעוז ובגבורה, טוב ומטיב לזולת תדיר
לא ישבות יומם ולילה למעינו, לבו ער וחם לכל קדשינו, אהוב בפי כל

מוה"ד יואל ברמ"ד לאנדא הי"ו

ארי שבחבורת עסקנים בקרב קהלתינו הק' באה"ב

לרגל שמחתו נישואי בנו בשעה טובה ומוצלחת

ובהאי עידנא דחדוותא, נשגר כסא דברכתא, ביקר ורבותא
על התמסרותו התמידית למעינו בפעולותיו הברוכים,
על כן נודה לשמו ונהללו, מזמור לתודה נריע לו, ישלם ה'
פעלו, והשב ישוב לו בראשו גמולו, אך ששון ושמחה
ישמע תמיד באהלו, ברך ה' חילו, אושר ועושר בכל גבולו

יה"ר שיזכה לראות ולרוות ממנו ומכל יוצ"ח רב תענוג ונחת דקדושה, במידה מרובה וגדושה, מתוך בריות גופא ונהורא נפישא, ושר ועושר והרחבת הדעת, רב ברכות ושובע שמחות, תמיד בכל עת, וכל טוב סלה.

החותמים למען שמו ברגשי תודה והערכה

יחזקאל ראטטער

בשם הנהלת הקהילה והמוסדות

פה בני ברק יצ"ו

◆ פרק ב' - משנה א' ◆

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעשיה ותפארת לו מן האדם. ומשמע מלשונו שיש שני דרכים, שמשל ומנקש לדעת מיזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, ונריך ביאור מהו השני דרכים.

ויל"פ שהקדש הש דעימע במס' ברכות (דף ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, שנאמר מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, ואם לאו יקרא קריאת שמע, ואם לאו יזכור לו יום המיתה. והקשו המפרשים למה הזכירת יום המיתה הוא תקנה בדוקה יותר מכולם, אם כן למה יעסה תחלה בשאר תקנות.

ויביאר בשגרע דלקה (פ' תולדות) כי זכרון יום המיתה תביאהו לידי עצבות ומרה שחורה, ושינו מהרחוי לעורר יראה פחותה הלזו של הזכרת יום המיתה אם לא על לד ההכרח כשאין עוזר לו נגד היצר הרע, אז מוטב לו לבא לידי עצבות ולא יעבור על התורה לשמוע לעצת היצר הרע, אבל כל זמן שיש באפשרי לעמוד נגד יצר הרע בשיזה מחבולה אחרת, יריחיק את עצמו מזכרון יום המיתה, בכדי שלא יבא לידי עצבות, כי על ידי זה ירע לגבו ולא יעבוד את הש"י בשמחה, עכ"ל. (וכ"כ ההפלאה בפתיחה לאות יח).

ובפרים יפות (פ' נצבים) ביאר טעם אחר בזה שלא אמרו תחילה יזכור לו יום המיתה, כי באם האדם מצבר כח היצר הרע על ידי עסק התורה, אז בכל יום ויום כח היצר הרע הולך ומתמעט כאמרם (קידושין ל:) אם אדם הוא ניצוח, ושינו צריך להלחם עמו בכל עת, ולפ זה שהוא מנאמל התורה לבניו ולבני בניו, אבל זכרון יום המיתה אינו תועלת אלא לפי שעה, כי בכל פעם מתגבר עליו יצרו מחדש, ולזה אמר משה רבינו הנה נתתי לפניך את דרכים לבחל את היצר הרע, את הש"י ואת הטוב הוא התורה עץ חיים, ואת המו"ת ואת הרע היינו הזכרת יום המיתה, ולזה אמר ובחרת בחיי"ם שתכין לך הדרך להנאל מהיצר הרע על ידי התורה, למען תחיה אתה וזרעך היינו שיהיה דבר המתקיים תמיד, וגם יעמוד לנגדנו לבני בנים, אבל הזכרת יום המיתה אינו אלא אלא לפי שעה ויצרו מתגבר עליו בכל יום, עכ"ל.

וזה יתבאר מאמר המנע מיזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כלומר בשיזה דרך יבחר להתגבר על היצר הרע בעצמו, ומשיב ואומר שיבחר בעסק התורה, שהיא תפארת לעושיה, שהיא גורמת שמחה וחדות הנפש, כי פיקודי ה' ישרים משמחי לב (תהלים יט ט), ונבר מן דין הרי היא גם כן תפארת לו מן האדם, שיש בזה תועלת גם לזולתו, שמנאיל התורה לזרעו אחריו.

◆

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעשהו ותפארת לו מן האדם. יל"פ בהקדש מאמר מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בתפארת שלמה לבעש נאמנו) בביאור הפסוק (תהלים כ ו) ימלא ה' כל משאלותיך, הכוונה שכל משאלות האדם צריך להיות רק לבבוד השם יתעלה, שימלא שם הוי"ה ברוך הוא, כי לעת עתה בגלות אין השם שלם ואין הכסא שלם (רש"י סו"פ בשלח), וזהו ימלא ה', שיהיה השם מלא בהיותו, זה יהיה כל משאלותיך, עכלה"ק. ובזה יל"פ המשנה דלהלן (פ"ג מ"ד) הוי מתפלל בשלומ"ה של מלכות, היינו שתהא עיקר כוונת תפילתך שימלא השם הקדוש ויכון כסא מלכותו ית"ש בשלימות.

והנה ע"ז זלה"ה בישמת משה (פ' פינחס) הביא לפרש מה שאמר מליהו (מלאכי-ג יט י) קנא קנאתי לה' אלהי צבאות, כי בחטאות ישראל מ"ו הם מסלקין שכינתו יתברך, ומי לא נקרא אלהי ישראל רק אלהי צבאות עליונים, ומה לו ית"ש יותר שיהיה נקרא אלהי ישראל, וזהו קנא קנאתי לה' אלהי צבאות, היינו שקנאתי בישראל בעבור שהיו גורמים במעשיהם שיהיה הקב"ה נקרא אלהי צבאות ולא יהיה נקרא אלהי ישראל, עכ"ד.

וזה יתבאר המשנה מיזוהי דרך ישר"ה שיבור לו האדם, כי ישרה גימטריע תפלה (ע"ר סי' ל"ה מק"ג), ונריך שיהיו בתפלתו שיהיה השם מלא וימוד שכינתו יתברך בתוכינו, והיינו שיהא תפארת לעושה"ו הוא הקב"ה שיהיה שמו שלם, וגם יחוד שכינתו בתוכינו, אז יהיה תפארת לו להש"ת מן האדם, שזהו תפארתו ית"ש מה שיהיה נקרא אלהי ישראל ולא רק אלהי צבאות.

◆

איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפארת לעשיה ותפארת לו מן האדם. יתבאר על פי דברי ע"ז

זלה"ה בישמע משה (פ' נח) על נוסח התפלה לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר ובגלוי, כי העושה מצות בסתר אינו עלול כל כך שיתערב בו סיגים ממלוכלת חומף, ודבר קל הוא להיות כוונתו זך בלי סיג בלתי לה' לבדו, אבל בפרסום ובגלוי דבר קשה הוא למאוד, וחיוב העבודה הוא שלא ישקוט ולא ינוח מעבודתו יתברך הן כשהוא לבדו ואין איש אתו והן כשהוא בתוך רבוי עם, ויכריח עצמו שיהיה כוונתו זכה לשמים, ואם עושה בגלוי ובפרסום מעשים טובים כמו בסתר בלי מחשבת חוץ, הוא המדריגה הגדולה שבגדולות והוא העבודה השלימית, וזהו ירא שמים בסתר ובגלוי, להיות שניהם שוים כולו לשם שמים, ע"ש בחוכ.

ובזה יתבאר מאמרו מיזוחי דרך ישרה שיבור לו האדם, כל שהיא תפלרת לעושיה, היינו להיות ירא שמים בסתר בעת שעבודתו היא תפלרת לעושיה ניכו לבין עצמו, וגם יהיה תפלרת לו מן האדם, בעמדו בין שאר בני אדם, שגם אז יהיה ירא שמים כמו בסתר ותהיה כוונתו זכה לשם שמים.

◆ משנה ב' ◆

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון. י"ל בהקדם מה דאיתא במסכת ברכות (דף ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, ואמו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, ואם לאו יקרע קריאת שמע, ואם לאו יזכור לו יום המיתה. והקשו המפרשים לאם הזכרת יום המיתה הוא תקנה בדוקה יותר מכולם, אם כן למה יפסח תחלה בשאר תקנות, ועוד קשה לאיך יתכן כוונת שלא תעלה בידו לגמרי את יצרו בתמציעות עסק התורה, והלא אמרו חז"ל (קידושין ג.) אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם מכן היא נימות.

ובאיר כ"ק מרן דו"ז זלה"ה בדברי יואל (פ' מזריע עמוד שכח) על פי המבואר בשור החיים הקדוש (פ' בחקותי פוסק ז) על פי המבואר בשור החיים הקדוש (פ' בחקותי פוסק ז) להא דאיתא בגמרא (סוטה כא.) אמר רב יוסף תורה מגינה ומצלה מן החטא בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה, דזהו דוקא כשלומד תורה לשמה. ולפי זה מי שאינו יכול להתגבר על יצרו על ידי עסק התורה, מסתמא לא עסק בתורה לשמה, והסיבה לזה הוא מפני שעדיין טבוע בנעמקי מצולות תאוות עולם הזה, לזה נתנו חז"ל עצה שבמצעותו יוסר המניעה, והוא הזכרת יום המיתה, שכאשר יראה האדם מה תמריצו, יתקרר תאותו ויתגבר בנקל על הסיבות המטמטים את לבו מלעסוק בתורה לשמה, ויזכה לגמרי את יצרו על ידי עסק התורה שהיא התקנה המועיל ביותר, עכ"ל.

ובזה יתבאר מומרו יפה תלמוד תורה עם דר"ך תר"ך, הוא מה שאמר שלמה המלך ע"ה (משלי ג ג) תנכי הולך בדרך כל ימי המיתה כדכתיב, היינו מדת הענוה, שיגיעת שניהם משכחת עו"ן, הוא הזדון הנקרע עו"ן, שעל ידי שיתנהג בענוה, גם למעלה ידונו מומו בדין עם האדם שהזדון יחשב לו כשוגג, ושב ורפא לו.

◆ משנה ג' ◆

הוי זהירין ברשות כו' ואין עומדין לו לאדם כשעת דחקו. י"ל בהקדם מה דאיתא בסמ' עירובין (דף יג:) תנו רבנן, סגולה בדוקה להגלל מיצר הרע.

◆

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ שיגיעת שניהם משכחת עון. יתבאר על פי מאמר הרה"ק המגיד מקאזניץ זלה"ה לפרש הפסוק (במדבר טו כו) ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם כי לכל העם בשגגה, כי אמרו בגמרא (בבא מציעא נג:) הגד נעמי פשעם, אלו תלמידי חכמים שבשגגות נעשות להם כזדונות, ולבית יעקב מטותם אלו עמי הארץ שזדונות נעשות להם כשגגות, והנה קי"ל (יו"ד סימן רמ"ג ס"ז) לגיכא דין תלמיד חכם בזמן הזה לענין קנס ליטרע דלהבא להמזיק תלמיד חכם, וזה שאמר ונסלח לכ"ל עדת בני ישראל, אפילו לתלמידי חכמים, כי לכל העם בשגגה, שלכולן נחשב רק כשוגג, לגיכא דין תלמיד חכם לחיובא, עכ"ל.

וכתב על זה ג"ז זלה"ה בייטב לב (פ' משפטים) שזהו דוקא אם הוא שפל בעיניו ומחזיק עצמו לעם הארץ, אז דינו כומו למעלה כאלו הוא עם הארץ וחזון נחשב לו לשוגג, אבל מי שמתגאה בתורתו ומחזיק עצמו לתלמיד חכם, אז במדה שאדם מודד מודדין לו (סוטה ח:), וגם למעלה דינו כומו לתלמיד חכם ונחשב לו כשוגג כזדון, עכ"ל.

ובזה יש לפרש כומרו יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, דהיינו בלירוף מדת ענוה שהוא דרכה של ארץ שהכל דשין עליה, שהרי אם בעת שילמוד תורה מזוז לעתו עליו ויתנהג בגאות, תלילה יחמירו בעונשו כדין תלמיד חכם, ולזה יופיו של לימוד התורה הוא רק אם הוא יחד עם דרך ארץ היינו מדת הענוה, שיגיעת שניהם משכחת עו"ן, הוא הזדון הנקרע עו"ן, שעל ידי שיתנהג בענוה, גם למעלה ידונו מומו בדין עם הארץ שהזדון יחשב לו כשוגג, ושב ורפא לו.

לו לאדם שנברא יותר משלנו שנברא, נמצו וגמרו טוב לו לאדם שלנו נברא יותר משנברא. והקשו המפרשים הלא מפי עליון לנו מצא הרעות, ולמה ברא את האדם אם הוא קרוב אל ההפסד ורחוק מן השכר.

וביאר ג"ז זללה"ה בעלי חיים (פ' תמוז) להיא דגמנו וגמרו טוב לו לאדם שלנו נברא הוא משום דרוב מיי האדם הוא עוסק בעניני הגשמיים בחכילה ושתיה וכדומה כמבואר בגמרא (שבת פט:), ואם כן כיון דרוב שנותיו בהבל הלו, לכן הסכימו דטוב לו שלנו נברא. ומעתה לפי המבואר בשו"ע (או"ח סי' רל"ט) בכל דרכיך דעהו, שלפי חכמה ושתיה וכל צרכי עולם הזה לא יכון להנאתו אלא לעבודת הבורא ב"ה, ע"ש. שוב יש לומר דטוב לו לאדם שנברא, דלפי על גד דרוב שנותיו של אדם הם בעניני עולם הזה כוונתו לשם שמים, נמצא כשלו גם זה עשה שהם מצוה, עכ"ל.

והנה כתב ק"ז זללה"ה בדברי חיים (לליל השנה עמוד ה) שבכל שנה בראש השנה הקב"ה מתייעץ עם מלאכי השרת כמו בראשית הבריאה על יצירת האדם, עכ"ל. ולפי זה י"ל שבכל שנה מתעורר למעלה ויכוח זה אם טוב לו לאדם שנברא ויוספע זו מיום מחדש לשנה הבאה, או טוב לו לאדם שלא נברא. ומעתה בזכות שהאדם עוסק בצרכי הגשמיים לשם שמים, ממרינן דטוב לו לאדם שנברא וזוכה בדין בראש השנה, ויכתב בספר החיים לשנה הבאה.

וזה שאמר הוו זהירין ברשות, להיות כוונתו לשם שמים גם בעת שעוסק בצרכי רשות ועניני גשמיים, שבשם לא יזהר זה, אז אין עומדין לו לאדם בשעת דחקו, היינו ביום הדין בראש השנה בעת שהאדם מידון אם טוב לו שנברא ורצוי להכתב בספר החיים לשנה הבאה, ומעתה אם יזהר בדברי הרשות ועשותם לשם שמים, אז יקבל שכר בפיס מאירות משורת הדין.

◆ משנה ה' ◆

אין בור ירא חטא. הקשה המוס' יום טוב (לקמן פ"ג מ"ט) דמשנה זו סותרת למאמרם להלן (שם) כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת. הרי שאפשר ובריך להיות ירא חטא גם קודם שילמוד.

ויבואר על פי מה שכתב בנועם מגדים (לראש השנה) כי רזי התורה אינן נמסרין רק לנוטרי ברית קדישא, כמאמר הכתוב (תהלים כה יד) סוד ה' ליראיו וברריתו להודיעם, וכאשר שמענו משמיים דגברא רבא בפירוש המשנה (להלן משנה ח) בור סו"ד שאינו מאבד טפה, הכוונה שזכה להיות בור סוד מלא סודות התורה, משום שאינו מאבד טפה לבטלה ח"ו, ע"כ. ומזה למדו רבותינו ז"ל (ויקרא לח.) מלמד שיתנה התורה בתחלה למשה רבינו, ובודאי בנגלות התורה מי לנו

הרשות ויעבוד את קונו גם בעניני הגשמיים, הרי הוא עובד את בוראו תמיד, ובזכות זה יזכה בדין להכתב בספר החיים.

◆

הוו זהירין ברשות כו' ואין עומדין לו לאדם בשעת דחקו. יל"פ על פי מה שכתב ג"ז זללה"ה בעלי חיים (לפ' פרה אות ג) לפרש הפסוק (תהלים קיט פ) יחי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש, על פי דברי הרי"ף בעין יעקב (סוכה נב.) שלעתיד לבא כשאר יצועו הצדיקים על שכרם יהיה להם נהמע דכסופא לקבל השכר על העבודה שלא יגעו בה, ע"ש. לפ' י"ל שזהו רק בזמנות שכלי שהוא בגיקל לעשותם, זהו מהיה נהמע דכסופא, כי לא עלתה לו כל כך בקשיו, ממנם בחקים שקשה יותר לקיימם כיון שאינו יודע טעמם, השכר הוא בדין, וזהו יהי לבי תמים בחקיך מבלי לחקור אחרי טעמי המצות, למען לא אבוש, שיגיע השכר מן הדין ולא תהיה נהמע דכסופא, ע"כ.

וכדבר הזה י"ל לגבי עבודת ה' בדברים הגשמיים, שזהו עבודה קשה שמקדש לכוין לשעתו בעת ההוא לשם שמים, ולי מסרינן בקיוס החקים דמאחר שאין השכל מסכים בעשייתם השכר הוא מן הדין ולא תהיה נהמע דכסופא, קל ומומר בעבודת ה' בדברים הגשמיים, שהשכר הוא מן הדין ולא תהיה נהמע דכסופא.

וזה שאמר הוו זהירין ברשות, והיינו לקדש עצמו במותר לו. אעפ"כ לא יהבר בזה, אין עומדין לו לאדם בשעת דחקו, היינו לעתיד לבא שתהיה שעת הדחק לקבל השכר שהוא נהמע דכסופא שלא מן הדין, ממנם אם יזהר בדברי הרשות לעשותם לשם שמים, אז יקבל שכר בפיס מאירות משורת הדין.

וה' ברך את אברה"ם

מריחוק מקום וקירוב לב, נשגר בזה ברכת מזל טוב, וברכות לרוב, אל מעלת כבוד הרבני היקר והנעלה, נודע לשם ולתהילה, תוך נדיבי עם סגולה, וה' ברך את אברה"ם בכל, על כל יודעיו ומכיריו אהוב ומהולל, הוא הגבר הוקם עולה של תורה, בהתמסרותו למען הקהילה והמוסדות ברוח נדיבה ומסורה, ואברה"ם היו יהי' לגוי גדול, כי ידעתיו למען אשר יצוה את ביתו לעשות צדקה ומשפט, אחד הוא אברה"ם במעשי צדקה וחסד לכלל ולפרט, זוכה לב' שולחנות תורה וגדולה גם יחדיו, אוהב תורה ולומדיו, ה"ה

מוה"ר אברהם בראך הי"ו

מראשי קהילתינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

לרגל היכנס בנו היקר והנעלה כמר נחמיה נ"ו לעול התורה והמצוות

והברכה אחת היא למעלת כבוד אביו הרבני הנכבד הטפסר המרומם, חיי"ם שיש בו כל מידה ומעלה, נודע לשם ולתהילה, תוך אמוני עם סגולה, רחים ומוקיר רבנן ותלמידיהון, ואיהו גופיה חד מנהון, ושמוא"ל בקוראי שמו בגילת ורנן, יחיד מומחה במשנתו של הרמב"ן, מרביץ תורה, בתוככי קהילתינו בבארא פארק המעטירה, מגיד שיעורין במסגרת חבורת יסודי התורה, ובמיוחד ידוע בשער בת רבים, בשיעוריו המתוקים ברמב"ן עה"ת רבות בשנים, חובר חיבורים מחוכמים, איש אשכולות, פה מפיק מרגליות

מוה"ר שמואל חיים בראך הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק' בבארא פארק יע"א

יה"ר שהזיווג יעלה יפה לנזר ועטרת, יעלה ויצמח כגפן אדרת, למשפחתינו לתפארת, ויתן לך את ברכת אברה"ם משמי מעל, בברכה והצלחה על כל צעד ושעל, ותזכה להמשיך במעשיך הטובים והיקרים, ובפעולותיך הכבירים, ובשכר זאת לרב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, מתוך הצלחה מרובה והרחבת הדעת, תמיד בכל עת

המברכים בכאשי הוקרה והערכה, אסיפי התורה והברכה

הנהלת הכולל - רבנן ותלמידיהון

גם אני מצטרף לברכה, ש"ב אוהבך ומוקירך, דוש"ת ושמח בשמחתך

שמעון יואל בראנד, ראש הכולל

הדלקת נרות שבת

בפרשתן - זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים (יא, ה) **מכאן שמדליקין נרות שבת. שמעתי שזה מאמר רז"ל. ופירש הרב המפולפל כמהר"ר אליעזר די אבילה ז"ל דהנה יקשה דמאי קאמרי "זכרנו את הדגה" והלא כל מה שרוצים לטעום** (היו) **טועמין במן, אלא מוכרח דמראית עין הוא עיקר, וכמו שנא'** (קהלת א' ח) **"לא תשבע עין לראות" מכלל דאיכא שביעה בעין.** (ויאה יומא דף ע"ד). **ומזה תשכיל דצריך להדליק נר בשבת דכתיב "וקראת לשבת עונג" וישבע עינו לראות מאכלי שבת** (דבלאו ראיה - ליכא שביעה ושונג) **עד כאן שמעתי משם הרב הנזכר ז"ל.**

(חומות אנך להגאון החיד"א זצ"ל)

* * *

וברש"י שבת (כ"ה ע"ב) **לגבי הדלקת נר בשבת מציין גמ' יומא** (שם) **המאכילך את המן וגו' למען ענותך, דאכילת המן היתה נחשבת לעינוי, מחמת** שלא **ראו אותם לכן לא שבעו מכך, וביאר הרש"ש דזהו שהתלוננו בנ"י על המן בפרשתן** (יא, ו) **"בלתי אל המן עינינו" דכוונתם היתה שלא ראו את מה שטעמו, ורק ראו את המן בעצמו.**

ועיין ברך משה פר' עקב שמביא מדרש פליאה (המובא בבתב סופר) **ויענך וירעיבך ויאכילך את המן, מכאן שהנשים מדליקות נרות שבת. והוא פלאי.**

עיקר הדלקת הנרות במקום אכילה

הדלקת הנרות צריך שתהא בעיקר במקום האכילה.

וכן כתבו רש"י (שבת כ"ה ע"ב ד"ה חובה) ותוס' (שם ד"ה הדלקת נר) דהדלקת נר בשבת חובה, דחובה היא שיסעוד במקום הנר משום עונג, ויש עוד טעמים בחיוב הדלקת הנרות משום שלום בית שלא יכשל בעץ ואבן או שמצטערים לישב בחושך עי' בראשונים שם ובפוסקים.

המדליק נרות בכמה מקומות או בכמה חדרים, יברכו על הנרות שמדליקים במקום האכילה, ולא על שאר הנרות.

כיון שעיקר המצוה הן הנרות שאוכלים לאורם, וראוי שתהא הברכה עליהם, רמ"א סי' רס"ג סעי' י' וכביאור הלבוש המובא במשנ"ב סקמ"ה.

ואם במקום האכילה נמצאים אחרים שמדליקים כבר נרות, אז נוהגים שמדליקים במקום השינה או במקום ששוהים במשך השבת.

כיון דבמקום האכילה מדליקים כבר נרות, ואף דלדעת רמ"א בסעי' ח' מברכים על תוס' אורה, אולם עיקר החובה של מקום האכילה לא שייך כבר כיון שכבר מדליקים שם.

אכילה במקום שמחה

בעלי שמחה העורכים סעודות שבת מחוץ לביתם או הנוסעים לשבת ושוהים במקום אחד ואוכלים במקום אחר (בחדר אוכל, או זאל וכדו') **ראוי שיעמדו על כך שבמקום האכילה ידליקו נרות לכבוד שבת, דהיינו או שבעלת השמחה תדליק שם הנרות בברכה, או להעמיד שם אדם אחר שידליק הנרות לפני שבת.**

ונכון לעשות כן כיון שזהו עיקר מקום האכילה, ואף כהיום שיש לעקטע"ר עכ"ז ראוי לנהוג כן, דהרי גם בבית במקום ששוהים ג"כ יש לעקטע"ר ועכ"ז נוהגין להדליק כדלקמן.

ואדם אחר המדליק שם אם הוא בעצם אינו מחויב בהדלקת נרות מצד עצמו אז ידליק שם בלא ברכה.

הדלקת נרות בזמנינו שדולק לעקטע"ר

בזמנינו שדולק אור הלעקטע"ר בכל בית ובית, וכשמדליקין נרות שבת יש כבר ריבוי אורה בבית מהלעקטע"ר - לכן ראוי ונכון שבשעה שהאשה מברכת על הנרות לכוין בברכת הנרות גם את אור הלעקטע"ר, בענין שידליקו את הלעקטע"ר בשעה שמדליקין את הנרות, ואם הלעקטע"ר היה דולק כבר מקודם, אז אפשר לכבות את הלעקטע"ר לפני הדלקת הנרות, ולחזור ולהדליקו לכבוד שבת.

והדלקת הלעקטע"ר יכולה ליעשות הן ע"י הבעל או אחד משאר בני הבית לאחר שהאשה הדליקה את הנרות בשעה שהאור בחדר הזה כבוי או יכולה ליעשות ע"י האשה קודם שתדליק הנרות ותכוין בברכה גם את הלעקטע"ר.

דכיון דבזמנינו יש ריבוי אורה מחמת הלעקטע"ר, נמצא דאין שום תועלת בהדלקת הנרות, דשרגא בטיהרא מה מהני, ויש חשש שהברכה תהא לבטלה, ואף לדידן דפוסקים כהרמ"א (בסי' רס"ג סעי' ח) דאפשר לברך ברכת הדלקת הנרות על תוספות אורה, עכ"ז יש לומר דכוונתו בתוספות אורה מחמת נרות, דהיינו שמדליק במקום שכבר דולקות נרות, דבזה דעתו דאפשר לברך כיון שע"י ריבוי אורה יש ריבוי שמחה בבית, דמתפשט האור בכל הבית, וזה שייך לומר בנרות, אבל כשמדליק נרות במקום שדולק לעקטע"ר, והלעקטע"ר משפיע אור גדול, קשה לומר שהנרות מוסיפים אורה ושמחה, ובפרט אלו המדליקים מנורות רבים וגדולים שאורם רב, א"כ תוספות הנרות דומים להדליק נרות באור יום שאין להם תועלת ואולי אפילו פחות מזה, ולכן נכון לעשות כנ"ל, וכן שמעתי מהגאון הגדול רבי שלמה זלמן אולמאן זצ"ל ראה"כ ועוד גדולי הפוסקים, וכן מובא שנכון לעשות כן בשו"ת באר משה (ח"ה סי' קי"ב) ובשו"ת נשמת שבת (סי' שמ"ה) הביא מקונטרס בית יהודה שכן נהג הגה"ק ר' יודעלע האראוויטץ זצ"ל, ובתשוה"נ (ח"ב סי' קנ"ב) הביא שיש גדולים שהחמירו כן.

והעולם שאינם נוהגים כן ומדליקים כרגיל יש להם על מה לסמוך, וסברתם דיש שמחה של תוספות אורה אף בנרות שמדליקים במקום במקום שיש לעקטע"ר, ויש בזה כבוד ועונג לסעודת שבת, וכמו שמדליקים נרות בסעודות חשובות אף כשיש לעקטע"ר שהנרות מוסיפים כבוד לסעודה.

וכן כתב בתשוה"נ שם לחלק בין מקום האכילה למקום שאין אוכלים שם.

ויש ראיה לזה מתשו' מהרי"ל (המובא בא"ר סקי"ח) דמביא ראיה שאפשר לברך על תוס' אורה, דהמהרי"ל כתב ראיה מהא דמדליקין נרות ביו"ט בביהכ"נ אף דשרגא בטהרא מאי מהני, אלא כל מה דמיתוסף אורה חשוב הנאה טפי, וכן י"ש להביא קצת ראיה מהמ"א (סקט"ז) דכתב בשם האחרונים דאם הדליק נרות קצרות שאינם דולקות עד הלילה, אז אם הוא אוכל בבית לא הוי ברכה לבטלה, דאף שעדיין יום, י"ש לו הנאה ושמחה מן הנרות בשעת האכילה, אלא דמ"מ כתב דמצוה מן המובחר לעשות נרות ארוכות שידלקו עד הלילה.

ובזה סומכים העולם כשיו"ט ושבת סמוכים ומדליקים הנרות לכבוד היום השני ואז אי אפשר לעשות העצות הנ"ל.

דאי אפשר לכבות האור ביו"ט, ולכן צריך לסמוך על הסברא הנ"ל.

האוכלים במקום אחר

ואותם המדליקים נרות שלא במקום האכילה, כמו אברכים נשואים שאוכלים את סעודת שבת אצל הוריהם, או כשיש שמחה במשפחה ואוכלים במקום אחר ומדליקים בבית, צריכים להחמיר יותר ולנהוג כנ"ל דהיינו לברך ולכוין גם את הלעקטע"ר.

כיון דהדלקת הנרות שלא במקום אכילה אינו מטעם כבוד שבת, אלא מטעם שלום בית דהיינו שלא יכשל בעץ ואבן או מפני שמצטערין לישב בחושך (עי' בראשונים בגמ' שבת כ"ג ע"ב, ובדף כ"ד ע"ב), וטעם זה לא שייך אלא במקום שיהא חושך בלא נר, אבל במקום דיש אורה בלא הנרות לא שייך להדליק נר מחמת שלא יכשל, ולא שייך לומר בזה תוספות אורה, דאין הנאה מתוספות אורה זו ולא שייך לומר כבוד ועונג דזה שייך רק בסעודה.

והמדליקים במקום שכבר דולק הלעקטע"ר ואינם מקפידים לכבות בעת שמדליקים, טוב ונכון שיטעמו דבר מה במקום הנרות במשך הלילה, ובזה יצאו ידי הדלקת נרות במקום כבוד ועונג שבת.

ובתשוה"נ שם הביא ששמע מבחור ששאל את החזו"א בענין הדלקת הנרות ואמר לו שראוי לו כשמברך בחדר השינה, שיאכל מזונות כשחוזר בלילה.

ויש לציין מה שכתב באשל אברהם (בוטשאטש) בסי' רס"ג, דכמה נשים המדליקות נרות במקום אחד ואף במנורה אחת, יכולות לברך לכולי עלמא (אף לדעת הב"י) דכיון שהונהגו כן אין כאן חשש ברכה לבטלה, ושייך בזה אשר קדשנו במצוותיו וציונו, כיון שהוא מצוה דנשים מוחזקות מהאמהות, וכבר קבעו חובה על עצמם שלא תהיה שום אשה שנישאת פעם אחת בלי הדלקת ב' נרות ממילא פשיטא דשייך לומר וציונו ע"כ, ויש לדון אי שייך לומר סברא זו אף בכדי לברך במקום הלעקטער.

ויברך אלקים את יצח"ק

בשבח וברנגה, נשגר ברכה נאמנה, בשם אנ"ש קהל עדת מי מנה, חברי החבורות תורתך שעשועי ויסודי התורה שי"ר ושבח למעלת כבוד האי צנתר דדהבא, מריחוק מקום מצודתם פרוסה עליון כביר המעש לתורה ולתעודה, כל פה אליו יודה, תומך תורה ברוח נאמן ומסור תורה דרבים בקרב קהילתינו זקוף לזכותו, הוד והדר פעלו ותעמוד לעד צדקתו הגדולה

הרבני הנגיד הנכבד המרומם

מוה"ר

ר' שלום יצחק יאקאבאוויטש

הי"ו

פטרון חבורותינו הק' פה בני ברק יצ"ו

לרגל השמחה שבמעונו, רומטות קל בגרונו

בנישואי בנו החשוב המופלג בתוי"ש

החתן ישראל נ"ו עב"ג הכלה החשובה שתחי'

תבורך בזאת הברכה, בכל אשר יפנה ישכיל בהצלחה, והריקותי לכם ברכה עד בלי די וזכות ליעוד התורה דרבים תעמוד לו להתברך ברב ברכות ושובע של שמחה וכט"ס רוכב ערבה, יברכו בברכה מרובה, להנחיל אוהבי י"ש ישלם ה' פעלו, וישוב נמולו בראשו תהי ברכותינו לראשו עטרה, בשי"ר ושבחה הלל וזמרה, וענתה השירה הזאת לעד כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה, רב נחת מכל המשפחה, מתוך אושר ועושר עד בלי די שעשועי ברכות בכפליים, תבורך מן השמים, בריך אשר יקים את דברי התורה

המברכים ביקרא דאוריתא

שמעון יואל בראך
מנהל חבורת
"תורתך שעשועי"
ד'סאטמאר בני ברק יצ"ו

עזריאל וויס
מנהל חבורת
"יסודי התורה"
ד'סאטמאר בני ברק יצ"ו

עשיית סימן שלא יתחלפו הכלים של בשר ושל חלב

נהגו לעשות סימן בשל חלב

כתב הרמ"א[1] "אבל כבר נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים, ולרשום אחד מהם שיהא לו היכר. **ונהגו לרשום של חלב, ואין לשנות מנהג ישראל".** והוא הדין שיש לעשות סימנים אלו בשאר כלים[2].

לעשותה בשמחה כמו הנחת תפילין

כתב ביסוד ושורש העבודה[3] וז"ל "הייתי מהדר לעשות בעצמי סימן בין כלי חלב לכלי בשר, כנהוג לעשות על כלי חלב חריצין שקורין בלע"ז קארבי"ן, ובעת שעשיתי הסימן אמרתי בלשון הזה בשמחה עצומה: **יוצרי ובוראי יתברך שמך, אני עושה סימן בכלי זו כדי להפריש עצמי ובני ביתי מאיסור אכילה ובישול של בשר בחלב שצויתני בתורתך הקדושה לא תבשל גדי בחלב אמו,** עד כאן. ועשיתי מלאכת החריצין **בשמחה עצומה ממש כמו עשיית מצוה של הנחת תפילין וכיוצא.** ותתנהגו בזה גם כן בניי אהוביי".

הסימן בכלים של חלב

כתב הרמ"א 'ונהגו לרשום של חלב', והטעם כתב הלבוש[4] משום שיש סמך במקרא[5] 'חריצי חלב', והוא סמך דעל של חלב יהיה בו החריצין. ואין לשנות לעשות הסימן בכלי של בשר[6]. ויש לסמוך אקרא 'ובבשרם לא ישרטו שרטת'[7].

---

1 יו"ד סימן פט ס"ד.

2 בתורת חטאת (כלל ע"ו דין ח) וז"ל **"מה שנהגו לציין כלי חלב שלא יאכל בו בשר, מנהג יפה הוא"**, הרי שכתב כן אפילו לגבי שאר כלים, ולאו דווקא בסכינים, וכן כתב בערוך השלחן (סימן פט סעיף טז).

3 בצוואתו סימן מא.

4 סעיף ד, הובא בפרי מגדים. ובספר אוצר כל מנהגי ישורן כתב בזה טעם אחר **"והטעם מזה נ"ל משום דכתיב** (שמות טז) **'בערב תאכל בשר' ואמרו חז"ל** (יומא עה) **למדה תורה דרך ארץ שלא יאכל בשר אלא בלילה, וכל היום יספיקו במאכלי חלב ובלי תפונה הכפות מפוזרות כל היום אחת הנה ואחת הנה, לכן עושין חריץ על כף חלב דווקא משום גזירה שמא יחטוף אחד בלילה כף לאכילת בשר במקום שאין אור הנר מגיע, ועל ידי החריצין ירגיש בידו שהוא של חלב. ועל של בשר אין עושין חריץ משום שכפות של בשר מונחים לעולם על מקומן הראוי להן מפני שאין נאכלין בהן אלא בלילה, ומאי גזירה יש בזה, ואף שעכשיו אין אנו אוכלין בשר על הסדר שסדרו וקבעו לנו, מכל מקום המנהג נוהג ונצב לעולם.**

5 שמואל א יז יח.

6 רמ"א (שם). והטעם כתב הלבוש שאם ישנה מנהג זה, וירשום בכלים של בשר, אע"ג שהוא יכירנו, מ"מ אחרים יבואו לטעות בו לאכול בהם חלב, כיון שרוב ישראל חורצים כלים של חלב.

המוצא סכין עם חריצים

המוצא סכין חריץ ברחוב של יהודיים וודאי של חלב היא[8].

שלשה חריצים

המנהג לעשות שלשה חריצים בשל חלב[9].

כלים שונים לבשר ולחלב

יש אומרים שאפילו אם הכלים של בשר אינו כמו הכלים של חלב, ויש היכר איזה של בשר ואיזה של חלב, מ"מ יש לעשות הסימן בכלי של חלב[10]. אמנם למעשה נוהגים להקל בזה, שכיון שיש היכר בין הכלים, וניכר איזה כלים של חלב ואיזה כלים של בשר, ולכן אין עושים שום סימן על הכלים[11].

ניצלו מעלילת דם, בזכות קיום המנהג לעשות ג' חריצים בסכין של חלב

מסופר על עיר שלימה שניצלה מעלילת דם שהעלו הנוצרים על היהודים, בזכות קיום המנהג המובא ברמ"א "נהגו כל ישראל להיות להם שני סכינים ולרשום אחד מהם שיהא לו להיכר. **ונהגו לרשום של חלב, ואין לשנות מנהג של ישראל".**

וגופא דעובדא הכא הוה. אירע פעם אחת שהעלו הגוים שמועה רעה שרצחו היהודיים ילד נוצרי, ולראיה שהיהודיים רצחו אותו, עשו חריצים בהסכין כדי שיהיה להם לאות שהסכין הוא של ישראל, כי כך המנהג של ישראל לעשות חריצי חלב. אך לאשר לא ידעו כמה חריצים עושים, עשה הנכרי יותר מג' חריצים.

והנה הגיע יום המשפט, חזר וטען התובע את הטענות השקריות שהיהודיים רצחו ילד הנוצרי, וראיה לדבר הוציא הנכרי הסכין מאמתחתו והראו לשפט לעיני כולם שיש בהם חריצים, וזה סימן שהסכין שייך לישראל.

אמנם לאחר התבוננות בסכין ראו שיש שם חמשה חריצין, ולא שלשה כפי המנהג. מיד פתחו היהודיים וענו להשופט שאדרבה מוכרח להיות שסכין זה אינו שייך להיהודים, מכיון שיש בסכין חמשה חריצין, ויכולים לבדוק אצל כל היהודיים שאין יותר משלשה חריצים. והלכו ובדקו בבתי היהודים בכל העיר ולא מצאו ולו סכין אחד שיש בה יותר משלשה חריצין. **ובזכות שלא שינו ממנהג של ישראל ניצלו ממות לחיים.**

(טעמי המנהגים בשם ספר שפתי קדושים)

---

7 אוצר דינים ומנהגים.

8 פרי מגדים (שם).

9 כתב בדרכי תשובה (סימן פט ס"ק נה) **"דע דהמנהג לעשות שלשה חריצים בשל חלב".**

טעם המנהג לעשות שלשה חריצים כתב בשו"ת אדני פז (השמטות דף לט) דבא לרמז ששלשה ימים בשבוע יאכל עכ"פ מאכל חלב ולא בשר. דהיינו יום ב' וה' דנוהגים להתענות, גם בערב שבת לא יאכל בשר משום כבוד שבת, וכן נוהגים. וכתב שם עוד טעם כנגד ג"פ שנאמרה בתורה לא תבשל גדי בחלב, עיי"ש.

10 שו"ת אדני פז (השמטות דף לט), והטעם משום שחיישינן שלפעמים ישתמש בהם אדם אחר בבשר כיון שרואה שאין בהם חריצים כנהוג.

11 משום שמה שהצריכו לעשות הסימנים הוא רק כשכל הסכינים והכלים היו אותו סוג, ולא היה שום שינוי ביניהם. וכן אין לחשוש לחשש שמא יצאו אדם וישתמש בו בבשר כיון שאין בו החריצים, מכיון שלכולם יש כלים שונים לשל בשר משל חלב, וכבר אין עושים החריצים, שוב אין לחשוש שמא ימצאו כלי בלא חריץ ויחשוב שזה של בשר (אחרוני זמנינו).

וכן כתב בערוך השלחן (שם) **"וקערות קטנות וגדולות שבבית של בשר לבד ושל חלב לבד, יעשו משני מינים להכירא שלא יתחלף, וכן בכפות ומזלגות, וכן כל הכלים, או לשעות חריצים על של חלב".**

גילה רנה דיצה וחדוה

בגילה רנה שמחה וצהלה, תבענה שפתותינו שירה ותהלה, רון שיר ושבח דא שירתא, כסא מלא על כל בריכתא, ברכת מזלא טבא בשפה ברורה, קדם ידידינו היקר והנעלה, מופלג בכל מדה ומעלה, יקר רוח ולב טוב, ראש וראשון לכל דבר שבקדושה, ובפרט לתרמת קרן קהלתינו הקדושה, מוסיף והולך במדה גדושה, כל פה אליו יחדה

ה"ה האי גברא יקירא איש חי ורב פעלים, בפעולותיו האדירות הוא נודע בשערים, המאיר לארץ ולדרים, את ימין עוזו עורדה לעשות חיל את קרנינו להרים

ידידינו עוז, נערץ בפי כל, אדיר המעשים ונזר הפעולות, בש"ת

מוה"ר

יואל הלוי לאנדא

הי"ו

מראשי עסקני קהלתינו הק'

ומוסיף והולך בפעולות כבירות בכל לב ונפש

זמירות יאמרו ותשבחות ישמיעו

לרגל השמחה הגדולה השרוי' במעונו, דיצה וחדוה בארמונו, תחלה למקראי קודש

בשמחת נישואי בנו

בסימן טוב ובמזל טוב בשטזמ"צ

עב"ג הבח"ח המו"מ בתורה ויראה, כלי מחזיק ברכה

החתן יחזקאל שרגא נרו יאיר

בן האי גברא יקירא, שמו משוב הולך לפניו בחברתא

מו"ה **יואל משה ציק** הי"ו

מחשובי אנ"ש במאנטריאל יצ"ו

שובע שמחות את פניך נעימות בימינך נצח

מקיר לבבינו, נגיע את מיטב ברכותינו, בשם כל והמחזרת לירצל והשמוחה במשתכם בעמר ד' שוכן שחקים מכל מעשיכם, ישלם ה' כפעליכם, תהי שליחתו משוכרתכם, כי שכר הוא לכם ולפי עמחדתם, ברב עז ל ראות בנים הבנים בניהם, והשמיחים בתורה והמצות מרחי שושנים, ומפיני מאמנים, לתשמ"ת כל בית ישראל מאחיכם ומשאריתיכם ימלא ד' לשמן בבנולי בשליים, כי שמך מקור חיים, כשל השמים, ברוב מבן וקשו ימלא ד' את כל משאלותך, ותזכה להמשיך בנינם מעשיך ומהוריהם בכל עשרגנותך, לראות בחייו עולם שמחת רבה לך עני שירה, ברכת ד' יעשן אתך מתוך רב נחת ושמחה, שרי נעסה לישעותן של ישראל בקרי

המברכים מתוך רוב שמחה

הנהלת הקהלה

קהל יטב לב ד'סאטמאר

Cental Office: 58 Lee Ave. Brooklyn NY 11211
Tel. 718-302-6720 / Fax. 718-486-2473

ט"ז סיון

הגה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט זי"ע

מתולדותיו

נולד לעת זקנתו של אביו הרה"ק מרן בעל דברי חיים זי"ע בחול המועד פסח שנת תרכ"ב, ואביו קרא לו שמו על שם ידידיו הצדיקים הרה"ק ר' שלום מבעלז זי"ע והרה"ק ר' אליעזר מדזיקוב זי"ע שהי' גם מחותנו, (שבנו של מרן הד"ח הרה"ק ר' מאיר נתן הי' חתנו של ר' אליעזר מדזיקוב) כשהי' נער בן י"ד נפטר עליו אביו הרה"ק בעל הדברי חיים זי"ע.

האיש מקדש

חצי שנה לאחר פטירת אביו בחודש אלול תרל"ו נשא אשה ה"ה הרבנית מרת שרה מרים ע"ה בת גיסו חתנו של הד"ח הגה"ק ר' מרדכי דוב טווערסקי זי"ע אב"ד הארנאסטייפל, אחרי חתונתו ישב על שלחן חותנו כעשר שנים, שמה השלים עצמו בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה, חותנו שכר בשבילו ת"ח מפורסם מתלמידי הרה"ק בעל צמח צדק מליובאוויטש זי"ע, ובמשך תקופה קצרה הי' בקי בע"פ ביו"ד חלק ב' וחלק גדול משו"ע חו"מ, בשנת תרמ"ו כשממשלת רוסיא גרשוהו, עבר לגאליציא וגר זמן קצר ליד אחיו הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע, ואח"כ התיישב בעיר טארנא, שהי' שם ציבור של חסידי צאנז, ושמה התחיל לקרות "קוויטלעך" ולברך את ישראל שבאו להתברך מאתו, שמה בטארנא בשנתרנ"ו הי' אלע אייערע קינדער רבנים", והשיב לו אבי הלא כבר כל בניי הם רבנים ומשמשים בכתר רבנות, (כי בעת ההיא שני בניו הצעירים, בני זקונים של הד"ח ה"ה הרה"ק ר' שלו' אליעזר והרה"ק ר' ישעי' מטשעחויב זי"ע, עדיין לא נולדו) וסיים הרה"ק רש"א ואמר וכאשר נולדנו הגיד לנו אבינו הקדוש, כי בטח עלינו התכווין הרה"ק מפרימשלאן בדבריו, ועל כן לא נתמנתי לרב ואב"ד מעולם ומעולם לא אהי', וכן אחי הרב מטשעחויב אשר באמת כן נתמנה לרבנות דק"ק טשעחויב עכ"ז אינו רב שם כי כל ימיו הי' גר בעיר קראקא, והשם טשעחויבער רב היא רק כשם כינוי בעלמא.

ימי ההילולא

ט"ז סיון

- רבי מרדכי מנחם מענדל מווארקי ב"ר ישראל יצחק תרכ"ט
- רבי ברכיה טייטלבוים מאוהעל ב"ר משה יוסף תרע"ח
- רבי שלום אליעזר מראצפערט ב"ר חיים מנצאנז תש"ד
- רבי דוד לייפער מבאניה ב"ר ישכר דוב בערצי מסאטמאר תש"ד
- רבי יהושע אייכנשטיין מזידיטשוב-גראסווארדיין ב"ר אשר ישעי' תש"ה

י"ז סיון

- רבי אהרן (השני) מקארלין ב"ר אשר מסטאלין (בית אהרן) תרל"ב
- רבי משה פארהאנד אב"ד מאקעווע ב"ר יוסף צבי (אהל משה) תש"ד

י"ח סיון

- רבי ישכר דוב (הסבא קדישא) מראדישיץ ב"ר יצחק תר"ג
- רבי לוי יצחק מאנזאהן מאווירנא (בן יברך ישראל) ב"ר יוסף תרצ"ו
- רבי יהוהם הלוי לייבוביץ (משגיח דישיבת מיר) ב"ר אברהם תש"ד
- רבי יעקב אלימלך פאנעט מדעעש ב"ר יחזקאל תש"ד

י"ט סיון

- רבי אברהם יחזקאל רייך זצ"ל אב"ד מוועריוער תרי"ח

כ' סיון

- ר' יסוף ירגאס ב"ר עמנואל (שומר אמונים) ת"צ
- רבי צבי הירש מנאדבורנא ב"ר שלום זעליג (צמח ד' לצבי) תקס"א
- רבי אהרן זעליג מווישניצא ב"ר ארי' לייביש מווישניצא תרל"ח
- רבי זא וואלף מראחמסטריווקא ב"ר יוחנן תרצ"ז
- רבי נתן דוד הכהן האלענדער אב"ד אמסנא ב"ר יוסף תרצ"ח
- רבי אליעזר פיש מביקסאד (שם אליעזר) ב"ר משה תש"ד
- ובנו רבי חיים משה פיש אב"ד מאנאשטור תש"ד

החתונה הגדולה שהשתתפו בה אלפי חסידים מכל המדינה כיון שהי' מסובין שם הרבה מגדולי וצדיקי הדור ובראשם אחיו הגדול זקן צדיקי הדור באותו זמן הרה"ק משינאווא זי"ע, כשהשיא את בתו הצדקנית מרת ברכה סומא ע"ה עם הרה"ק מרן בעל עצי חיים זי"ע, בשנת תר"ס עבר לעיר ראצפערט, וע"ש נודע שמו בקרב עם סגולה ר' שלו' אליעזר ראצפערטער.

שלא עשנו אב"ד

אבל לא נתקבל בשום מקום לכהן בפועל כרב ואב"ד, ואמר הוא בעצמו כשהראה על פיסת ידו שכשיגדל שם שער אז יהי' אב"ד באיזה מקום, משום מעשה שהי' שפ"א נפגש אביו הרה"ק בעל דברי חיים עם הרה"ק ר' מאיר מפרעמישלאן זי"ע אמר הרה"ק מפרימשלאן לאבי': "צאנזער רב איך בעהט אייך, מאכט נישט

ימי ההילולא

כ"א סיון

- רבי שלמה שפירא ממונקאטש ב"ר אלעזר מלאנצהוט תרנ"ג
- רבי מאיר ב"ר ישכר דוב מראדישין תרס"ג
- רבי יהושע העשיל הכהן פריעד אב"ד קאפיש ב"ר גדלי' (זכרון יהושע) תרפ"א
- רבי נחמיה מקוידינוב-ברנוביץ ב"ר אהרן תרפ"ז
- רבי מנחם נחום מאיצקאן ב"ר אברהם יהושע העשיל מאדזאד תרצ"ג
- רבי דוד מנחם מאניש באב"ד אב"ד טערנאפאל ב"ר יהושע העשיל (חבצלת השרון) תרצ"ז
- רבי שמעון סופר מערלוי ב"ר אברהם שמואל בנימין (כתב סופר) תש"ד

כ"ב סיון

- רבי יחיאל מיכל מנעמרוב ב"ר אלעזר הי"ד - ת"ח
- רבי דוד דייטש (אהל דוד) ב"ר מנחם - תק"ץ
- רבי משה יהוחם ב"ר מנחם מענדל מקאצק - תרכ"ה
- רבי יחמיאל יהודה מאיר מפאשיסחא ב"ר יעקב יצחק אלחנן- תרנ"ז
- רבי ברוך אשר ב"ר אהרן מטשערנובל - תרס"ה

עם כל זאת אמר עליהם אביהם בלשונו הק' "זיי וועלן נאך גרויס זיין". הרה"ק מצאנז רצה שבני הזקונים שלו יהי' להם קצת "טאשן געלד" נתן להם את י"ב חלות שלו שימכרו להחסידים שבאו להסתופף בצל קורתו, ואמר לר' ישעי' שהוא ימכור לאנשי פולין כי הוא יהי' פולישער רבי, ולרש"א אמר שהוא ימכור לאנשי אונגארין כי הוא יהי' אונגארישע רבי, וכן הוה כי מעת שרש"א התיישב בעיר ראצפערט נעשה ראצפערט כתל תלפיות תל שכולם פונים אליו חסידים ואנשי מעשה, ואפי' סתם המון עם באו אליו להנות ממנו עצה ותושיה ולהתחמם בתפילותיו שהי' בהתלהבות עצומה, ובתורותיו שהי' בדביקות גדולה, והוא נעשה למנהיג ולרבי של חסידי צאנז באונגארין.

הצנע לכת

הי' יושב ולומד תורה בחדרו שעות על שעות, והי' משים לילות כימים ממש, והי' בקי בע"פ בש"ת דברי חיים על הלשון, אבל כל זה הי' בהסתר גדול ואף פעם לא פסק להלכה שום פסק, וכמעט לא שמעו ממנו פלפול בהלכה או איזה לומדות, וכל התנהגותו הי' בפשטות מאד, בליל שב"ק לא אמר תורה של עצמו, אלא הי' דרכו ע"פ רוב ללמוד מתוך ספר זרע קודש להרה"ק מראפשיץ או בספר דברי חיים, והרבה פעמים הי' נשאר לאחר עריכת השלחן לספר סיפורי צדיקים שהי' נתמשך לפעמים עד אור הבוקר.

סיפר מרן העצי חיים שבחתונתו הי' מסובים כחמישים צדיקים, וחותנו רש"א הי' משמש אותם בעצמו וחלק כיבוד לכל אחד בפני עצמו, אביו הרה"ק בעל קדיו"ט הי' יושב לימינו ולידו הי' יושב דודו (אחיו של אמו) הרה"ק ר' אשר אנשיל אשכנזי זצ"ל, ובאמצע הסעודה הסתכל אביו על רש"א ואמר לדודו, "מיר האבן א מזל אז די וועלט איז נישט קיין מבין אויף אונזער מחותן רבי שלום אליעזר, ווען די וועלט וואלט אים פארשטאנען, וואלט קיינער ביי אונז נישט געעפענט די טיר און יעדער וואלט געשטראמט צו אים".

פועל ישועות

הי' מפורסם לפועל ישועות גדול ואלפים באו להתברך ממנו, פ"א בא אליו אחד בבקשה שינצל מהצבא, א"ל רש"א שיקח עמו חתיכת צוקער וכשיתיצב לפניהם יוציאו ויברך שהכל נהי' בדברו אז בוודאי ינצל, וכן עשה וניצל, כאשר בא אליו אחר כך, א"ל רש"א שא"ל כך דאיתא במשנה ברכות "על כולם אם אמר שהכל יצא".

אחד מחסידי הרה"ק מנאסוויד זי"ע שבנו נחלה מאד והרופאים כבר ייאשו אותו, ואותו חסיד חשב אילו הי' הרבי (מנאסוויד) חי, אז הי' לו איפה לילך אחר ישועה ועכשיו אין לו לאן לפנות עם צרתו, והי' מאד עצוב, ובתוך כך נתנמנם וראה בחלום רבו וא"ל: "למה אתה כ"כ עצוב, שלח 'קוויטל' להרה"ק ר' שלום אליעזר מראצפערט", והחסיד חלם שלקח כסף לפדיון ביחד עם קוויטל ושלחם לראצפערט, כשהקיץ ראה שהוטב קצת לבנו ממש לא כדרך הטבע, ותיכף שלח קויטל לראצפערט, ותוך זמן קצר נתרפא בנו לגמרי.

עינים צופיות

סיפר הרה"ח ר' טובי' יואל שטיינער ז"ל מעשה נורא מרש"א איך שניצל ממיתה בזכותו של רש"א, ומעשה שהי' כך, שהוא נסע לקאלוב בז' אדר על יומא דהילולא של הרה"ק מקאלוב, ומצא שם את רש"א, ורש"א לא קרב ממש אל הציון אלא עמד מול הביה"ח והתפלל, אח"כ סיפר רש"א שפ"א ביומא דהילולא של הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, בא אל אביו הד"ח חסיד מעיר וויזשניצא ששם מונח הרה"ק בעל ארי' דבי עילאי זי"ע, שאלו אביו למה אתה לא בווישניצא היום שתוכל לילך על הציון, תירץ עצמו החסיד שהוא כהן ובכל אופן אינו יכול לילך אל הקבר, אמר לו אביו שלא צריכים לילך ממש ליד הקבר ודי אם הוא בעיר שהצדיק מונח, כשסיים רש"א לספר הפך פניו לר' טובי' יואל ושאלו אם שמע הסיפור, וענה כן, אבל הי' פלא בעיניו למה דייקא לו שאל אם שמע הסיפור, לימים אחרי המלחמה שגלה לרוסיא, כשחזר משם עבר עם עוד קבוצה אנשים שניצלו, דרך עיר ליזענסק, הי' כמה מחביריו שהציעו לילך לציון של הרה"ק ר' אלימלך זי"ע, אבל כמה אמרו שסכנה לילך שיש הרבה גוים שלא יכלו לסבול זה שנשתיירו עוד יהודים בעולם והשנאה גדולה מאד והרגו כל יהודי שמצאו, ר' טובי' יואל נזכר אז מהמעשה שהי' לו עם רש"א, חשב שוודאי לזה כיון רש"א אז, והחליט שלא ילך אל

הציון, אלא יתפלל ממקומו, אבל השאר הלכו להציון אבל ל"ע לא חזרו ורק הוא נשאר בחיים בזכות רש"א.

אחרית ימיו

אפילו בימי הזעם כשהי' סכנה גדולה לנסוע על הדרכים, הי' מתאספים אנשים רבים להסתופף בצלו ולהתברך ממנו, בר"ה שנת תש"ד לפני תקיעת שופר אמר שהרה"ק מטשערקאס זי"ע אמר שכשרואים דינים על הציבור צריכים לומר מזמור כ"ב למנצח על אילת השחר, והתחיל לומר עם הקהל המזמור בדמעות שליש וכל הציבור געו בבכי, ולא אמר אז דרשה אלא אמר "מרי ורבותי איך האב גארנישט וואס צו זאגן, די הסתר פנים איז זייער גרויס", גם ביום כיפור הי' כל תפילתיו בבכיות עצומות, ולפני נעילה לא אמר דרשה אלא צעק בקול גדול "רבותי, א ביטערע גזירה שוועבט אויף אונז, לאמיר מתפלל זיין ביי נעילה מיטן גאנצן כח מבטל צו מאכן די גזירה", בחג הסוכות התאספו קהל גדול מאד כידוע שבאותו שנה הגיע לאונגארין רק שלשה אתרוגים ואחד הגיע לראצפערט לרש"א, וכל אחד רצה לזכות לקיים מצוות ד' מינים, גם רביה"ק זי"ע הי' מן הבאים באותו שנה לרש"א

באסרו חג של פסח הכניסו את רש"א ובני קהלתו ראצפערט ל"געטא" בניערדהאז, מסופר כשעלו על המסילת הברזל אמר רש"א בזה"ל "עס קומט זיך אונז דען נישט, אונז האבן זיך זייער וויניג קעגן געשטעלט קעגן די ציונים", רש"א סיפר אז שאחיו בא אליו הרה"ק משינאווא זי"ע ושאלו בזה"ל "וילסט קומען מיט מיר, אדער וילסטו נאך גיין און ליידן גלות", אבל הוא לא ענה לו כלום, וכך עבר ממחנה למחנה בסבלו יסורים מרים וקשים

מסופר שבאחד מן המחנות יצא גזירה שמי שיש לו טלית ותפילין צריך תיכף ומיד למסרו, לרש"א גם הי' לו טו"ת ובשמעו הגזירה אמר "דאס ווילן זיי צונעמען פון מיר ניין ניין", וכך הוה שעוד באותו יום באה ידיעה שהגזירה בטלה ואותו קצין שהוציא את הגזר דין לא עמד בבקר לחיים חיותו ומת על מטתו, אבל הוא חיזק את עצמו ואת הסובבים אותו בדברי חיזוק ובאמונה בה', שאסור להתייאש מן הישועה וכדו', השתדלנים השתדלו הרבה כדי לשחררו, אבל הוא לא רצה באמרו שלא רוצה לעזוב בני קהלתו בשעה כזו, וכך הגיע להמחנה ההשמדה הידוע אוישוויץ, מסופר שכשהגיע שם העמידו אותם בלי בגדים אמר רש"א שמי שמביא לו איזה דבר להתכסות עצמו מבטיח שינצל, והי' שם יהודי אחד שמצא איזה נייר והביא את זה לרש"א, ואכן פתאום מצא היהודי עצמו מחוץ למחנה וניצל מגיא ההריגה

ביום ט"ז סיון הוציאו אותו להריגה, כשהוציאו אותו הי' שפתותיו מרחשות, הקצין כשראה שהוא מתפלל אמר לו בצחוק הכי גם עכשיו אתה מתפלל לבוראך ואתה עוד מאמין שהוא יציל אותך, אתה לא רואה את המצב שאתם נהרגים ואף אחד לא מציל אתכם, התלהב רש"א ואמר בהתלהבות "מיט מיין גאנצן נשמה און מיט מיין גאנצן הארץ גלויב איך אז עס איז פאראן א בורא עולם און איז פאראן א השגחה עליונה" ולא הספיק לגמור את דבריו וגופו הקדוש נפל ע"י חרבו של הקצין, ה' ינקום דמו.

י"ח סיון

הגה"ק רבי ישכר דוב מראדושיץ זי"ע

צור קודש מחצבתו

הרה"ק ר' ישכר דוב נולד בשנת תקכ"ה בעיר ראדישיץ לאביו ר' יצחק שהי' איש תם וישר ירא השם, אשר שימש בתור משרת, את המגיד הק' ממעזריטש זי"ע, ולאמו אשר היתה אחותו של רבי זונדל מראדישיץ זצ"ל מתלמידי הרבי אלימלך מליזענסק זי"ע, יסופר שאצל המגיד הי' משרתת בתולה הבאה בשנים שהיתה מכוערת וחולנית רח"ל, ולאבותי' הי' קשה לעשות עמה שידוכין, פע"א קרא המגיד את משרתו הב' יצחק והציע לו את השידוך, בתחילה לא רצה לשמוע מהשידוך, באמרו לרבו שהכל מה שרבו מצוהו הוא מוכן לעשות, רק דבר זה אינו יכול לעשות, כי איך יוכל לסבול את גודל הבושה, והמגיד הפציר בו מאד, והבטיח לו שאם ישאנה יהי' לו ממנה בן שיהי' שמו כשמו, ויאיר לכל העולם כולו כמוהו, ואז הסכים לעשות ציוו רבו, ותיכף כתבו תנאים ונשא אותה, ואכן נולד להם בן שנתפרסם ל"גדול בעלי המופת בדורו" וזכה לתוארים גדולים כגון "הב עש"ט השני", "הסבא קדישא מראדישיץ".

במעלליו יתנכר נער

כבר מימי ילדותו התנהג בקדושה ובטהרה יתירה ממש כאחד הקדושים, וכד הוה שבע שנין כבר הי' דרכו לילך כל יום במקוה ולטבול את עצמו לקבל עליו קדושה יתירה, אף בימות החורף שעל פי רוב הי' המים קרים ונקפאים, שידוע לא חממו אז המקוואות בפרט בעיירה קטנה, ועם כל זה לא הפריע לו את דרכו בקודש ותבר גזיזא דברדא וטבל, ועשה את זה בסתר לבל יודע לאיש אחד מעשהו בקודש.

עד שביום מן הימים נודע הדבר ע"י מעשה שהי': להרה"ק מראדישיץ הי' חבר אשר למד עמו בחדר, והי' מאד דבוק בו, והוא גם ידע את מעשהו בקודש, והתקנא בו ועשה כמעשהו וג"כ הלך למקוה עמו, עד שפעם אחת בהלכם למקוה קרה מאד בימות החורף, התקרר החבר עד מאד ונפל למשכב, עד שהגיע לידי סכנה רח"ל, והנער הודה סיבת התקררותו, ואמו של הנער כששמעה דברי הנער, הלכה להעלם הקדוש ושפכה עליו חמתה, על מה ולמה עשה כך אם הוא משוגע מה הוא רוצה מבנה, והעלם נסה להצטדק שלא אמר לו אף פעם ללכת עמו למקוה, וכשמעו את מצב חליו של חברו כי רע מאד, נכמרו רחמיו עליו, ורץ תיכף אל העלי' שעל הבית, והתבודד בינו לבין קונו ואמר תהלים מהחל עד גמירה בדמעות שליש, והרבה כל כך בדמעות עד שנתמלא צלוחית קטן מדמעות, אח"כ לקח חתיכת צוקער וטבל אותו בהדמעות, ונתן לתוך פיו של החולה ותיכף הוטב לו ממחלתו המסוכנת, ונתרפא כאחד האדם.

תורה מתוך הדחק

ימי נעוריו עברו עליו בעוני ובמחסור, אחר חתונתו עבר לגור בעיר חנטשין, ועסק בהוראה, אולם הוא לא הצליח בפרנסה זו, והלך קצת כרוכל למכור דברים קטנים בהכפרים, אבל גם זה לא הצליח ואשתו הרבנית קיבלה על עצמה את עול הפרנסה והיתה מתפרנס ממה שהיא יתה כובסת בבתי

העשירים, כדי שיוכל בעלה הק' לעסוק בתורה ועבודה באין מפריע.

לימים כשכבר הי' מפורסם בעולם לפועל ישועות ונהרו אליו אנשים רבים להנות ממנו עצה ותושיה ולקבל ברכותיו, סיפרה הרבנית לפני קהל חסידים, שפעם אחת בימי חורפם שהעניות הי' מנת חלקם, ובעלי לא שלח בידו במסחר כי הי' בטלן עד שקראו אותו בעריל בטלן, ולא הי' בידינו אפי' שוה פרוטה, והי' ימים שהיינו מתענים כמה ימים רצופים, פע"א אמר לי בעלי הקדוש, עד כמה תסבול אצלי כל כך דחקות, שמע בתי איעצך ותמלטי נפשך מחרפת רעב, הלא את רואה שאני בטלן ולא מצליח בשום מלאכה, אני אתן לך גט פטורין ותוכל להנשא לאחר אשר יכלכלך ויטיב לך, ולא תגוע ברעב בגללי, ואני כאשר אבדתי אבדתי, ועניתי לו למה ידבר כך הלא ידעת שנפשי קשורה בנפשך, ובאשר תלך אלך ועוד נשמתי בי לא אעזבך רק המות יפריד בינינו, וה' הטוב יראה בעניינו וירחם עלינו בקרוב וירחיב את גבולנו.

והרבנית המשיכה לספר מהיכן שאבה את הבטחון החזקה הזאת, ממעשה שקרה לי בימי נערותי בבית הורי שהי' דרים בכפר, ואצלם הי' מצות הכנסת אורחים יקר מאד, ותמיד עמדו על פתח ביתם שעמדה בפרשת דרכים לראות אם יש עוברים ושבים והכניסו אותם לביתם ונתנו להם לאכול ולשתות, ותמיד היתה ביתם מלאים עם אורחים ואביה ואמה עמדו ושרתו אותם במאור פניהם, פ"א הי' יומא דשוקא ואבי ואמי הלכו שם לרגלי מסחרם, והי' צריכים לשהות שם כל היום, אז בקשו ממנו אבי ואמי שאני יהי' תחתם אם יהי' איזה עובר ושב ליתן לו אוכל וכדו', ונסעו להעיר, והנה באו שני אורחים, וכשדרכו על מפתן ביתינו וראו שאין איש בבית רק אני לבדי יצאו בחיפזון כי לא רצו להיות לבד עמי בבית, וראיתי על פניהם כי אנשים חסידים הם, והיתה לי צער מזה כי ידעת שהם רעבים ויעפים מן הדרך, ובשבילי לא באו הביתה, רצתי אחריהם וצעקתי אחריהם אנא כבר מוכן לפניכם אכילה ושתיה סעדו לבכם ואחר תעבורו, ואני אמתין בחוץ ולא תעברו על איסור יחוד, וכשמעם דברי נכנסו לבית ואכלו ושתו, כשיצאו מן הבית ברכוני שאזכה להנשא לאיש צדיק וקדוש שיאיר לכל העולם בתורתו וחכמתו, בלילה כשחזרו הורי ספרתי להם כל המאורע, שאלני אבי על צורת האנשים האורחים, וכשציירתי לפניו את צורתם, קפץ אבי מתוך שמחה ואמר הלא ידעת בתי שאלו היו האחים הקדושים רבי אלימלך והרבי ר' זושא זי"ע, ומאד שמחו על שזכו להיתו אושפזוכני של הני תרי צדיקיא, וביותר שמחו על הברכה שברכונו, והנה כאשר אני רואה שברכתם נתקיימו בי שנשאתי לאיש צדיק וקדוש, היתכן מפני חיי שעה שדחוקה לנו כעת להתגרש ממך הרף ממני ואל תדבר עוד כדברים האלה, כי תשועת ה' כהרף עין, וכששמעו דברים אלו שוב לא חזר לדבר עמי כדברים האלה רק אדרבה חיזק אותי בדבריו הק' עד שריחם ה' עלינו ונתפרסם בעולם.

בצל רבותיו

בזכותה של אשתו שקבלה על עצמה את עול הפרנסה זכה לעסוק בתורה ועבודה ולעלות במדריגות עליונות, רוב השנה כיתת רגליו בחצרות גדולי החסידות, כמו שאמר על עצמו "תיתי לי שזכיתי לשמש על ידי מאה ועשרים תלמידי חכמים כולם בעלי רוח הקודש", אך תלמיד מובהק הי' להרה"ק ר' משה לייב סאסעבער זי"ע שישב אצלו איזה שנים רצופות, ומהרה"ק בעל אוהב ישראל מאפטא זי"ע שמהם קיבל רוב תורתו, ואף כתב דברי תורה ששמע ממנו ולא רצה להדפיסו בחייו (ונדפס לאחר פטירתו ע"פ פקודתו של תלמידו הגדול בעל ה"תפארת שלמה" זי"ע), גם קיבל הרבה מהרה"ק החוזה מלובלין ומהרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע ונביא כאן אחד לאחד.

רבו הק' החוזה מלובלין זי"ע

רבו הק' מלובלין העיד עליו שאפילו אם ירכינו לפניו את כל שבעת הרקיעים לא יבוא לידי גבהות הלב.

פעם אחת בעת שבתו בלובלין נכנס אל רבו הק' בבכיה נוראה: רבי, אני רוצה לחזור בתשובה שלימה ואיני יודע הדרך, שאלו רבו: על איזה חטאים רוצה אתה לשוב, אמר לו: בעל עבירה גדול הנני עד שאפילו את חטאי איני יודע, נכנסו הדברים ללב הרבי מלובלין עד שהתחיל גם הוא לבכות ואמר: כמוני כמוך, בא ונעשה יחד תשובה שלימה...

יסופר שפע"א כשהי' עם אחוזת מרעיו באיזה כפר על אם הדרך התאכסן בבית אכסנאי מאחב"י, וכשנכנס אל חדרו מיד נתמלא שמחה גדולה, כן היה כל שהותו שם שהשמחה מלאה ועלתה על גדותי לבו, כששאלוהו מקורביו לשמחה מה זו עושה, שלח לקרוא את בעל האכסניא ושאל אותו: אמור נא לי מנין לך שעון האורלוגין התלוי על הקיר בחדרי, אמר לו בעל הבית: מה אומר ומה אדבר, בבית מגורי כאן התאכסן פעם כמה ימים איזה יהודי ור' יוסף שמו, וכיון שלא היה לו בידו מעות לשלם לי נתן לי שעון ישן זה ואמר לי שהוא ירושה מאביו, ובלית ברירה אחרת הסתפקתי בתשלום זה, מיד אורו עיני הרה"ק ואמר: אכן נודע הדבר, הלא זה היה הרה"ק ר' יוסף מטורטשין בנו של רבי הקדוש מלובלין זי"ע, והוא הדבר אשר מילא את לבי בשמחה, והוסיף לבאר הדברים לפני מקורביו באר היטב: דעו לכם, כי כל שעון משמיע קול ענות של עצבות, שהרי הוא מודיע לאדם שהנה חלף ועבר עוד רגע מימי חייו והנה זה מתקרב לו שעת האמת השעה שילך בה כדרך כל הארץ, לא כן שעון זה שקולו קול שמחה הוא, קול גאולה הוא מבשר הואומר, קול דודי הנה זה בא, הנה זה עומד אחר כתלינו...

המגיד הק' מקאזניץ זי"ע

אחר פטירתו של רבו המגיד הק' מקאזניץ זי"ע התבטא פעם והעיד שרבו מתגלה אליו בכל בוקר ולומד עמו שיעור בצוואתא, יסופר שהרה"ק הראה עזוז נפלאותיו בריפוי חולים עם שמן זית שהיה לו מן המגיד, הסכמת קדשו של הרה"ק מראדישיץ מעטר את ספרו הק' של רבו המגיד – "עבודת ישראל"

הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע

מסופר שפעם נסע הרה"ק עם רבו לעיירה מרוחקת שהתגוררו בה הרבה מתנגדים לחסידות בעלי לצון, ובראותם את הרבי עם תלמידו, התקבצו סמוך לאכסנייתם והחלו לרגום את חדרם באבנים, ובראות ה רה"ק את צרת נפשו של רבו

הק', ניגש אל החלון הכריז ואמר: כל החולים והצריכים לישועה כל שהוא גשו נא הלום ותראו את ישועת ה', עד מהרה נאספו ובאו כל הצריכים לישועה והרה"ק ריפא אותם מיד, ובכך נסתתמו פי המקטריגים והמתנגדים באמרם: מה אם התלמיד כן, הרבי על אחת כמה וכמה.

הרה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע

ממנו קיבל את רוב תורתו ואמר עליו בסוף ימיו: לא ראיתי צדיק עם משקל של זהב בפה כמו שראיתי אצל רבי הק' מאפטא, וכפי האמור גם כתב ורשם את חידושי תורותיו בספר "תורת אמת".

בהחתונה הגדולה ב"אוסטילה" כידוע אמר הרה"ק מראדישיץ את דברי הבדחנות, וקודם שנשא דבריו הכריז: מי שלא תיקן חטאות נעוריו אל ירקוד בחתונה זו, וגעו כל העם בבכיה, וצדיקים העידו שלב כל המשתתפים נתעורר לאביהם שבשמים ועשו תשובה מאהבה.

היהודי הק' מפרשיסחא זי"ע

על ידו נתגלתה קדושתו וגופא דעובדא הכי הוה: הרה"ק ר' ישעי' מפשעדבארז זי"ע שהיה מבני החבריא קדישא תלמידי החוזה הק', ורבו הק' היה קוראו "ארון הספרים שלי", השיח את צערו לפני רבו אשר בעת שהוא מכניס את בניו בבריתו של אאע"ה אי אפשר לו לעצור את הדם ועי"ז מתו בניו מחמת מילה רח"ל, החוזה הבטיחו ואמר לו: הנה יוולד לך בן זרעא חיא וקיימא, ואכן לתקופת השנה נולד לו בן, וכשבא לכבד את רבו בסנדקאות, אמר לו רבו שמחמת חולשתו אינו יכול בכך וציוה לו שיכבד את הרה"ק מראדישיץ, ויהי ביום השמיני נתקבצו ובאו תלמידי הרבי מלובלין לשמחת הברית ובראשם היהודי הק' מפרשיסחא והרה"ק ר' ישעי' כיבד את היהודי הק' שיכבד את המכובדים בהכיבודים כפי ראות עיניו הק', בהגיע לכיבוד הסנדקאות כיבד בקול את האברך: ר' בעריל מראדישיץ, הנאספים הביטו סביבם לראות אל מי כוון, גם הרה"ק בעצמו מרוב ענוותנותו לא עלתה על דעתו שאליו מכוונים הדברים, עד שהיהודי הק' ניגש אליו והראה עליו באצבעו: עליך אנו מתכוונים, ולקח את הרך הנימול ונתנו להרה"ק ואמר לו: בעריל, קח את הילד והחזירהו בריא ושלם כאחד האדם מבלי שום מכשול ח"ו, בלית ברירה התיישב הרה"ק על כס הסנדק, וכשהחל הדם לזוב הזכירו שוב היהודי הק' על "תנאו", מיד פרץ הרה"ק בבכיה נוראה והזיל דמעות לרוב עד שנעצר הדם והילד נתרפא, ואכן מני אז נתפרסם שמו ברחבי תבל.

צדיק מה פעל

אחר שסבל מדחקות עבר מחנטשין לחמיאלניק, אך גם שם לא חל שינוי לטובה בדחקותו, ועבר לעיירה הקטנה ראדישיץ אשר כיהן שם ברבנות, ושמה נתפרסם שמו בתפוצות לפועל ישועות גדול, אשר ראו אצלו מופתים אשר לא ראו אצל שאר צדיקי דורו, ואלפי ישראל נהרו אליו בבקשותיהם ובצרותיהם.

תלמידו הרה"ק בעל תפארת שלמה זי"ע שאלו פע"א למה צריך להמופתים אשר הוא עושה, הלא יותר טוב ללמוד לתלמידים הצמאים לדבר ה' דרך חסידות, השיב לו "כי הוא נשלח לעולם הזה לפרסם אלקותו ית"ש בעולם".

גם צדיקי דורו שלחו לפניו בקשתם להפקד בישועה ורחמים, ופע"א כשחלה הרה"ק ר' איציק'ל מווארקא זי"ע שלח אליו ר' איציק'ל שליח מיוחד עם פתקא ופ"נ עבורו, שלח לו הס"ק ע"י השליח חתיכת צוקער לסגולה, כאשר בא השליח בחזרה אל ר' איציק'ל לקח ממנו החתיכת צוקער בידו ואמר: הננו מוכן ומזומן לקיים מצוות לשמוע דברי חכמים, ואכל החתיכת ציקער, ותיכף הרגיש שינוי לטובה, עד שהבריא לגמרי, ומאז על כל צרה שלא תבא שלח תיכף אל הס"ק פתקא עם פ"נ שיתפלל על זה.

גם הי' לו כמין "אפטייק" תיבות מיוחדות שבהם הי' מונחות כמה מיני סמים שעשה בעצמו משיירי יין מקידוש והבדלה, שיורי מאכלי שב"ק, שיורי אפיקומן, ומד' מינים, ומהושענות, מנטף הבדלה, ושעוה מנרות יוהכ"פ, גם מיני משיחות שעשה מנותר קנקנים משיורי שמן מנר חנוכה ונר שבת, ועוד כדומה משיורי מצוה, שמה נתן להחולה למשוח על מכה או לאכול הרפואה וריפא בזה חולים שהרופאים כבר ייאשו עצמם מהם.

פ"א בא אליו איש אחד עם מכה על ראשו אשר סבל ממנו יסורים גדולים והרופאים לא מצאו תרופה למכתו, הוציא הס"ק איזה סם משיחה מאחד התיבות, ומשח הסם על מטלית לבנה ונקיה, ושם את המטלית על מקום המכה, וצוה להאיש שתהי' שם מעת לעת ואחרי כן יבוא אליו, למחרתו בא אליו האיש, הסיר הס"ק את המטלית, ולא נשאר שום רושם מהמכה, והי' שם הרה"ק ר' נתן דוד משידלאוויצי זי"ע, כשראה את כח הרפואה העצום של הסם בקש מהס"ק שיתן גם לו קצת מן הסם, אולי יצטרך לכך לעת מצוא, ענה לו הס"ק המשיחה זו אין שום תערובת של סמים, עשיתי זאת רק מהתפוח בדבש שאכלתי בליל ראש השנה העבר, וממה שנשאר שחקתי ועשיתי המשיחה הזאת.

פע"א אירע שבמשך איזה שבועות נתאספו יחדיו בערך ד' מאות חולים מסוכנים, ולא הי' לו פנאי להפנות אליהם ולתת לכל אחד תרופה, כי הי' קשה עליו לבטל שיעוריו הקדושים שהי' לו, קרא למשמשו ויצוהו להכריז בכל העיר שלמחר בשעה שלישית אחר הצהריים עד שעה רביעית יבואו כל החולים ליד הבאר הנמצא ליד ביתו, ושם יתן להם תרופתם, וכן הי' למחר התאספו כל החולים להבאר ההוא, והחולים שלא יכלו לבא בעצמן הביאו אותם בעגלות, וצוה לקחת שני אנשים גבורים שישאבו מים מהבאר כל אותו שעה ויחלקו לכל החולים שישתו מן המים וגם יחצו אותם מן המים, וכן עשו וכולם נתרפאו ממעיני הישועה, ובתוך החולים נמצאו אנשים שפקפקו בזה מאמינים ואינם מאמינים שלמחלות קשות כאלה יועילו המים ההם לרפואתם, ולא באו אל הבאר, רק באו אח"כ להס"ק שירפאם, השיב להם אני התפללתי אל ה' שימתיק לי המים שעה אחת שאוכל לרפאות בהן החולים שבאו אלי והמתיני עלי זה כמה שבועות למען שלא אצטרך לבטל זמני משיעורי תורה שלי, והשי"ת ריחם עלי ומילא את בקשתי, ועתה אם לא האמנתם בי לקחת מים חיים מהבאר ההוא כשאר החולים, אין לי שום עצה כעת עבורכם, והלכו בפחי נפש.

כ' סיון

הגה"ק ר' צבי הירש מנדבורנא זי"ע [צמח ה' לצבי]

מתולדותיו

הגה"ק ר' צבי הירש מנדבורנא בעל "צמח ה' לצבי" זי"ע נולד בשנת ת"ק לאביו רבי שלום זעליג ז"ל שהיה מתלמידי הבעש"ט הק', בילדותו היה עם אביו אצל הבעש"ט הק' אשר השתעשע עמו ונטלו על זרועותיו ובירכו שלאילנא רברבא יתעביד, גם הסתופף בצל המגיד הק' מזלאטשוב שהיה רבו המובהק וחיבה יתירה נודעת לו מרבו זה שאף העיד עליו שאליהו הנביא זל"ט חפץ את קרבתו, כמו"כ הסתופף בצל המגיד הק' ממעזריטש זי"ע.

טרם פטירתו סמך את ידיו על תלמידו הרה"ק ר' מנחם מענדל מקאסוב בעל "אהבת שלום" זה הי' בראשית שנת תקס"ב כאשר נחלה אז קרא אותו וסמך את ידיו על ראשו ויבחר אותו להיות ממלא מקומו אחר פטירתו ועל פיו יצאו כל אנשי שלומו, ויצו עליו שמעתה ילון בבית מדרשו הסמוך לחדרו, ובכל לילה כחצות ה' בא אצלו ומסר לו כל הנחוץ, ומתחילה פחד מאוד ללון שם בעצמו יען כי ראה כמה נפשות שבאו אל רבו מהעולם העליון לתקנן, עד כי למד עמו גם דבר הזה והרגל נעשה טבע, ככה חלף ערך חצי שנה עד כ' סיון כי אז עלה רבו לשמי מרום.

ספרו הק' "צמח ה' לצבי" ידוע בתפוצות ישראל ומתאמרא משמיה דהרה"ק מצאנז זי"ע שיהודי צריך למשכן את השטריימל ולקנות הספר "צמח ה' לצבי", והגה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע היה לו שיעור קבוע ללמוד בו מדי יום ביומו.

וידוע מה שהיה מרגלא בפומיה דכ"ק מרן רבינו הק' זי"ע אשר אף גם מביאו כמה פעמיו בספריו הק' את לשונו הטהור של ספה"ק צמח ה' לצבי פרשת ראה, ומפני חיבת הקודש נעתיק כאן לשונו הק': ע"ד שכ' בספר ש"ך עה"ת בשם רבינו בחיי, וז"ל: ובזה תבין איך מקום השכינה וכו' שהיה כהן גדול נכנס פעם אחת בשנה אחר כמה טבילות וקידושין ואחר כמה תפילות שהיו ישראל מתפללין עליו, איך עתה בית תורפה של ישמעלים בית עבודה זרה שלהם, אלא שנתקפלה ירושלים וגברה עליה קליפה של שאר ארצות, ואפשר שבקיפול ארצות באה שם רצועה מארם עד שבנו שם בית העבודה זרה, והם חושבים שבנו בירושלים והם מכזבים וכו', והנה "ארץ" נקרא ארץ ישראל, ו"חוצות" נקרא חוץ לארץ, וז"פ הפסוק שכבו לארץ חוצות, ר"ל שהחוצות שוכבים על ארץ ישראל, וזהו בוודאי אחר שיתרחב ירושלים וכו' בודאי הרצועה מארם והחוצות השוכבים על ארץ ישראל יאבדו ממקום זה, כי אין זה מקומם רק שהגוים העובדים שם עבודה זרה הביאו לשם רצועה מארץ העמים הטמא וארץ ישראל מתקפלת תחתיו, עכדה"ק.

כ"א סיון

הגה"ק רבי שלמה ממונקאטש זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק ר' שלמה שפירא בעל "שם שלמה" זי"ע נולד בשנת תקצ"ב לאביו הרה"ק ר' אלעזר מלאנצהוט בנו של הבני יששכר זי"ע, בהגיעו לפרקו נשא את בתו של רבי יקותיאל שמעלקא מסאסוב בנו של הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע, בישבו על שולחן חותנו שימש כרב בסאסוב, לאחר מכן שב לבית אביו ששימש אז כרב בעיר סטריזוב, בשנת תרי"ז נתקבל אביו לרבנות לאנצהוט ואז מילא את מקומו ברבנות סטריזוב, עם הסתלקות אביו בשנת תרכ"ה התחיל להתנהג באדמורו"ת, בשנת תרמ"ב עבר לשמש ברבנות מונקאטש בה ישב זקינו הבני יששכר, ומספר שבדרשתו הראשונה שם אמר כי רב חדש בדרשה הראשונה עדיין אינו מכיר בני הקהילה ועל מה עליו לעוררם ואפשר שהקהילה נאה וחסודה אין בה מום, על כן צריך לדרוש שיעשו מעשיהם הטובים למען האמת בלתי לה' לבדו, ופירש אז מאמה"כ "ראש דברך אמת" היינו שהדרשה הראשונה תהיה בענין אמת, "ולעולם" היינו בהמשך הזמן כשכבר יכירם היטב יעוררם על "כל משפטי צדקך", דהיינו על כל פרטי הדברים הצריכים תיקון, וביום כ"א סיון שנת תרנ"ג השיב את נשמו ליוצרו ומנו"כ במונקאטש.

מן הראוי לציין מה שהביא בס' דברי תורה וז"ל: "שמעתי בשם אאזמו"ר הגה"ק מהר"ש מפה"ק זי"ע (בהיותו אבד"ק סטריזוב) פ"א נתוועד בסעודת ברית מילה בק' רישא עם הגאון הגדול המפורסם מהרצ"ה אורנשטיין ז"ל מלבוב (בהיותו אז אבדק"ק רישא) וכיבדו הגאון מרישא לאא"ז לומר תורה וסירב ואמר אא"ז יאמר הרב מרישא, ולעומת זה גם הג' מרישא לא רצה לומר רק הפציר בו עוד באא"ז הגה"ק שיאמר ד"ת ולא רצה לעבור עוד על דברי מרא דאתרא ויען ויאמר (אאזמו"ר הקדוש) כתוב יום ליום יביע אומר ולילה ללילה יחוה דעת ועפי"ד המד"ר בראשית ויקרא אלקים לאור יו"ם אלו מעשיהן של צדיקי"ם, ולחושך קרא לילי"ה אלו מעשיהם של רשעים, וזהו יו"ם ליו"ם (כשמתוועדים שני אנשים שהם בבחינת יו"ם מעשיהן של צדיקי"ם) יביע (כל אחד לחבירו) אומר (אתה) ולילה ללילה (כשמתוועדים יחד שני אנשים המתגאים, שהם בבחינת לילי"ה מעשיהם של רשעי"ם) אז כל אחד מהם "יחוה דעת" (רוצה להגיד כדי להראות דעתו וחריפותו), ובזה יצא אאזמו"ר זי"ע י"ח דברי רב האי גאון ומרא דאתרא הנ"ל".

דרכו קודש היתה שלא לומר דברי תורה בשב"ק רק אחר אכילת כל התבשילין ואמר טעמו כי שמע פעם בצאנז מהרה"ק ר' אהרן מקראקא ז"ל שהגיד בשם אביו הרה"ק בעל מאור ושמש זי"ע כי דרכו בקודש היה לומר תורה לפני המסובין בשעת הסעודה בין מאכל למאכל והיה נמשך בדברי תורתו הרבה עד שנצטננו המאכלים אשר לפניהם וגילו לו אח"כ מן השמים שמקפידים עליו בזה יען כי ע"ז מניח להצטנן מאכלי שב"ק.

כ"ב סיון

הגה"ק רבי דוד דייטש זי"ע ["אהל דוד"]

מתולדותיו

הגה"ק רבי דוד דייטש זי"ע בעל "אהל דוד", נולד בי"ז חשון תקט"ז בנייטרא לאביו, הגה"ק רבי מנחם מענדל זצ"ל דומ"צ שם ולאחמ"כ אב"ד קיצע שליד פרשבורג, וטוטשאפ וגליל טאבור הסמוכים לפראג. מופנות אליו כמה תשובות בשו"ת נודע

ביהודה. הוא היה בנו של הגאון רבי מרדכי דייטש זצ"ל מח"ס "מור דרור" על הש"ס ב"ר חנוך יהודא מקציני העיר פרעשבורג, בן הג"ר מנחם מענדל אב"ד געדינג, ולמעלה בקודש עד רבי יהודה החסיד. כמו"כ היה נכדו של הגה"ק רבי יהושע אב"ד קראקא המפורסם בחיבורו "מגיני שלמה".

היה תלמיד מובהק וותיק להנ"ל ביהודה" אשר השיב לו בשו"ת כארבעים תשובות אשר מתוכם ניכרת הערכתו הגדולה אליו. כמו"כ היה תלמיד להגאון רבי לעמיל גלוגא אב"ד אייזנשטאט מח"ס חוט המשולש בשערים, ומהר"ם ברבי אב"ד פרעשבורג. בשנת תק"מ נשא את אשתו מרת מרים בת דודו הר"ר משה מטוטשאפ. בשנת תקמ"ד נתקבל לאב"ד יעמניץ במעהרין, ואח"כ בתק"ן לאב"ד פרוינקריכען, ומשם בתק"ע לסערדאהעל, ובתקע"א נתקבל לאב"ד בעוב"י עיר חדש שם נלב"ע בערב ש"ק כ"ב סיון תקצ"א. מופנות אליו עשרות תשובות בשו"ת חת"ס, שיבת ציון, אמרי אש, יהודה יעלה (מהר"י אסאד), שמן רוקח, המצרף, עטרת חכמים ממח"ס "ברוך טעם". חתנו המפורסם היה הגה"ק מאוה"ג מהר"ם א"ש זי"ע אב"ד אונגוואר מח"ס שו"ת אמרי אש.

שבח גדולי הדור עליו

היה נערץ בפי כל גדולי וחכמי דורו, מפליא לראות את הערצת גדולי החסידות אליו. כמו שסיפר נכדו הגה"ק מסעקעלעהיד הי"ד שהרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א אמר שרואה אור גדול במדינת הגר והוא בנאוועמעסטא (עיר חדש) המאיר מסוף העולם ועד סופו".

גם הישמח משה העריצו מאד בידעו את גודל קדושתו, כמו שמתארו בהסכמתו לספרו, וסיפר פעם בעל הדרכי תשובה ממונקאטש זי"ע בעת חלוקת האפיקומן, שהרה"ק ה"ישמח משה" זיע"א אמר בחג השבועות תקצ"א לפני המסובין בשולחן הטהור, כי אם היה אפשרי שיזדמנו יחד הוא (הישמ"מ) והרה"ק ה"בני יששכר" מדינאב זיע"א אצל רבי דוד דייטש, היו פועלין הישועה השלימה משמי מרום. ותיכף אחר השבועות הודיע ה"ישמח משה" להה"בני יששכר" שיזדמנו במקום פלוני ומשם יסעו יחדיו לעיר חדש להגה"ק רבי דוד דייטש, ואכן נפגשו והכינו עצמם לנסוע לעיר חדש, אלא ששם הגיעתם השמועה כי נצחו אראלים את המצוקים ונסתלק ה"אהל חדד", וראו כי מן השמים נגזר לבל יפגשו יחדיו הני תלת צדיקי הדור.

הבני יששכר עצמו ג"כ ידע את גדולתו, ופעם אחת אמר ליהודי שפנה אליו בבקשה גדולה שיתפלל עליו ויפעול עבורו ישועה, כי אין בעולם מי שיוכל לפעול לו הישועה כי אם רבי דוד דייטש מעיר חדש.

הדברי חיים היה נוהג כל ערב יוה"כ להזכיר בדבריו את הג"ר דוד דייטש וחתנו מהר"ם א"ש.

ידידותו הגדולה עם החתם סופר החלה עוד בבחרותם, כעת ביקורו של הג"ר נתן אדלער זי"ע בפראג יחד עם תלמידו החת"ס, כשנכנס ר' נתן אדלר לבית מדרשו של הנודע ביהודה הראה ר"נ אדלר להח"ס על האהל דוד, וא"ל בזה הלשון: "זעהסטו, דעך קליינער בחור געפעלט מיר". כשמוע זאת הח"ס ידע דלאו מילתא זוטרא היא ומיד דבקה נפשו בו וקבע עמו חברותא לכל זמן שהותו בעיר [כשבועיים], ועסקו בפלפולי דאורייתא באכסניא שלו עד שעה א' קודם חצות, או אז הציע להחת"ס שכיון שוודאי עייף מטורח הדרך חפץ לישון, ופשט את מעילו והציעו תחתיו למען יחטוף תנומה, כי מיטה לא היתה לו כי קיים ועל הארץ תישן כפשוטו. ומאז נקשרו בקשרי אהבה והערצה. [החת"ס מזכיר ביקור זה לרבו הגר"נ אדלער "והוא עמד לפני אמ"ו הגאון נ"י בק"ק פראג" – שו"ת יו"ד קסז].

פעם אחת הגיע כדי לבקר את החת"ס, עקב השעה המאוחרת נכנס לביהמ"ד שם עסקו תלמידי החת"ס בתורה, משחפץ לנוח הניח עצמו סמוך לתנור כשתרמילו למראשותיו. התלמידים שלא הכירוהו לא חשו לסדר לו מקום לינה. בבוא החת"ס למחרת בבוקר לביהמ"ד ראהו שוכב על הארץ, נרתע לאחוריו וצעק: "ספר תורה מונח על הארץ" וגד על תלמידיו תענית!

כמו"כ אחר פטירתו מצאו בביתו פתקאות ששלח לו החת"ס שיתפלל בעדו ובעד ב"ב.

קדושתו ופרישותו

היה מתנהג בפרישות וקדושה והקפיד לא ללבוש שום מלבוש אשר יש עליו חשש טומאה. אף השטריימל שלו הקפיד שיעשה מזנבות עגל טהור.

אמרו עליו שהיו לו שלש מאות חומרות בנטילת ידים, בין היתר שהמים נשאבו רק על ידי יהודי, ואחת מהם שלמד לפני כל נטילה כל שו"ע הלכות נטילת ידיים. ומספור שפעם הפצירה בו הרבנית שיחדל ממנהג קשה זה, והשיב לה כי נוהגו זה נחשב כנדר. משאלה אם אין עצה לדבר, השיבה ניתן להתיר נדר זה, אך אז אלמד כל פעם לפני הנטילה הלכות נדרים, ומחמת הספק אלמד גם הלכות נטילת ידים... .

כתוצאה מדקדוקי אלו היו ידיו מלאות סדקים ופצעים, ומספור כי המושל בסערדאהעל סנט בו "ידי הרב אינם נקיות", אך הוא השיבו "הפצעים הם רק על גב היד, כפיי נקיות". רמז למושל שהוא נוטל שוחד, ואכן זמן קצר לאחר מכן חדח המושל מחמת מעילה ושוחד.

קנאותו

בשעת הדפסת ש"ס ווין ע"י הגי אנטאן שמיעד, שהיה הש"ס המפואר הראשון לאחר כמאה שנה, עלתה בידי משכילי בערלין, לתת את מלאכת ההגהה לידי האפיקורוס הידוע בן זאב שר"י, למען יטמין בסתרי הגהותיו עניני כפירה אשר למד בבית רבו מענדלסאהן דעססויער שר"י, אשר כל הוגה בהם לאט לאט יכנים בו רעל הארסי אשר כל באיה לא ישובון. והאדון הנ"ל לרוב חשיבותו בבית המלך וגם יען הדפיס ספרים יקרי ערך מרבותינו הקדמונים, קבל הסכמת מגאוני הזמן ההוא, על הדפסת הש"ס. ורבים מישראל תושבי בעהמען ומעהרין וגם מערי גליל העליון אשר כבר הכו בסנוורי השכלת בערלין, הפיצו מודעות והדפיסו "קולי קוראות" למען ירכשו "פרענומעראנטן" [דמי קדימה] על קניית הש"ס ההוא, [אשר באמת היה הש"ס לפי ערך הזמן שנדפס בו כלילת יופי].

בתחילה הרעיש ב"מחאה גלויה" שלא לתת לו דמי קדימה, אך יען שהיה לו הסכמות מגדולי הדור, דברי לא נשמע כ"כ. כראותו שדבריו אינם נשמעים, נסע לעיר פרויעינקירכען

(הסמוכה לווייען) ובקש מהם שיבואו עמו מנין אנשים לווייען להיות עמו בצוותא חדא כל ימי משך שבתו שמה. ואנשי המקום אשר הכירוהו כקדוש עליון מעת שהיה אצלם רב אב"ד, שמעו לקולו ונסעו אתו ראשי וחשובי העיר ת"ח מופלגים, ולקחו עמהם ס"ת ומזון למשך כמה ימים, כדי שלא יוודע לאיש מי הם ומה מעשיהם. ובבואם לעיר וויען שכרו להם אכסניא בירכתי הבית של בית הדפוס, ופקד עליהם שלא יצאו מהבית חוצה, רק עפ"י פקודתו. והיה להם מנין מיוחד באכסניא, ושם אכלו ולנו.

וביום השבת באמצע קריאת התורה הפסיקם וצעק בקול "עתה הגיע הזמן שנחלץ חושים לקדש שם שמים בזריזות, בואו כולכם אחרי". והלך הוא וכל החבורה במהירות רבה לבית הדפוס, וכשפתחו את הדלת מצאו את העוכר "בן זאב" יושב פרוע ראש ובידו עט סופר, וכותב הגהותיו על דפי הש"ס, למען יוכלו להשלים ולהדפיס הדפים מתוקנים עוד בשב"ק. וכראות בן זאב את האהל דוד אשר היה מפורסם לקנאי לוחם מלחמות ה', (תלמידו של הנוב"י אשר היה הראשון להחרים את רמ"ד ותלמידיו) עם קהל רב סביבו ומצאוהו עושה נבלתו לטמא קדושת התורה ע"י חילול ש"ק, עמד וברח לנפשו לבית הכסא וסגר הדלת אחריו.

וציוה על אנשיו לבדוק שאכן הדיו לחה, שכתב בשבת, וכעבור איזה רגעים אמר שילכו לקרוא לעוכר הנ"ל מבית הכסא "אם הוא עדיין חי" למען יתברר רשעתו בפניו. אולם הדלת היתה סגורה ואין קול ואין עונה, ולאחר זמן רב כשעה משלא פתח הדלת, קראו למשרתי האדון שישברו הדלת ומצאו את גית בן זאב אשר מת במיתה חטופה וכל הנסיונות לעוררו ולהצילו עלו בתוהו, ונתפרסם בכל העיר מכל הנעשה ע"י האהל דוד, ואשר נתקיים בו בבן זאב מאמר חז"ל המחלל שם שמים בסתר נפרעים ממנו בגלוי. ואח"כ דרש בביהמ"ד בתוכחת מגולה על המתחדשים והמשכילים.

סיפר הרה"ק רמ"ח סלאנים זי"ע, בעת שהגיעו היהודים הראשונים לפולין ולמדינות הסמוכות שילמו הון תועפות למדינות בכדי שיהיו פטורים מלילך לצבא, והוסכם כן בכל המדינות. אך לאחר שנים כשבא הקיסר יאזף רצה לקחת היהודים לצבא וחיפש אמתלא לבטל ההתחייבות הנ"ל. וקרא ליזקי הרבנים מגדולי ישראל, וטען לפניהם שהגיוס יהיה לטובתם, מכיון שבכל פעם כשחוזרים החיילים הגויים מהמלחמה אחרי שנהרגו מאתם מאות ואלפים, וחזרים לעריהם ובראותם שכל היהודים עוסקים במסחר כדרכם ולא נעדר מהם איש, מתמלאים בכעס וזה גורם לפוגרומים ורדיפות, ולכך הוא מציע שיתגייסו גם מבנ"י לטובתם, וביקש את הסכמת גדולי ישראל. ושתקו כולם מאין להשיב, עד שפתח האהל דוד ואמר שהוא מציע שאחרי כל מלחמה ימסרו יהודים להריגה לפי הכמות היחסית שנהרגו מהגויים, ובלבד שלא ילכו לצבא. ודבריו הנרגשים עשו על הקיסר רושם עמוק והבטיח שבימי מלכותו לא יהיה גיוס חובה ליהודים. ובהיותם בחוץ ביקש שיביאו לו קערה והקיא בה דם רב מרוב התרגשות ואחריות.

אחרית ימיו

בהגיעו לשנת השבעים וחמשה לחייו. נפל למשכב בשמיני עצרת שנת תקצ"א, שממנו לא קם. כשמונה חדשים התהפך על מטת חליו, כשהוא משתדל בכל עוז להמשיך עבודתו בקודש, מנין אנשים היו מגיעים תמיד כדי שיוכל להתפלל במנין. בתחילת חודש מרחשון כתב את צוואתו בה מצוה איך לנהוג עמו אחר מלאות ימיו ושנותיו, וכמה הנהגות לבניו וחתניו.

בקיץ שנת תקצ"א פרצה מגיפת חולירע קשה אשר הפילה חללים רבים. אוהבן של ישראל, אשר היצר בצערן של ישראל, החליט למסור את נפשו למען הכלל, ואמר כי הוא מקבל על עצמו להיות כפרה בעבור כלל ישראל. ואכן, לא רחק היום, וביום ו' ערב ש"ק פרשת שלח כ"ב בסיון תקצ"א, עלה בסערה השמימה, כשמיד עם פטירתו פסקה המגיפה כליל.

עד רגעיו האחרונים המשיך בעבודתו הקדושה, כשעוד ביום פטירתו, התפלל במנין, אחר אמר פרשת המן והעקידה, וביקש שילמדו לפניו משניות קדשים, ותוך כדי הלימוד השיב את נשמתו לבוראו בקדושה וטהרה.

מרן החתם סופר שהה באותה העת במרחץ פישטיאן הסמוכה, עקב חולשתו. בשומעו את השמועה המרה על פטירת ידידו מנוער, הצטער והתאבל עד מאד, אולם מחמת חולשתו הרבה חשב שלא ליסוע להשתתף בהלווייתו. אלא שברוחצו במרחץ ארע עימו מעשה נורא. באותה העת היה בפישטיאן מעיין אחד בלבד, אשר היה עשוי כמין בור קטן, ועליו דלתות גדולות מברזל, ובכל יום בבוקר היו פותחים את הדלתות ומשאירים אותם פתוחות עד הערב לציבור הרוחצים. אולם בשעה שהיה החת"ס רוחץ, דאגו מקורביו אצל הנהלת המרחץ, שיניחוהו לרחוץ לבדו. כשנכנס החתם סופר לרחוץ נפלו הדלתות מעומדם, והחתם סופר נשאר סגור במרחץ, כשאין ביכולתו לפתוח את הדלתות שננעלו. סכנת מות ריחפה עליו מפני רוב החום וההבל שבמרחץ הסגור. החל החת"ס לפשפש במעשיו על מה זה בא עליו ככה, ומדוע נגזר עליו מיתה נוראה כזו. ותיכף עלו בדעתו דברי חז"ל (שבת קה ע"ב) כל המתעצל בהספדו של חכם ראוי לקוברו בחייו, ומיד קיבל על עצמו שאם יעשה לו הש"ת נס להצילו מבור תחתיות, יסע להלווייתו של ויספידו כפי כבודו. עוד מהרהר בדבר, נפתחו הדלתות מעצמן, ויצא בשלום.

ואכן בהלווייתו שהיתה כנראה אחר השבת ביום ראשון פרשת קרח, הספידו מרן ה"חתם סופר", ואם כי ציוה לבל יגידו שבחים עליו, קונן עליו הספד מר כשכל הקהל מתעורר בבכי ונהי. כן הספידו אז הג"ר יעקב קאפיל חריף אב"ד וועריבוי. קברו נכרה בעיר חדש, ולפי שאסר בצוואתו לכתבו שבחים על קברו. נחרט על מצבתו עיקר הנוסח כפי שכתב בעצמו בצוואתו בתוספת שורה בתחילתה על תאריך הפטירה, וז"ל: יצאה נשמתו בקדושה ובטהרה יום עש"ק שנת תקצ"א לפ"ק פ"נ הרב ר' דוד דייטש בן הרב ר' מנחם מענדיל המחבר ספרי אהל דוד נהג ברבנות פה עיר חדש כ"א שנה תנצב"ה

ספריו

זה לשון הישמח משה בהסכמה לספרו אהל דוד: "קדוש וטהור, טיהר גברא קדישא, הרב הגאון הצדיק האמיתי המפורסים ... ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא".

וזה לשון החת"ס בהסכמה לספר הנ"ל: "אותו צדיק קדוש ישראל גאון עולם ...ראיתי בתוכו דברים נפלאים מסולאים בפז... אשרינו אם זכינו לשיחתו ולאורו".

זכות הגליון בשבוע זו

נתנדב ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, רודף צדקה וחסד

מוה"ר חיים לעווי הי"ו

אב"י בעיה"ב וויען יע"א

לעי"נ אמו האשה החשובה

מרת יטל ב"ר יוסף ע"ה

נלב"ע ט"ו סיון

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

האשה החשובה

מרת רייזל ליכטנשטיין ע"ה

בת הרה"ח ר' משה יהודה לייב ז"ל

נלב"ע ט"ז סיון

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו הרבני הנגיד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר שלמה יעקב מערץ הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

קדושי וגאוני ארץ קבעו את יום כ' סיון ליום מספד ובכי וליום צום זכרון לאור התלאות, הצרות ההשמדות אשר עברו ביום זה עם בני ישראל משך תקופות תתקל"א ובפרט בשנות ת"ח ות"ט, סיפור התקופה וסדר המאורעות שייחסו לאותה תקופה היתה במדינת פולין ועריה ונמשך לערך של שתי שנים כאשר התחיל משנת ת"ח ונסתיים בשנת ת"ט. משך שתי השנים עברו האכזרים הרוצחים ימ"ש מעיר לעיר, ומכרך לכרך ומפלך לפלך והרגו ורצחו במיתות משונות אלפים מישראל (י"א מאה אלף וי"א מאתיים אלף וי"א שלש מאות אלף, ועי' בליקוטי מהרי"ח שהביא בשם ס' שבט יהודה שכ' בשם הש"ך שנהרגו לערך מאה אלפים), והכריחו היהודים להמיר את דתם ח"ו אך כגיבורי חיל עמדו היהודים נגדם וקדשו שמו יתברך באופן מבהיל ביותר והרבה קהילות קדושות שלימות נעקדו אז על קידוש ה' רח"ל.

דורשי רשומות רמזו לגזירות הקשות כי לראש יצורר היהודים קראו "חמיל" בלשון רוסיא ובלשון פולין קראוהו "חמילניצקי" ואמרו שחמיל ר"ת ח'בלי מ'שיח י'בוא ל'עולם. גם על אותו שנה שנת ת"ח כתב הגה"ק רבי שמשון מאוסטרופולי, שכן במגילת אסתר מציע ח' רבתי בתיבת "חור" ות' רבתי בתיבת "ותכתוב אסתר" שביחד המה תיבות ת"ח והוא רמז לגזירות הקשות של שנת ת"ח, כי גזירת המן היתה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים, וגזירה זו אשר נתבטלה בשעתו בימי המן מ"מ חזרה ובאה בשנת ת"ח.

כמו כן מביא הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בספרו נזר ישראל בשם הרה"ק ר"ש מאיסטרפולי שהר"ת של ת'שלח ח'רונך הוא שנת ת"ח, ומסיים דבריו ואי אפשר לפרש אלא מפה לאוזן.

* * *

המגיד גילה להגה"ק רבי שמשון מאוסטראפולי זי"ע שנתעורר קיטרוג גדול על ישראל באותה העת, וגזירות נוראות עשויות לבוא על ישראל, רבי שמשון התחיל לדרוש ולהוכיח בשער בת רבים את העם לפשפש במעשיהם ולשוב על רוע מעלליהם כדי שישוב ה' את חרון אפו מעליהם, ושלח הרבה מכתבים לגדולי הדור וראשי הקהל בכל מקום לעורר את לבבם לתשובה ותיקון המעשים בטרם תצא חרון האף מאת ה', דבריו עשו אמנם רושם ורבים השיב מעוון, אלא שכפי הנראה כבר נגזרה הגזירה.

רבי שמשון שהיה גלוי וידוע לפניו כל אותן הגזירות הנוראות המתרגשות לבוא, עשה הרבה פעולות עצומות להעביר את רוע הגזירה, והעיד הרמח"ל בספרו דרך עץ החיים שרבי שמשון השביע את הסטרא אחרא וחיילותיו לדעת מה זה ועל מה זה שהם מעוררים קטרוגים על בני ישראל, וכאשר נוכח לראות כי כלתה הרעה לבוא, רצה לפעול שיקבלו עליהם מגדולי ישראל למות על קידוש ה', ומיתתן תכפר על בני ישראל, ושלח לבקש מאת הגה"ק רבי יחיאל מיכל מנעמירוב ועוד א' מגדולי הדור שיצטרפו אליו, ר' יחיאל מיכל הסכים להצטרף ואכן נהרג עקד"ה ביום כ"ב סיון ת"ח, ואולם השלישי לא הסכים וטעמו ונימוקו היה שתקוותו איתנה שיוכלו לבטל הדינים בכח התפילה, ועל ידי זה לא הצליח לבטל את הגזירה לגמרי, אבל במיתת הני תרי צנתא דדהבא הצליח לפעול שלא תשלוט ידם של הרשעים בכל ישראל, ואף כי אמנם נהרגו רבים וטובים ונחרבו ערים ומדינות, מכל מקום הרבה קהילות ניצלו והרבה גדולי ישראל נמלטו והם החזירו עטרה ליושנה ולא אבדה שארית ישראל.

וכעי"ז סיפר מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע פע"א בסעודת ברית מילה ששמע סיפור אשר נתגלה להש"ך מן השמים כי באם יסכימו שלשה צדיקים עמודי העולם להעדר מן העולם אזי תיבטל הגזירות, ושני צדיקים הסכימו והש"ך לא הסכים כי עדיין לא נגמר חיבורו, ושאלו את הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע היתכן שלא הסכים הש"ך להיות קרבן עבור כלל ישראל, וענה הרה"ק מבעלזא כי באם לא יהיה הספר ש"ך בעולם אזי בלא"ה לא הי' קיום לעולם, כי תורתו מאירת עיני כל ישראל, כי הם חיינו ואורך ימינו (וכשסיים רבינו לספר עובדא זו הוסיף שאינו יודע מקור מוסמך לאמיתת המעשה).

* * *

בשנת שכ"ט נפלו מדינות אוקראיינה פודוליא וואהלין תחת שלטון מלך פולין, והאיכרים שרבים מהם היו מגחדי הקאזאקן שהתיישבו בחבלי ארץ אלו נשתעבדו לאצילי פולין. במשך השנים התרבו היהודים במקומות אלו, ואצילים רבים מינו אותם למוכסים וגובי מיסים, האיכרים שלא רצו לשלם מיסים נענשו חמורות ע"י הפריצים, וכמובן שראו ביהודים את הגורם והסיבה לכל צרותיהם.

בעת ההוא ישבו היהודים בערי פולין בהשקט ובבטח וכמו שאנו אומרין בתפילת 'קל מלא רחמים' אשר נתחבר לאור הגזירות: "לא האמינו יושבי העיר כי יבוא עליהם צר ואויב".

בתקופות הללו לא הרגישו היהודים שום פחד כאשר חיו תחת חסות ממשלת פולין אשר ריחפה וגוננה עליהם, מצבם עם השכנים היתה נעימה בלא שום שטן ופגע.

בימים ההם היו הדת של האומות והמון העם מחולקת לשתי פלגות. פלגה של דת הנוצרים ופלגה של דת היונים, וכמובן שדבר זה הביא קטטות ומריבות בין שני הפלגות. בהתחלפות הזמן נתרומם המלך זיגמוד אשר השתייך לדת הנוצרים והחליט להרים את כבוד דת הנוצרית, ולאור זאת החליף הפקודים והשרים וכל שרי המדינה לאנשי דתו. וגזר שישפילו את היונים אשר נקראו בשם קאזאקן, וגירש הקאזאקן מבית ארמונו והעמידם להיות משומרי הגבול בין מדינות רוסיא לפולין.

מעבר המצור גרו שם מלכות קידרים שהיתה פחדם מרחפת על מדינת פולין ע"כ העמיד המלך את הקאזאקן שהם יהיו משומרי הגבול שאל יקרבו הקידרים לעמוד במלחמה נגדם. וטעמו ונימוקו היתה כדי להשפילם שאל יתערבו בשלטון פולין ולהיות נכנע תחת הממשלה.

בחודש סיון שנת ת"ח פרצה מלחמה נגד פולין, והקאזאקן בשנאתם – גם יחד עם הסוחרים בקנאתם. באותה זמן מצאו הקאזאקן מקום לנקום את כבוד דתם וההשפלות שעשו להם הממשלה ביניהם היה איש שר צבא רב חיל וגיבור מלחמה הצורר הנודע לשמצה חמילנצקי ימ"ש שאזר להם עוז למרוד במלכות. ומכיון שחמילנצקי הנ"ל ראה שאין בכוחו להביס את כוחות ממשלת פולין, החליט לכרות ברית שלום עם הקידרים אשר ישבו מעבר לגבול ובחכמה ובערמה הכיע את עצמם למלחמה מתחת אפם של מנהיגי הממשלה ואספו חיל רב עם הרבה כלי זיין לקיים מגמתם לכבוש עיר אחר עיר ולהכניע ממשלת פולין תחתיהם.

בשנת ת"ח טרם הספיקו הממשלה להפיק את זממם, צעדו רגלם והתארגנו ביחד והתחילו ללכת לכיון פולין. מחנה הלוחמים הגיע לחיל רב למעלה מס' אלף איש ביחד עם הקידרים והלכו דרך השדות והכרמים עד אשר הגיעו למקום הערים מקום מגוריהם של אנשי מדינת פולין.

ביום ד' סיון שנת ת"ח הגיעו למקום, משם שלחו מרגלים לרגל את החיילים ושרי פולין, המרגלים חזרו משם ואמרו שתושבי וראשי המדינה יושבים בהשקט ובטח ולא ניכרת בהם שום ידיעה ממשיות של רעש מלחמה ושהם מיועדים לנפול עליהם.

במסע הנצחון שלו, עבר אותו רשע עם גדודיו ברחבי אותן מדינות, והחריב מאות קהילות קדושות, כשדמם של אלפי יהודים נשפך כמים, תקופה נוראה זו ידועה כ"גזירות ת"ח ת"ט" או "החורבן השלישי" כפי שמגדירה הג"ר שבתי שעפטיל בנו של השל"ה הק' בצוואתו: "ממש דומה לחורבן הראשון והשני".

כראות הרשע שאין מפגין נגד חיילותיו התחילו לצעוד בעירם והתחילו להרג ולאבד ולהשמיד כל מי שהגיע תחת ידם, שפכו דמם כמים חטפו זקנים עם נערים יחד עם בתולות ישראל, שחטו והרגו לאין מספר, נטלו ילדים פרחי שושנים והרגו בחיקי אמם, חלקם זרקו אל הכלבים בעודם חיים בכדי שהכלבים יקרעו אותם, מהם יסרו ביסורים נוראים בעוד שהנשמה בידם, ולא נתנו להרוג אותם עד שיתייסרו ביסורים מחרידים באופן

שנת ת"ח היי' שנת פקידה

חכמי הדור מצאו רמז בזוה"ק כי בשנת ת"ח הוא זמן הפקידה, דאיתא בשם רבי אלעזר בן ערך דבאלף שתיתאי לזמן ארבע מאות ותמניא שנין יהוי קיימין כל דיירא עפרא [ויקומו כל ישיני עפר] ובגיני כך איתערו חבירנא על פסוקא דקרא לון בני ח"ת דיתערון לח"ת שנה, וע"ז רימזה התורה בשנת היובל "הזאת" תשובו איש אל אחוזתו, כי ה' אלפים וא"ת היא שנת ת"ח, כשישתלם הזא"ת שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ותמניא תשובו איש אל אחוזתו. "ומאן יתקיים בקיום דתיה בהאי זימנא" שיהיו אז צרות גדולות עד מאד ויהיו עת הבירור להשיב הנשמות לשורשן. ונתפרסמו אז דברי הרמ"ק (הובא בס' אור החמה שמות) שאמנם נעלמו כמה קיצים בעוונותינו אמנם לא יעבור ת"ח לכל הדברים שבעולם. וכן קונן הרה"ק רבי שעפטיל הורוביץ בן השל"ה "בת"ח למספר אלף הששי אמרתי בליבי ליצאת חופשי כי היא היתה מיועדת לעץ קץ וגאולה".

המקובל הקדמון ר' נפתלי הירץ בעל "העמק המלך" שחי בתקופה הזאת, מביא בספרו העוסק בחכמת הנסתר, שנה זאת בשנת קץ, ואף הוסיף רמז נוסף "בזאת" יבוא אהרן אל הקודש..

אולם נטרפה השעה ונתהפכה אותה שנה משנת גאולה לשנת יגון ואנחה, ובאותה שנה החלו הגזירות הידועות של שנות ת"ח ות"ט, ונהרגו אלפים מישראל על ידי הצורר חמילנעצקי ימ"ש, וביניהם קדושים וטהורים כגון הרב הקדוש המקובל הנורא רבי שמשון אוסטרפאלי זצ"ל ונתקיימו המשך דברי הזוה"ק שם "מאן יתקיים בקיום דתיה".. על שנה זאת, שהיו באותה שנה נסיונות עצומים בקיום ועמידה באמונת ד'.

אמנם כאן המקום לציין שהרבה מאותם שנות פקידה היו מאורעות של חבלי משיח, וכך כתב הרה"ק מראפשיץ זיע"א (בס' זרע קודש) בכל עת פקידה שנזכר בחז"ל ובספרים, היה זמן גאולה וכשלא זכו ע"י שלא עשו תשובה כראוי לא היה אז הגאולה, ואדרבה היו גזירות וצרות צרורות, וכך היה בשנת ת"ח שהיתה שנת פקידה, והיה בה חבלי משיח.

ועי' בס' ברכות ישועה (להגה"ק ר' חיים ישעיה הכהן בעל מסגרת השולחן וסידור ישועות ישראל) "וכן היה בשנת ת"ח שלפי מעשיהם הטובים היו ראויים לבקש על הגאולה ועבר עליהם כל החורף עד אחר הפסח, ולא ביקשו על הגאולה, ואפשר לא היו אומרים כלל תיקון חצות מחמת טירדותם בלימוד הפלפול, וכיון דלא נתאבלו על ירושלים וגלות השכינה, שלטה עליהם הרע דס"א ח"ו, והתחיל האויב להתגבר אחר הפסח, והרג מהם לאלפים ולרבבות ונחרבו הרבה עיירות לא עלינו".

מבהיל ביותר, שפכו דמם של ישראל בעוד רוח החיים בהם ובעוד נשמתם מפרפרת בתוכם.

מהגרועים שבמעשיהם מסופר על אותו הפוגרום, שנתנו בתוך מעי בני ישראל חתולים חיים וקטפו ראשי האצבעות שלהם כדי שלא יוכלו ליקח החתול משם ה״י.

כמו״כ גזחו ילדי בני ישראל לגזרים נגד עיני אמם ואביהם, המיתות המשונות והחמורות היתה לאין מספר ולאין לתאר, בזזו ספרי תורות בשוקות, נטלו עורות הס״ת ועשו מהם שקות להשתמש בהם, עשאו מהם נעליים לרגליהם, השתמשו מהם לעשות שבילים ללכת בהם, וכרמזו בתפילת קל מלא רחמים: ״ספר תורה קרעו בחמתם שרפוהו ודרסוהו בהליכתם״, רבים מהמון עם הפילו על הארץ ועשו מבני אדם שבילים עם עגלות ללכת עליהם, אנסו הרבה להמיר דתם וגם אנסו בנות ישראל לטמא א״ע, אך ישראל קדושים בני אברהם יצחק ויעקב עמדו במסירות נפשם. יפקדם השם לטובה על דבר מסירות נפשם כי רבה שאזרו בעת ההוא.

רבים משלומי אמוני ישראל בראותם כי כלתה עליהם הרעה טרם שהקריבו אליהם הרוצחים, נמלט ונסו לערים הגדולים ששמה היה כח רב לעמוד נגדם. מכין שהיו בהם מבצרים גדולים, כדי לחוס על נפשם ולשמור על גופם ונשמתם. בשמעם בשורות איוב עזבו את מקומות מגוריהם והונם, יושבי הפלכים והכרכים אשר בסביבות אוסטראה נסו לאוסטראה שהיתה מהערים הגדולים ביותר.

בסביבות נעמיראוו נאספו עם רב ונכנסו לעיר נעמיראוו אשר היתה עיר מבצר ושם הרגישו מובטחים ביותר, גם בעיר טולטשין הרבו המחביאים מידי מחבלים וכמו״כ בכל ערי פולין שהרגישו שהקרקע בוערת תחתיהם ונסו עם הנשמה בידם להימלט על נפשם.

בתום ימי הרציחות ועדיין לא שבעה נפשם ושאיפתם של הני רוצחי נפשות ישראל, צעדו עם חיל רב בדרכים כדי למלא תאוותם ולבזז שללם במטרה של רציחה באופן מבהיל ביותר, הכינו ללכת לעד כיוונים ובכדי שלא יהיה מנוע בידם עשה החכם להרע צורר היהודים כאלמעניצקי ימש״ו שלום עם שרי פולין והבטיחו שאל יזיק עוד והם שבים הביתה עם החיילים ושלחו אגרות שלמים לכל מדינה ומדינה.

אמנם בסוד גדול לבל יגלה להמון עם שלחו לכל הקאזאקן אשר בכל מדינות פולין להקהל ולעמוד מכן בעצה ומזימה במטרת הרציחה לחבל ולהשמיד כימי קדם.

ויודע הדבר להיהודים ע״י ששלחו מרגלים לרגל בין הקאזאקן, ונאזרו עוז ונתקבצו בעיר נעמיראוו והכינו חיל רב מכל סביבות המדינה, ובאותה עת עמדו ונתקבצו כל היהודים בתפילה זעקו והתחננו לפני השי״ת שיעמוד בעדיהם.

ויהי בעת התקבצות העם לתפילה נעמד על רגליו, האי קדוש רבי יחיאל מיכל מנעמיראוו זצ״ל אשר היה מגדולי העיר, ודרש להם דרשה והזהיר את כל העם שיעמדו במסירות נפש נוראה נגדם ואל יתפעלו מהחדיגות וממעשיהם הגרועים ויעמדו כברזלים נגד הנסיונות שנושים מהם שימרו דתם, ואל יפלו רוחם וכוחם מאת האורב.

דבריו עשו רושם וקיבלו על עצמם שאל יחללו את שם קדשו ועדיף לימסר בעדם להריגה.

על חורבנה של העיר נעמירוב מסופר, כי מאחר שהעיר היתה מבוצרת לא יכלו הקאזאקן לפרוץ לתוכה, כראות אנשי הצבא מה קרה להם, ולהם אין עצה ואין תבונה, כעבור כמה ימי מצור הערימו והיסוו עצמם לחיילים פולנים בהניפם את דגלי פולין וכינסו כל המון העם של מדינת פולין ששנאת ישראל בוערת בהם וציוו שיקראו להיהודים שיפתחו דלתות המבצר מפני שהם באו לעזור להם לערוך מלחמה נגד הקאזאקן וביחד נביא עצה ותבונה לדעת דרכי המלחמה נגדם.

ביום הרביעי כ׳ לחודש סיון פתחו להם שומרי העיר את שעריה, בסוברם שהם חיילים הבאים להגן על העיר, מיד עם כניסתם החלו לפרוע באכזריות, להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן, וכמעשיהם בראשונה כך מעשיהם שמה וגם המון עם של העיר נעמיראוו שבלבם היתה טמונה שנאה עמוקה לישראל נגשו עם הגייסות ובידם חללי חרב, ומיני כלי זיין וסתם אבנים גדולים, וגם מקלות של ברזל, והתחילו להכות מימינה לשמאלה כל מי שמצאו הרגו באין מנוס מפניהם, היהודים נשארו במבצר ללא סיוע ועזר חסרי אונים ועליהם השודדים שרוצחים את כל הבא בידם, בזזו שלל ומלקוח עינו בנות ישראל ביסורים קשים ומרים.

מאחורי המבצר היתה נהר, שרבים נסו לשמה וקפצו לתוך הים והרגו את עצמם, מפני ספיקותם אם יעמדו בנסיונות המרים, אזרו עוז וקפצו לתוך המים והרוצחים לא עזבו לעשותם והלכו ושחו אחריהם ובתוך המים הרגו וזרקו עליהם כלי זיין וירו בהם כדי להמית אותם, עד שמימי הנהר נתאדמו מדם ישראל שבו הי״ד, ולא היה אחד מכל העיר שהמירו דתם ולא עמד בנסיון, והיה כששת אלפים איש ביחד עם ת״ח וקדושים מפורסמים.

* * *

בראש המוסרים נפשם היה הקדוש רבי יחיאל מיכל הנ״ל אשר הוא ג״כ הפיל את עצמו לתוך הנהר אבל אחד מהרשעים רדף אחריו וחטפו בתוך המים והתחיל הגאון לבקש על עצמו שיניחו בחיים תמורת אשר יגלה לו כל האוצרות כסף וזהב שיש לו בביתו, וכן היה שהלך אחריו עד ביתו ושם גילה לו אוצרותיו הטמונים והשאירו בחיים.

למחרתו הלכו הקאזאקן מבית לבית אולי נמלט אחד מבני ישראל מידיהם, הצדיק הנ״ל באין ביתו שום פודה ומציל ביודע שאין מי שיחוס על נפשו בהשארו בודד בלי עודד, הניס לבית החיים כדי שבאם יהרג באותה מקום יבוא לכה״פ לקבר ישראל. בדרך להימלט נפשו מצא אותו גוי אחד מהקאזאקן וברח אחריו ובידו חתיכות עץ עבה והכו על נפשו הטהור עד שנח נפשו ואתפריד מעלמא הדין לעלמא דכולו טוב, וע״ז מקוננים בתפילת קל מלא רחמים ולו רמזו ז״ל: ״והיר וזדיו במדות קל האלוף הגאון הרב מוה״ר יחיאל נשא ידו ולבו לקל חי אריאל חמיד ורגיג לעילא ולתתא בדרי מעלה ובדרי מטה גזרו ראשו בחרב להוטה, ראה השם חרפתנו והביטה״.

וכה כותב בדם לבבו הגה"ק רבי נתן נטע הנובר הי"ד שהעלה עלי כתובים זכרון תקופה נוראה זו בספרו "יון מצולה" (הוא עצמו ג"כ נהרג עקה"ש בכ' תמוז תמ"ג): "בשבת שקודם הגזירה דרש "ראש הישיבה" רבינו יחיאל מיכל לפני בני הקהילה "והזהיר את העם, שבאם יבוא השונא חלילה, שיקדש שם שמים ולא ימירו דתם", לאחד שנכנסו הקאזאקן וגם הוא עשה כן וקפץ לתוך המים, "תפסו יון אחד, ורצה להרגו, ובקש הגאון ממנו שלא יהרגנו ויתן לו כסף וזהב לרוב, ושמע לו היון והוליכו לביתו אל המקום אשר כספו וזהבו טמון שם, ופטרו זה הקאזאק והניחו בחיים,

והלך הגאון משם עם אמו ויחבאו שם בבית אחד כל הלילה עד אור הבקר, ולמחר ביום כ"ב סיון, היו מחפשים גם כן בבתים שמא נחבא שם איזה יהודי, וברח הגאון משם עם אמו לבית החיים, כדי שאם יהרגום יהיו על ביה"ח ויבואו לקבורה, ויהי כאשר הגיע סמוך לביה"ח רץ אחריו יון אחד מאנשי העיר, והוא תופר מנעלים ומקלו בידו והכה להגאון במקלו ופצעו, וביקשה ממנו אמו של הגאון שיהרוג אותה תחת בנה ולא אבה לשמוע לה והרג מתחילה את הגאון ואח"כ את אמו השם יקום דמם".

* * *

גם הרה"ק רבי יעקב שמשון מאוסטראפולי נעק"ה אז, ביום המר והנמהר יום ג' לחודש אב, נכנסו הרשעים ימ"ש לתוך עירו, ובזה יש ב' דיעות באיזה עיר נהרג, הגאון בעל יון המצולה העיר שנהרג יחד עם קדושי העיר פולנאה כי שם שהה באותה העת, ויש אומרים שנשאר בעירו אוסטרפאלי, ושם נהרג עקד"ה, כל היהודים התאספו כאיש אחד בבית המדרש לבושים בתכריכים, ושפכו ליבם בתפילות ותחנונים לפני הקב"ה שיציל אותם מידי הרשעים הארורים, הרשעים נכנסו בבית המדרש ודרשו תיכף מכל המון העם ורבם רבי שמשון בראשם שיסכימו להמיר דתם ה"י ואז תנתן להם נפשם לשלל, ואם לא אחת דתם להההרג, אולם ישראל קדושים מסרו נפשם על קדושת ה' בגבורה, והכריזו בקול גדול שלא ימירו את כבודם, ובוחרים למות מתוך יסורים נאמנים לה' ולתורתו ולא להמיר את דתם ח"ו, ומיד התחילו הרשעים לשפוך את חמתם על היהודים והרגו עם רב, ואת רבי שמשון הרגו באכזריות נוראה, וכאשר סיפר הגאון המקובל ר' ישעי' אשר זעליג מרגליות זצ"ל בשם רבו הגה"ק מבארניב זצ"ל שרבי שמשון היה באותה שעה מעוטר בטלית ותפילין דבוק ברעיונותיו הטהורות והקדושות, הרשעים נטלו ענף עץ דק וחד ובזה דקרו את גופו הטהור ממטה למעלה, ואולם רבי שמשון ברוב דבקותו לא חלי ולא הרגיש ביסוריו ומכאוביו כלל, עד שהגיע הענף לראשו ופגע במוח הקדוש, אז יצאה נשמתו הטהורה בדבקות ויחודים עליונים, וסיבת פירוד נשמתו מגופו לא היתה על ידי הריגתו ופעולות הרשעים, כי אם מתוך דבקות מחשבתו הטהורה בהקב"ה, יחד עמו נהרג בנו ר' שמואל.

יום צום ובכי ונקבע לתענית וסליחות

מקורות רבים מציינו בפוסקים – שחיו בעת ההוא – לקבוע אותו יום כ' סיון ליצום ולבכי, ובראשם הש"ך אשר קבע אז יום זה לתענית, ועל אף שההריגות נתארכו במשך כל שנת ת"ח ות"ט מ"מ לא קבע רק על יום כ' סיון לתענית וכיוונו בזה על כל השנתיים ימים.

הש"ך חיבר "קינה" מיוחדת לאותה תקופה בשם "מגילת עיפה" מיוסד עפ"י סדר האר"ב ונדפס בסידור תפילה ישרה (דף ל'), וגם רמזו המוסיפים בסליחות שאומרים בכ' סיון שנתחברו לאור גזירות תתקל"א (ומודפס בסידורים שלנו). וגם בתפילת ק–ל מלא רחמים אשר נתחבר על גזירות ת"ח ות"ט (הנדפס בסידור יעב"ץ) שמיוסד לזכרון הקדוש יחיאל מיכל מנעמיראו זי"ע הי"ד אשר נרצח במיתה משונה בגזירה ההוא.

ועי' במגן אברהם (סימן תקס"ח סק"ט) רמז בתו"ד ענין התעניות ליום זה, שבכל מלכות פולין נוהגין להתענות ביום כ' סיון, שבנת ת"ח ות"ט לאלף הששי נהרגו אלפים ורבבות מישראל על קידוש השם.

וכמו"כ מוצאים אנו בשע"ת (סי' תק"ס) שכותב בזה"ל: "גם בשנות ת"ח נחרבו שני קהילות גדולות באותו היום, גם נוהגין להתענות בכל מלכות פולין" עי"ש. עוד כתב שנכתב בפנקס ארצות שהגזירה להתענות היה על בן י"ח לזכר ובת ט"ו לנקבה.

וידוע דבשנת ת"י התכנסו חכמי הדור, גדולי ועד ארבע ארצות, והחליטו "לקבל עליהם ועל זרעם אחריהם להתענות בכל ארבע ארצות (פולין גדול, פולין קטן, ליטא ורייסין) את יום העשרים בסיון", בכך חידשו תקנה קדומה, כי יום זה שהוכפלו בו הצרות על גלות ישראל בארצות איירופא כבר נקבעו לתענית ולתפילה ע"י רבותינו הראשונים חכמי צרפת ובראשם רבינו תם, אחרי המאורעות שאירעו בשנת ה"א תתקל"א בעיר בלויאש, ובמשך הדורות נשתקע הדבר, ואם כי לראשונה הותקן התענית רק על עיר בלויאש לבדה, למרות שגם שאר ארצות קיבלוהו עליהם, הרי תוקף התענית ניתן עכשיו בכל הארצות ששתו את כוס התרעלה ונחרבו ע"י היצורד חמיל ימ"ש וגייסותיו.

ועי' במחזור דברי יואל (לחג השבועות דף תשי"ט) אשר מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע היה רגיל להתענות ביום כ' סיון, אבל לא אמר סדר סליחות לכ' סיון, ובביהמ"ד סיימו אנשי החברא משניות דקהל יטב לב בהסכמתו סדר ששה סדרי משנה ד' פעמים בשנה (עי' בזמירות דברי יואל חלק ראשון סדר יומא דהילולא דף שכ"ז) וא' מהם הי' ביום כ' סיון.

לסיומא דמילתא נעתיק מש"כ בספה"ק אוהב ישראל (ליקוטים סוף פ' משוח) וזל"ק: כ' סיון הוא התחלה על יום הכיפורים אם מקיים יום הזה כראוי אזי יוכל לקיים יום הכיפורים כראוי ונכון וסימנך כי יד על כ"ס י"ה (שמות יז, טז) כ"ס ראשי תיבות כ' סיון. י"ה ראשי תיבות יום הכפורים, עכ"ל.

היכל התורה

היכל לב אהרן

כבודם"ד דקהל ויואל משה ד'סאטמאר

מאנטשעסטער יצ"ו

להגיד שבחו של אהר"ן -
נוה הצדק צב"י תפארתו

ראשת שפוותא, נפתח בהדרתא, בעידן חדוותא, שבח דא שירתא, אמירא שפירת
נה מה טוב ומה נעים לקדם בשירה, תבאנה בהיכל התורה, בשפה נעימה וברור
גשי לבבינו נביע אומר, פרח משה אהרן דמתה לתמר, לטובת היכל התורה לעזו
עימת מעשיו המה מעידין, רחים ומוקיר רבנן ואיהו גופי' צורבא דרבנן, יקר הערכי
ב"י וחמיד ומרבה פעולות ברוב אונים ואומץ, להרחבת גבולי הקדושה לזרז ירו
ית אהר"ן נברך באות הוקרה והכרת הטוב, בעת משוש הלב, מיטב ברכותינו יער
עלו ויבוא מעומקא דליבאי, להאי צנתר דדהבא רואהו אומר ברקאי, רב פעלים איש ח

מקרב לבבינו פנימה, כסא דברכתא נרימה, אל מעלת כבוד הרבני הנגיד המרומם והנכבד כביר המעש למען הרמת קרן התורה והקמת היכל התורה המפוארה, איש אשר רוח בו למען קרן המלמדים, פירותיו פרי מגדים, נודע בשערים המציינים, מעלה פנינים יקרים, רודף צדקות וחסדים טובים, ה"ה

הרה"ח מוה"ר

אהרן צבי מיטעלמאן

הי"ו

חבר ועד הנהלת ההיכל ויו"ד קרן המלמדים

לרגל שהשמחה במעונו שורה, בחדוה ואורה,

אירוסי בתו תחי'

עב"ג המופלג בתורה ויראה טהורה כליל המעלות והמדות
החתן **פנחס אלימלך** נ"ו
בן הרה"ח מוה"ר **משה דוד מייער** הי"ו

למזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת

נה ברך לקחתנו להודות ולהלל, ברגשי חדוה וגיל, בית אהר"ן קול מהיכ
בואו שעריו בתודה בברכות לרוב, שיזכו לבנות בית נאמן בישראל בכל טו
סא דברכתא, שיתברכו בהני מילי מעלתא, די במזלא תליא, בבני הגוני
חיי ארוכים ומזוני רויחי בהוד והדרה, שפע ברכה והצלחה, בריבוי והמשכ
שפעות טובות לרום מע"כ יושפע מלא אור, צדקתו עומדת לעד הוד והד
בענה שפתינו רון, שיזכה להמשיך במעשיו הטובים ונשגבים במטה אהר"
זכות הרמת קרן התורה בעושה ומעשה בהידורים, יזקף לו לטוב כל הימי
ב נחת ושובע שמחות עם ב"ב בשמחה ומעוז, בגילה ורנה ותענוג בטל
רחמן הוא ישלח ברכה בכל צעד ושעל, עדי נזכה בקרוב ליום שכולו

המברכים בלב ונפש חפיצה

הנהלת היכל לב אהרן

פנימי תנש"א בלתי מוגה

משוחח מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגה"צ רבי יהושע ליבערמאן שליט"א

ראש ישיבת שומרי החומות בעיה"ק ירושלים ת"ו – מח"ס דברי יהושע

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום ה' פרשת נשא תשע"ט לפ"ק

רבינו קידם פניו בברכה ודרש בשלומו

הגר"י: כ'בין געווען אסאך יארן ביי הרב וואזנער (הגאון הגדול בעל שבט הלוי ז"ל) **אין די ישיבה, אויך אין בי"ד דארט, אן אין כולל חושן משפט.**

חוץ פון דעם מיין טאטע זאל זיין געזונט [ז"ל] (הגה"צ המפו' רבי יוסף ליבערמאן ז"ל ר"י שומרי החומות בעיה"ק ירושת"ו ומחבר הספרים החשובים 'משנת יוסף' ש"ת וחידושים ודרשות) **איז דער ראש ישיבה** אין שומרי החומות, האט ער שוין אויך ארויף געלייגט אויף מיר לעצטנס צו זאגן די שיעורים אין ירושלים און אין בית שמש.

רבינו: וואם מאכט דער טאטע?

הגר"י: ברוך ה', עוד ינובון בשיבה, ער איז זייער שוואך. אבער ער זיצט כמעט רוב טאג מיט די גמרא.

רבינו: ער שרייבט נאך?

הגר"י: ניין. ער האט נאך געהאט ביז לעצטנס א כותב וואם האט אפגעשריבן וואם ער האט געזאגט, אבער דאס איז אים שוין אויך שווער לעצטנס.

חדב"נ הגה"צ רבי שמעון זאב מייזליש שליט"א רב דביהמ"ד ישמח משה בקרית יואל יצ"ו: ער האט אנגעיאגט א געוואלד בענדער צו דרוקן פון זיינע ספרים, נישט אזוי??

הגר"י: מסתמא א דריסיג ספרים האט ער שוין ארויס געגעבן.

רב דביהמ"ד ישמח משה: די תשובות ספרים אליינס איז בערך צוועלף–דרייצן?

הגר"י: היינט האלט עס שוין ביי פערצן, דאס איז חוץ פון חידושי סוגיות.

ער האט אויך א פירוש אויף די 'אידרא' וואם ער האט געמאכט, אויף די 'אידרא רבה' (בזוה"ק פ' נשא דף קכז: והלאה) **אן אויף די 'אידרא זוטא'** (בזוה"ק פ' האזינו דף רפז: והלאה).

ער האט עס געהאט געלערנט מיט רבי דניאל פריש בחבורתא, און ער האט עס ארויס געגעבן דעם חלק פון די 'אידרא' נאך פאר ר' דניאל פריש האט געדרוקט זיין פירוש אויפן זוהר הק' 'מתוק מדבש'.

ער האט א גרויסע מעלה אז ס'איז משנתו סדורה, וואם ער לערנט איז אלעם זייער שיין מסודר.

וציוה רבינו להביא כיבוד

הגר"י: מיין טאטע זאל זיין געזונט איז נאך א יליד פרעשבורג.

רבינו: איר זענט אייניקלעך פונעם חתם סופר, נישט אזוי?

הגר"י: יא, אונז זעמיר אייניקליך פונעם חתם סופר'ס טאכטער [הרבנית] 'שמחה' לעהמאן.[1]

---

1 הרבנית שמחה לעהמאן ע"ה היתה ידועה לאשה חשובה מאוד, כל שנות חייה היו קודש לה' למצוות ולמעש"ט, דומה היתה לגמרי לאביה הקדוש בצורתה ובצדקתה, גדולי הדור השכימו לפתחה, ותמיד כשגדולי תלמידי החתם סופר והכתב סופר הזדמנו לפרעשבורג, ביקרוה בביתה, ובקשוה לספר מאביה הקדוש, זכרה כל תנועותיו והליכותיו.

נולדה בשנת תקפ"ב והאריכה ימים יותר מכל בני החת"ס ונלב"ע בשיבה טובה בת צ' שנה בי"ג אלול תרע"א ומנו"כ בפרשבורג, ומסופר שזכתה לאריכות ימים ע"י ברכת אביה הק', כמובא להלן.

להלן העתק מכתי"ק של מרן החת"ס זצ"ל ברשימת לידת בנותיו אשר רשמם על דפי שער פנקס הנמולים, ובתו"ד כותב כדלהלן: "בתי שמחה תחי' נולדה לי למז"ט ליל א' דחנוכה שנת לישר"י ל"ב שמחה לפ"ק".

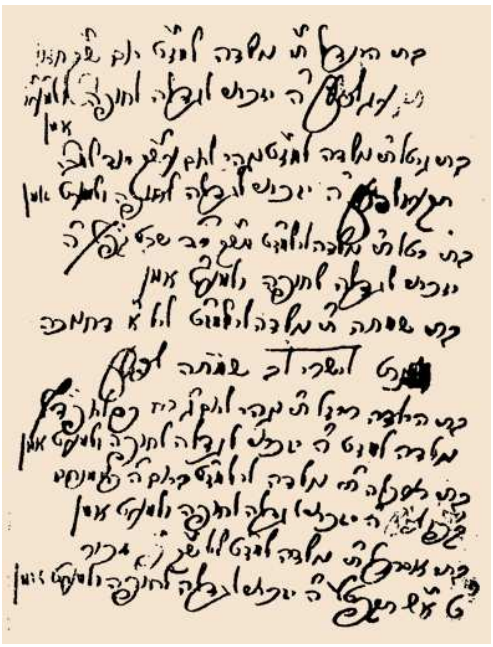
זי האט שטארק מאריך ימים געווען בידוע, זי האט געהאט א ברכה דערפאר פונעם התם סופר.

רבינו: ער האט געזאגט 'נעבעך שמחה'לע'.[2]

הגר"י: יא, דאס איז געווען ביים שידוך.

רבינו: דער התם סופר האט זיך משדך געווען על פי רוב מיט בעלי בתים.[3]

הגר"י: יא, ער האט געזאגט אז ער וויל זיך נישט ארויפ ווארפן אויפן ציבור. האט ער געטוהן בעל בתי'שע שידוכים, זיין איידעם האט געהייסן רבי משה לעהמאן.

2

עיי' בס' סנה בוער באש (עמ' רצ"ז) מסופר כדלהלן: כשנשתדכה בתו מרת שמחה עם חתנה רבי משה טוביה לעהמאן סיפרו להחת"ס שהוסיפו לו על שמו הראשון מחמת שינוי שם החתן וחותנו, הקפיד על כך שלא הוסיף הוא עצמו, ונאנח ואמר "שמחה'לה נעבעך", והגיב על כך מיד בנו רבי שמעון ואמר: "א שיינער נעבעך מיט מאה אלף האלענדישע גילדען", כלומר שעם עשירות כואת שהובטחה לה בתורת נדוניא מה מקום יש להתאנח, אמר לו מרן "את מאת האלף בסף אוכלים מיד, ואחר כך....." וכך היו באמת פני הדברים, כל רכושו ירד לטמיון עקב פשיטת רגל של אחד הבענק בווין, והיה נתמך כל ימיו מבני הקהילה והמשפחה.

3

עיין תולדות סופרים (עמ' קל"ט ק"מ) אודות הגביר רבי אברהם פרידמאן מטאפלשאן שרצה מרן החת"ס להשתדך עמו, והלה סירב, וכשאמר למרן טעמו ונמוקו, מפני שרוצה ליקח בחור עני ובן טובים אשר יוכל לזכותו בלימוד התורה, אבל בנו של הרב הרי בין כך יעסוק בתורה, ונתפעל מרן טובא והאציל עליו את ברכותיו.

רבינו: ער האט געהאט דעם זעלבן נאמען ווי דעם חתם סופר, ער האט אויך געהייסן 'משה', און מ'האט אים צוגעגעבן א נאמען 'טובי'ה'.[4]

מ'דערציילט אזוי, אז דער חתם סופר האט אמאל אריין גערופן דעם מהר"ם שיק נאך אלם בחור, און ער האט אים אהנגעטראגן אז ער וויל אים נעמען פאר אן איידעם, האט דער מהר"ם שיק געפרעגט 'איך היים דאך משה'..... שפעטער האט ער זיך מיישב געווען, אז דער רבי האט מיר עם מציע געווען דארף איך עם אהנעמען, ווייל דער רבי האט דאך אויך געוואוסט אז די נעמען זענען די זעלבע. איז ער צוריק געגאנגען צום התם סופר און געזאגט אז דער רבי זאל אים מוחל זיין, און אז דער רבי איז עם מציע האב איך גארנישט געזאגט... אבער דער התם סופר האט עם נישט מקבל געווען, ווייל דער מהר"ם שיק האט עם שוין ארויס געזאגט, האט ער שוין נישט געוואלט.

4

עיי' בשו"ת חת"ס (יו"ד סי' ק"ח) שכתב בזה"ל: ...וא"ל תלמידי הבחור המופלג החתן המל"ח כ"ה משה טובי'...

ועי' בשו"ת כתב סופר (או"ח קל"ג) בתשובה שכתוב לו, וזל"ק: בימי חנוכה, יוסיף ה' חיים וברכה, לה"ה גיסי הבחי נפשי הרבני הצדיק מופלג בתורה ויראה, בע"פ מלא וגדוש מוכתר ובנימוסין כש"ת מו"ה משה טובי"ה לעהמאן נ"י כעת איתן מושבו בעיר אמסטערדאם יע"א.

ועיין מה שכ' מרן החת"ס כתב בתשובה (אהע"ז ח"א סי' קכ"ז) וז"ל: ע"ד מי שרוצה לדבק בבן טובים בחור וטוב, אלא דחייש מה שאומרים העולם משום שמות הבחור עם החותן כו'.

אהובי, מאן דלא קפיד לא קפדינן בהדי', ובאמת לא מצאתי חשש זה בס' חסידים כ"א בסי' תע"ז, שם נאמר דלא ישאו האב והבן כו', וזהו חבורו של ר"י החסיד, ש"מ דליכא קפידא במידי אחרינא עכ"ל. ובהערה שם מציין למש"כ בס' אגרות סופרים (סי' כ"ה) דמה שלא נזכר בס' חסידים עצמו כ"א בצואתו אין לחוש כ"א זרעו.

ובס' זכרון למשה (סי' כ"ו) מביא מהג"ר יעקב פראגער אב"ד אדא שחמיו המהר"ם שיק זצ"ל סיפר לו שרבו החת"ס רצה ליקח אותו לחתן אע"פ ששמותיהן היו שוים.

עיי' בס' ליקוטי חבר בן חיים (ח"ג דף מ) דשמו הי' משה, וקודם קשירת התנאים שלח אליו בנו הגאון מקראקא שיקרא לעצמו עוד שם אחר, וקרא עצמו עפ"י עצת גיסו הנ' משה טובי'.

ועי' באגרות סופרים (כתבי רש"ס סי' כ"ד בהערה) המעשה בפרטיות.

ובלקוטי חבר (שו"ת דף ק"ט) מוסיף שאמר החת"ס דאף שאינו חושש לד' ר"י החסיד, מ"מ מהיות טוב יקח לו עוד שם אחר, ועשה כן עד היום, ובעוה"ר ההוא גברא בכל ענינו ודרכיו הוא קשה יום, ומי יודע (וכותבו למש"כ באגרות סופרים הנ"ל ע"ש).

דער חתם סופר אליינם זיין ערשטער שווער האט אויך געהייסן 'משה' (הגאון רבי משה יערוויטץ ז"ל אב"ד פרוסניטץ).[5] ממילא איז א שטיקל פלא אז ביי זיין איידעם דעם רבי משה לעהמאן האט מען צוגעגעבן א נאמען טובי"ה.[6]

הגר"י: יא, דעמאלטם ביי יענעם שידוך האט ער געזאגט 'נעבעך שמחה'לע', אז זי האט פארלוירן דאם גענלט. דער שידוך איז געווארן וועגן גענלט, און דאם גענלט האט זי פארלוירן, אויף דעם האט ער געזאגט דעם 'נעבעך'.

אבער וועז זי איז געווען א מיידל פון צוועלף יאר איז זי געווארן א יתומה, די רביצין פונעם חתם סופר (בזיוו"ש, הרבנית הצ' שרל בת הגה"ק ר' עקיבא איגר ז"ל, נפטרה ביום ח"י אדר ב' שנת תקצ"ב לפ"ק) איז אוועק. האט זי געדארפט פירן די שטוב, און זי האט געבאקן חלות אויף שבת, און דער חתם סופר האט געהאט א גרויסע קפידה נישט צו לייגן די חלות אויף דער ערד, וועז מ'נעמט עם ארוים פון אויוון זאל מען עם לייגן אויף א באנק אדער אויף טיש, נישט אויף די ערד, צי זי האט נישט געווואוסט, אדער האט זי זיך נישט געכאפט, און זי האט עם יא אראפ געלייגט אויף די ערד, און דער חתם סופר איז אריבער דארט, ער איז דאך געווען א גברא דקפדנא, האט ער זיך אזוי געבייזערט.

רבינו: יא, ער אליינם שרייבט אזוי אין א תשובה צום שווער, צו רבי עקיבא איגר (שו"ת החתם סופר יו"ד סי' שפ"ז), אז ער איז א גברא דקפדנא.[7]

הגר"י: עכ"פ, האט זי זיך פארענטפערט און געזאגט 'איך בין קורץ', קורץ הייסט איך בין נידעריג, זאגט ער, 'יא יא דו ביזסט קורץ, אבער דו וועסט לאנג לעבן', ער האט געווואלט אראפ נעמען די הקפדה פון איהר. זי איז געווען א בת תשעים, דאם האט שוין געהייסן דעמאלטם א גרויסע אריכות ימים. פון די טאכטער זענען מיר אונז אייניקלעך.

דער רבי ז"ל (מרן הדבר"י) פלעגט שטארק זיין דבוק צום חתם סופר.

רבינו: יא, ער האט דאך געשריבן אזוי, דעם שער בלאט פונעם ויואל משה האט ער דאך געשריבן, שרייבט ער 'בחמלת ה' עלי בזכות אבותי ורבותי הקדושים',[8] און

---

5 זו' הרבנית בזיוו"ר ע"ה נפטרה בלי בנים ל"ע בשנת תקע"ב, ונזכרה לשבח ולתהלה בשו"ת חת"ס יו"ד סי' קנ"ג.

6 עי' בפתחי תשובה (אבהע"ז סי' ב' ס"ק ז) כתב בשם ס' כרם שלמה שבהיות הרב האי גאון רשכבה"ג מהרמ"ס (החתם סופר) אב"ד בכאן דרעזניץ עשה הלכה למעשה לשנות שם החתן מפני שהיה שמו כשם חותנו.

ובאגרות סופרים בכתב רבי שמעון סופר (סי' כ"ד בהערה) כתב שהחתם סופר קודם שנתקשרו בתו מורת שמחה עם החתן רבי משה לעהמאן, ציוה לבנו רבי שמעון לאמר לו, שיוסיף לעצמו שם על שמו משה, ומאז הי' נקרא "משה טוביה".

ועצה זו כ' גם בשו"ת צמח צדק בשם הרה"ק הבעל התניא זצ"ל, ובשו"ת מהר"ם בריסק (ח"א סי' קכ"ט) מביא כן בשם הרה"ק משינאווא זצ"ל, וע"ע בשו"ת לבושי מרדכי (מהדו"ת או"ח סי' ק"ה).

אגב יש לציין שבס' חכמת אדם (כלל קכ"ג סי' י"ג) מוחדש שקפידת רבי יהודה החסיד היינו דווקא כשהם משולשים דהיינו א' ששמו ראובן וחתנו שמו ראובן לא יקח עוד חתן ששמו ראובן, ובתשו' אבני צדק (או"ח סי' כ"ח ואה"ז סי' ד) מסכים בעצם לדבריו, אמנם בהגהות מהרש"ם מביא בשם הרה"ק הר"ש מבעלזא שהפריך סברא זו. וכן הורה רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל כמו"פ.

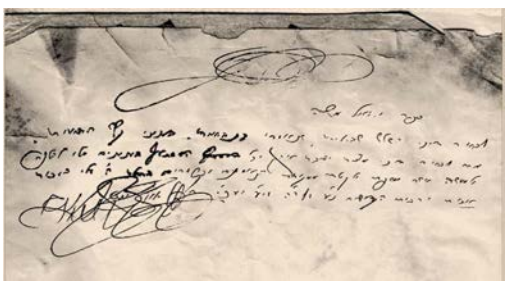
7 וז"ל החתם סופר בתשובה: יקרת קדושתו הגיעני ובקראי בו ב' קושיות בהלכות שמחות נרתעתי לאחורי כי "גברא קפדנא אנא", ואמרתי העבר חרפתי אשר יגורתי כי משפטיך טובים, ואמנם שגגה יצאה מלפני השליט הגדול קדוש מו"ח האון נר ישראל ונעשיתי אבל אם קודר שחותי ובאה אלי שמועה מאמי הצדיקת זצ"ל (שנפטרה) תנצב"ה... ומו"ח האון דלא קפיד ולא קפדינן בהדי' יעבור עיונו עליו בשובע שמחות או יניח הדברים עד ת"ב וכו', יהפוך לששון ולשמחה עיי"ש.

וע"ע בשו"ת ח"ו סימן ס"ד, וכן מובא בס' תולדותיו שלמורת ולחרדת רוחו הקדוש היה, אם שמע דברים יוצאים מפי זולתו אשר אחריהם מרה ולענה, והקפיד מאד אם אמרו בפניו פסוק א' או מאמר אחד מדברי חכמינו ז"ל המדברים מענין מיתה וכדומה.

וכ"כ הגרי"נ שטערן בהגהותיו על מנהגי החת"ס, ומוסיף וז"ל: "שמעתי מדודי הקדוש רבי אברהם פאלאק ז"ל בשם זקני רבי זעקיל פאלאק זצ"ל תלמיד מרן הח"ס ששמע כשהרבנית מזיווג שלישי קראתה לא' מילדיו שהיה בעלית הבית שיבוא למטה", והקפיד על לשון "למטה".

וע"ע מש"כ הגרי"נ ז"ל (בהקדמת דרשות ח"ס) שברוב דרשות של מרן תמצא "לסיים בטוב" או "לסיים בדבר טוב", כן היה דרכו של מרן, ועיי"ש בהערה א' "וכמו כן הקפיד מרן ז"ל בפרטי השנה, ולא נמצא כתוב ממנו שנת תק"ן, כי אם או שנת תקי"ף לפ"ק, או מפורש תקצדי"ק לפ"ק, ובשנת תקפ"ח כתב תמיד פק"ח לפ"ק" עיי"ש עוד.

8 להלן העתק מכתב יד קדשו של רביה"ק ז"ל מה שכתוב בידיו הק' לשער הספה"ק ויואל משה [ההעתק נדפס בספר ויואל משה הבהיר (תחת"ל)]:

מ׳האט אים אמאל געפרעגט וועם האט ער געמיינט מיט ׳רבותי׳, האט ער געזאגט ׳דער חתם סופר מיטן דברי חיים׳.[9]

דער טאטע ז״ל איז אויך געווען זייער דבוק אין חתם סופר. די ספרי החתם סופר געווען שגור על לשונו.[10]

להלן תמונת דף שער ספה״ק ויואל משה בדפו״ר שנת תש״ך לפ״ק.

עמ״י עש״ו

ספר

ויואל משה

לבאר דיני השלש שבועות, שנאמרו
בנביאות, בעניני קץ הישועות, גם
לבאר דיני מצות ישיבת אה״ק
וכל המסתעף בענינים אלו
להלכה ולמעשה

אשר אספתי ולקוטי מספקומות הנאמנים וברורים
בחמלת ח׳ עלי בזכות אבותי ורבותי הקדושים
נ״ע זלה״ה זי״ע ועכ״י

הק׳ יואל טייטלבוים

נדפס בבית דפוס של
סענדר דייטש, ברוקלין, נ. י.

---

9 ועי׳ בס׳ ומשה היה רועה (ח״א עמ׳ ר״ח) מה שאמר רבינו ז״ל לא׳ המקורבים במ״ש בשער ספרו ברך משה ״בחמלת ה׳ עלי בזכות אבותי ורבותי״, ענה לו רבינו: מרן דודי רבינו ז״ל כשכתב כן בשער ספרו הק׳ ויואל משה, התכוון בזה על מרן החתם סופר ז״ל ומרן הדברי חיים ז״ל, ואני נתכוון לילך בדרכי דודי הק׳ בזה.

10 עי׳ בס׳ ומשה הי׳ רועה (ח״א, עמ׳ רע״ט) שפעם אחת כאשר מרן רבינו ז״ל הי׳ מוטל על ערש דוי ולא היה לו כוח לישב ללמוד, והיה שם על השולחן הספר ״פרדס משה״ שהוא ליקוט ענינים מספרי מרן החתם סופר (שהו״ל הגה״ח ר׳ יעקב עקיבא שישא ז״ל), והציע רבינו שישמיעו לפניו איזה דברי תורה מהספר הנ״ל, ולפלא שאף בעת חולשתו הקשה המשיך רבינו בכל דבר שהזכיר ממרן החת״ס את ההמשך המובא בתוך ספריו הק׳ של החתם סופר ז״ל.

וועלן ער איז געווען א יונגל, ער איז דאך געווען א יתום מאב ואם, און ער איז געווען אפאך אין קראלי, האט אים דער פעטער ז״ל אמאל געפרעגט ׳קענסט שוין זאגן תורה?׳ האט ער געזאגט אז ס׳פאלט איהם נישט איין, האט ער איהם געזאגט ׳ווילסטו קענען זאגן תורה זאלסטו לערנען חתם סופר׳.

הגר״י: דעמאלטס איז נאכנישט געווען די פינף בענדער ספרי החתם סופר על התורה (שי״ל לראשונה מכתי״ק בשנת תשי״ח), וואם איז דעמאלטס געווען געדרוקט פון חתם סופר?

רבינו: די ׳תורת משה׳ ספרים איז שוין געווען (נדפס לראשונה בשנת תרל״ט).

הגר״י: די דרשות איז נאך אויך נישט געווען דעמאלטס מסתמא?

רבינו: איך זעה דער זיידע ז״ל (מרן הגה״ק בעל עצי חיים ז״ל) ברענגט עם קיינמאל נישט צו, דאם איז א סימן אז מ׳האט עם נאכנישט געהאט.

לכאורה איז דאם נאכנישט געווען געדרוקט, דער זיידע איז אוועק שוין תרפ״ו (ואכן הדרשות חת״ס נדפס לראשונה בשנת תרפ״ט).

הגר״י: היינט איז די יארצייט פון רבי יהודה׳לע (ה״ה כ״ק רבי יהודא׳לע הורוויץ ז״ל מדזיקוב ירושלים, ואח״כ בעיה״ב לאנדאן יצ״ו), ער האט אריין געלייגט זיין גאנצן נדן אין די דרשות חתם סופר.[11]

וכה סיפר הגאון רבי חיים אורי פריינד ראש ישיבת רמ״א וחבר הבד״צ בעיה״ק ירושלים ת״ו, שזכה פ״א לבקר את מרן רבינו ז״ל ונסתובב השיחה בענין לימוד התורה ואז ראה את גדלותו של מרן ז״ל בתשובות חתם סופר שמכל ענין או סוגיא שדיברו הזכיר רבינו את דברי רבן של ישראל בשו״ת חתם סופר.

וסיפר א׳ המקורבים שבא׳ השנים לפני הימים נוראים נכנס אל הקודש פנימה אל מרן ז״ל, ומצא אותו לומד דרשות חתם סופר, ענה רבינו ואמר: ״הנה אמרו חז״ל שואלין ודורשין בהלכות החג שלושים יום קודם החג - והמשיך רבינו ז״ל - אני לומד לפני החג שו״ע עם הנושאי כלים בהלכות החג, ובתוך הדברים לומד אני גם כל החלק של דרשות חתם סופר מאותו החג״.

11 כ״ק אדמו״ר רבי יהודה הורוויץ מדזיקוב ז״ל היה בקי נפלא בכל ספרי החת״ס, ומהרשימות שכתב בגליוני החת״ס עה״ת הוציאו ספר עב כרס ׳גליוני מהר״י׳ ועדיין יש רבים בכתובים.

ויש לציין עובדא נאה מה שמובא בס׳ מפי ספרים וסופרים על הגדה ש״פ (עמ׳ ר״ח) ...זכיתי להיות נוכח באחד הביקורים שהגיע הגאון רבי יוסף נפתלי שטרן זצ״ל המהדיר והמוציא לאור של ספרי זקינו החת״ס, שהיה גם הוא ידען נפלא ומומחה גדול בכתבי החת״ס, ובין השאר הראה הגרי״נ דברי החת״ס בפרשת אחרי (ד״ה ובא אהרן אל אהל מועד וע״ע

רב דביהמ"ד ישמח משה: היינט האט מען עם שיין איבער געדרוקט, די נייע דרשות התם סופר.

ס'איז א רחמנות אויפ'ן פריער'דיגן דור וואם זיי האבן זיך אזוי געמוטשעט מיט די אלטע דרוק, היינט איז דאם נאך מיט א שיינעם גרויסן מפתח אויך.

עם איז א חידוש דאם וואם רבי נתן געשטעטנער (הגאון הגדול ראש ישיבת פנים מאירות בבני ברק ז"ל) אין זיין הקדמה אויף זיין תשובות ספר (שו"ת להורות נתן) חלק ה', ברענגט ער בריוון פונעם התם סופר ווי אזוי ער שרייבט קלאר 'איה נצטוינו', אזא לשון שרייבט ער,[12] וואו איז דא א ציווי אז מ'דארף דרוקן ספרים? איי, פארוואם איך שרייב יא? כדי אז יעדער תלמיד וואם וויל אמאל זיך איבער פרישן (את הענינים ששמע בעת הרצעת השיעורים והדרשות) ליגט ביי מיר אינדערהיים די זאכן מסודר, און כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול. מ'קומט צו מיר אין שטוב און מ'קוקט איבער. אבער דרוקן? שרייבט ער שארפע לשונות קענן דעם. איי, ס'איז יא דא חידושים אויף כתובות, שרייבט ער דעם נאמען, עם איז געווען דא ביי מיר אין שטוב ר' מרדכי שלאנק, און ער האט געוואלט דרוקן דעם רמב"ן, האט ער מיר אווען געבאפט א קונטרס אויף כתובות, תחילתו באונם וסופו ברצון, אזוי שרייבט ער.[13] זאגט ער אבער געפערליך קענן דעם, ער ברענגט אפאר אזעלכע בריוון. און די פלא איז אז ס'איז נישטא נאך איינער וואם זיינע ספרים איז אזוי נתפשט געווארן ווי דעם התם סופר'ס ספרים.

רבינו: דער חת"ס זאגט דאך אין א תשובה (או"ח סי' ר"ח) אז ס'דארף זיין לשם שמים, אז נישט טאר מען נישט דרוקן.[14] ער שרייבט עם פארן מהר"ין חיות.[15]

בתורת משה: ריש פר' קדושים) שם דן באריכות איך הדרך שצריך האדם להתבודד לפי משנת ה'חובות הלבבות', שאף שכותב הרבה בגודל מעלת הבדידות, מ"מ יותר מזה הוא ההתחברות עם עובדי ה' להורותם הדרך ילכו בה וזכותם יהיה תלוי בו וכו'. וכתב ב'שער הפרישות' שיהיה צהלתו בפניו ואבלו בלבו, פי' מ"מ לבבו יהיה בודד לה'.

כששמע רבי יודעלע את הדברים, הגיב על אתר בבטחה: קטע זה לא כתבו החת"ס עצמו, התפלא הגרי"נ מנין לו זאת, ואמר לו שהוא עצמו העתיקו מעצם כתי"ק, כשיצא הגרי"נ מביתו אמר לסובביו בסערת רוח, וכי הוא יאמר לי שדבר זה לא כתבו מרן החת"ס זי"ע, הלא אנכי העתקתיו מלה במלה מתוך הכתב, ואיך יתווכח עמי בזה, ויהי כשהגיע לביתו בדק ואשכח, וראה שהצדק עם רבי יודעלע ואכן בתוך תכריך כתביו של החת"ס היה מונח כת"י של תלמיד אחד, ושם כתב דבר זה ששמעו מרבו, ורבי יודעלע בגודל ידיעתו ובקיאותו בלישנא של החת"ס הבחין בעינו החדה שאי"ז לשונו.

12 עיי"ש שמעתיק דברי זקינו החת"ס בשו"ת (חלק ו' סי' מ"א) שכתב וז"ל: ופה ארהיב דיבורי בעניני חיבורי ספרים כולם, ואומר, כי אמנם צריכים אנו להודות לה' על המצאת הדפוס בעולם, ותיקונו רב, מכל מקום גם ההפסד רב מאוד, ומי יכילנו, כי לפנים בישראל היו גאוני עולם כותבים דבריהם על ספר, ואם נתקבלו אצל חכמי הדור רובם או כולם אז חכמי הדור ציוו להעתיקם, ונעתקו בכל עיר ומשפחה, אמנם אם לא נתקבל ממילא לא קרב איש להעתיק דלא שדי אינש זוזי בכדי, וממילא נמי לא ערב איש לחבר חבר אי לא ידע בנפשו שהוא גדול העולם קפצו רבים להעתיקו ואז היו רוב הספרים המצויים טובים וישרים, ואמנם מאז החל הדפוס נתבטל ההעתקה, ואפילו אם יחבר גדול כיהושע בן נון מחברת אם לא ידפסנו לא יתפשט ע"י בעולם שום העתקה, ועל ידי זה כמה צדיקים וגאונים נמנעים מלהעלות דבריהם ולהדפיסם, כי אומרים מי יכניסנו לתגר הזה ולכל הטורח, ואיה נצטוינו על ככה, די אם אעלה על הכתב, והרוצה להעתיק יעתיק, ובאמת אין איש מאסף אותם יותר מזה, חבל על דאבדין כל ספרי הקדמונים אשר היו לעינים לרבותינו בעלי התוספות כולם נאבדו ממנו, כי בטלו המעתיקים ואל הדפוס לא הובאו, ונשתכחה תורתם מישראל עי"ז, אמנם בהיפוך מזה כל מי שרוצה שיתפשטו דבריו בעולם בין יהיה ראוי והגון ובין שלא יהיה ראוי לכן, מ"מ קובעם בדפוס ועושה אותם כון שיעשנו רק לעטרה וקרדום, ויש אשר ידפיס בילדותו ומתחרט בזקנותו ומה יעשה אחר שכבר נתפשט ע"י הדפוס, ועל כן צריך לאחזוקי דברי הראשונים מפני הבושה, והלא הרי"ף ציוה למחוק כמה דברים מספרו אחר שחזר בהם, אמנם ספר הנדפס אי אפשר לחזור ולתקנו כידוע... עכ"ל.

13 עיי"ש שמעתיק ד' החת"ס במכתב (לקוטי תשו' חת"ס מכתבים סי' מ"ו) וז"ל: ...הנה מימי לא עלה על לבי להדפיס ספר, אך זה איזה שנים יצאו איזה קונטרסים תשובות וחידושי על ידי רב אחד מהו' מרדכי שלאנק, בהדפיסו ספר רמב"ן על קידושין ור"י בן מיגאש על שבועות, היה בידו העתקות מחידושיי והדפיסם סוף דבריהם, תחלתו באונס ולבסוף ברצוני, כי לא היה פה עמדי כי אם בפראג, ועתה אירע לי כזאת, איש הגון אחד מק"ק בראד בשמו מהו' מרדכי ליב ביסליחוש מדפיס פה ספרי הראשונים, והגיעו לידו ג' או ד' מתשובותיי ואיזה קונטרסים מחידושי ומספה אותם לאחד מספרים הנ"ל, ומתחלה היה על אפי ועל חמתי עד שאלצוני בני ביתי עד שהייתי שותק כמודה, כי חידושי ומכתבי המה הפקר לכל, הרוצה להעתיק ואינני מקפיד כי לא מראש בסתר דברתי, והנ"ל כבר עוסק בהדפסה... עכל"ק.

14 וז"ל: ...כל המחבר ספר ומתערב במחשבתו לגדל שמו, רבצה בו האלה האמורה במילי דאבות (אבות פ"א מ"י"ג) נגיד שמא אבד שמא, ולא תעשה ידיו תושיה להוציא מחשבתו אל פועל, כי יבואו מבקרי מומין ויחפשו וימצאו, מלבד שהוא עושה איסור דאורייתא דברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבן, ולא הותר אלא משום עת לעשות לה' (גיטין ס.) ואם איננו עושה לה', הרי איסורו במקומו עומד, ולעומת זה היודע בעצמו כי כל מגמתו לשם הי"ת להגדיל תורה ולהאדירה, ורק מונע בר מפני חשש מבקרי מומין ומלעיגים ומלעיבים במלאכי ה', עבירה היא בידו, וכשם שיקבל עונש על הדרישה הנ"ל כן יענש על הפרישה, אמרו חז"ל (נדרים מב:) עשה דברים לשם פעלן ודבר בהם לשמן... עכל"ק.

רב דביהמ"ד ישמח משה: דארטן שרייבט ער וועגן שלא לשם שמים אז ס'איז אן עבירה גאר. ער שרייבט געפערליך, 'נגיד שמא אבד שמא' (אבות א, יג).

רבינו: ער זאגט אזוי, תורה שבעל פה טאר מען נישט בכתב, נאר וועגן עת לעשות לה', איז אויב ס'איז לה' מעג מען, און אז נישט טאר מען נישט דרוקן.

הגר"י: ס'איז אן אינטערסאנטע תשובה דארטן.

רבינו: ער שרייבט אסאך זאכן דארט, ער גייט מענין לענין.

הגר"י: ס'איז הערות אויף זיין ספר.

רב דביהמ"ד ישמח משה: ער האט געשיקט זיין ספר צום התם סופר.

רבינו: יא, און דער התם סופר באציעט זיך אויף דעם, ער הייבט אזוי אהן די תשובה, אז ער האט באקומען זיין ספר [תורת נביאים].[16]

רב דביהמ"ד ישמח משה: יא, און עכ"ז איז כמעט נישטא נאך א גדול וואס ס'איז ביי אים נישט מקויים געווארן, אין די גאנצע וועלט איז דאך נתפשט געווארן זיינע ספרים.

רבינו: ס'איז אינטערעסאנט, ווייל דער התם סופר איז געווען אסאך עלטער פונעם מהר"ץ חיות,[17] איבער פערציג יאר עלטער, און ער שרייבט אויף אים זייער שיין אין די תשובה, מיט א שטארקע חביבות.

א' הנוכחים: ס'איז דא עטליכע תשובות אין התם סופר צום מהר"ץ חיות, וועלן ער איז נאך געווען ממש א אינגערמאן.[18]

רבינו: יא, מ'זאגט אז דער התם סופר האט אים געוואלט האלטן נאנט צו זיך ער זאל נישט ווערן פארשלעפט.... הגם ער שרייבט אסאך מאל נאנץ שארף צו אים, אזוי ווי אין די תשובה (הנ"ל סי' ר"ח) וועגן די ספרים החדשים וואס מ'דרוקט שלא לשמה.[19]

---

15 האון הגדול רבי צבי הירש חיות ז"ל נולד בבראדי ביום כ"ח מרחשון שנת תקס"ו ונתקבל כרב בעיר זאלקאווא, וחיבר כמה וכמה ספרים, נפטר בשנת תרט"ז, ומנו"כ בלעמבערג יצ"ו.

16 וז"ל שם בפתח התשובה: החיים והשלום יחדיו יהיה תמים יעלו על ראש חכמים מתמם עם תמימים הרב האון המופלג ומפואר רם ונשא וגבה מאוד כש"ת מו"ה צבי הרש חיות נ"י אב"ד דק"ק זאלקווי יע"א: - להודיע ידיעה של חבה יתירה, כי ביום ש"ק קראתי עונג בקבלת ספרו תורת נביאים, ועברתי בו עד שהגעתי לדין מלך וקצת ממנו בכלל ולכשאפנה אי"ה בלי נדר אקח מועד לעיין בכלו, ומ"ש פר"מ אלי במכתבו העבר שאראה בהקדמת ספרו והנה ראיתי' כלו מחמדים וממתקים, ומ"ש שם ממחברי ספרים החדשים וכו'.

17 מרן החת"ס ז"ל נולד ביום ז' בתשרי שנת תקכ"ג לפ"ק, והמהר"ץ חיות ז"ל נולד ביום כ"ח בחשון שנת תקס"ו לפ"ק.

18 הנה בשו"ת חתם סופר יש כמה תשובות להאון המהר"צ חיות ז"ל, דהיינו בחיו"ד סי' ו', בחאו"ח בסי' נ"ד משנת תקצ"ג, בסי' ע"ט משנת תקצ"ו, וסי' ק"מ משנת תקצ"ג ועוד, והחת"ס כותב לו תוארים מופלגים, אף שהחת"ס היה מבוגר ממנו בהרבה שנים דהיינו כגון בשנת תקצ"ב החת"ס היה קרוב לשבעים שנה, והמהר"צ חיות היה כבן עשרים ושבע.

19 מרן החת"ס ז"ל העיר לו כמה פעמים נגד הלכות וקולות שפסק, וכל שיטת ויסוד תורת מרן החת"ס הידועה ש'חדש אסור מן התורה', ולא להקל מחמת 'הוראת שעה' היא נובעת ממכתביו אל המהר"צ חיות, וכן כתב לו דברים חריפים בתשובה הנ"ל (סי' ר"ח) נגד חיבורו 'תורת נביאים', ובעיקר בחיו"ד (סי' של"ח) אך שם לא נכתב שמו של המהר"צ חיות, ומרן החת"ס כתב לו בלשון של ידידות אך לשונות חריפים מאוד.

ויש לציין שבכל פעם כתב לו מרן החת"ס ז"ל בכל לשון של כבוד ובלשון ידידות וקירבה, וכגון על שאלה בענין הלנת מתים שהמהר"צ חיות הקיל בדבר, כתב לו שיש להלחם עם המתחדשים ולא לחפש קולות וליתן להם לפרוץ חומת היהדות, ועתיק לשון קדשו של מרן החת"ס ז"ל: - שיל"ת, פרעשבורג עש"ק י"ב אדר שני תקצ"ו לפ"ק שלום וכל טוב לידיד נפשי הרב האון הגדול המפורסם המופלג כש"ת מוהר"ר צבי הירש חיות נ"י אב"ד ור"מ דק"ק זאלקוי יצ"ו. - יקרתו הגיעני עם הכוסת שבת טרם אשים עיני על נעימת אריכת דבריו אשיב מיד להוציא מלבו הטוהר על מה שכתבתי במכתבי הקודם 'החדש אסור מן התורה', הנה לא כתבתי 'ערלה וכלאים ופגול' לא ירצה, כי אם 'החדש', כי מזקנים אתבונן שראוי להיות ממקיימי התורה, ונזהרו מלפתוח פתח ולחפש קולות לפריצי עמנו אשר אותם הם מבקשים, ואם ימצאו סדק כמחט של סדקית יפרצו פרץ על פני פרץ, יראה רומכ"ת בתשובות מיימוני בחלק ד' בהלכות שמחות על דבר קל לישא אשה בתוך שלשה רגלים שמתה אשתו, כתב וז"ל תן לבך לדברים, פן יצא פרצות גדרים ואיש הישר בעיניו יעשה, כי יתלו הדבר בגדולים ויפרצו בו שועלים.

אני כתבתי הלנת מתים יש בו עשה ולא תעשה, כי על כל פנים הרמב"ן כתב כן, ואין נפקותא לדינא בזמן הזה, וטוב להעלות האיסור, ומר נ"י נתלה בדעה דחויה של חות יאיר שכ' שכל עיקרו אינו רק מדרבנן, ואין מגלין הדבר, כי בעוה"ר רבו אלה בזמנינו עד שיאמרו אין אנו חוששין לדברי רבנן, ה' לא צווה...

היינו החדש אסור מן התורה בכל מקום ובכל זמן ובזמן הזה יותר ויותר, והרוצה להתנאות לפני השי"ת ועם עדת בני ישראל הכשרים העומדים על משמרתם משמרת הקודש באמונה, וכאשר אני מונה את רו"מ בתוכן, אשר מגמתו לגדור גדר ולעמוד בפרץ יתחדש בגשר נעוריו, ורע לא יבוא במגוריו, וה' ירום כסאו והוד קרן תפארתו, ויהא רעוא שאהיה שליח לדבר כי הנני לטובתו בכל עת ועונה יקראני ואענהו. - מוקיר ואוהב נפשו משה הקטן סופר מפראנקפורט דמיין, עכ"ל.

דער ערוגת הבושם איז אמאל געווען אין שינאווע, און דער שינאווער רב האט געזאגט תורה, און האט געריעדט קעגן סתם זאגן תורה, אז עס דארף זיין נאר כולו לשם שמים, דער ערוגת הבושם איז דארט געזיצן און האט אויסגעהערט די תורה, האט ער געטראכט אויף זיך אז ער איז דאך א רב אין א שטאט, און ער זאגט דאך תורה און דרשות, איז אפשר בעסער ער זאל טאקע נישט זאגן, ער האט אזוי מסופק געווען צו זיך, וואס ער דארף צו טוהן?'.

וועלן דער שינאווער רב האט געענדיגט זאגן תורה, האט ער זיך אויסגעדרייט צום ערוגת הבושם און געזאגט 'איר אונגארישע רבנים, איר דארפט יא זאגן'.[20]

וכיבדו רבינו בברכת לחיים

רב דביהמ"ד ישמח משה: דער שווער אמאל פרייטאג צונאכט'ס ביים טיש מיט די בחורים וועלן ער האט געריעדט פון די גדולי ישראל, האט ער אזוי אראפ געלייגט אז דער חתם סופר איז דער רבי פאר די בעלי דרשנים, פאר די לומדים, פאר די מורי הוראה, און פאר די בעלי אגדה, ס'איז נישטא נאך איינער בדומה לו. דער נודע ביהודה איז די תשובות זייער אנגענומען אין די וועלט, אבער דאס איז עס, ער שרייבט די תשובות אויף הלכה.

רבינו: דער צל"ח אויך.

רב דביהמ"ד ישמח משה: יא, אבער איז דער חתם סופר האט סיי על התורה, סיי די דרשות, תשובות אויף הלכה, די חידושים אויף לומדות, אין יעדן מקצוע איז ער אנגענומען איבעראל.

הגר"י: ער איז געווען א מורא'דיגער בעל מחדש.

וכירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן יהא בואו לברכה.

ושאלו רבינו: ווילאנג בלייבט מען דאהי?

הגר"י: ביז דינסטאג ביינאכט.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן ס'זאל זיין צאתכם ובואכם לשלום.

רב דביהמ"ד ישמח משה: מ'קומט ב"ה אויף שמחות.

הגר"י: דער חתם סופר די וואך האט אן אינטערסאנטן חידוש, ביי די בני מררי שטייט נישט קיין 'נשא', ביי קהת מיט גרשום שטייט 'נשא', אבער ביי די בני מררי שטייט נישט 'נשא', און עס שטייט נישט 'למשפחותם לבית אבותם', ער האט פארשידענע מהלכים דארט.

איין מהלך זאגט ער אן אינטערסאנטער לשון, בני מררי גייט ארויף אויף די אידן וואס זענען אדורך גענאנגען שווערע תקופות אין לעבן, 'מהלי' און 'מושי'.

רבינו: 'בני מררי' אליינס זאגט דאך שוין אלעס.

רב דביהמ"ד ישמח משה: אבער ער גייט דורך די נעמען פון די קינדער אויך, אז ס'איז מרמז אויף דעם.

הגר"י: זאגט ער, אזעלכע אידן דארפן נישט צוקומען צו 'למשפחותם לבית אבותם', נאר פונקט פארקערט, די אבות זענען טפלים להם.[21]

רבינו: ווייל זיי האבן א לב נשבר, זיי זענען אדורך אסאך, זענען זיי אסאך העכער אין מדרגה.

רב דביהמ"ד ישמח משה: ער זאגט אבער דארטן דאס לשון 'דורו של שמד'. איך וויים נישט צי סתם יסורים, ער זאגט 'דורו של שמד' זענען די אבות טפלים להם.

רבינו: דאס לשון איז די וואך אין פרשת נשא, אבער ער דערמאנט דאס ענין מער ווי אויף אין פלאין, נישט איבעראל זאגט ער דעם לשון.

---

20 בס"ד. ערוגת הבושם עה"ת (פר' תצוה) בהספידו על הרה"ק משינאווא זי"ע מזכר שפע"א הסתופף בצל הרה"ק משינאווא, והרה"ק אמר שאפשר לו לומר חידו"ת נפלאים אלא מה יעשה שהוא בעצמו אינו ראוי לומר, והערוגת הבושם אמר לו דא"כ לא שבקת חיי לכל בריה, והוא השיב לו בענוות קדשו, דלהאנשים הבאים אצלו אין צריך לומר להם מוסר על שמירה מעבירות וכיוצ"ב, אלא ללמוד דרכי השם וכו'. ועי' עוד מזה בס' תולדות ערוגת הבושם (עמוד קע"ט ובהגה י"א).

21 וזלש"ק: נשא את ראש בני גרשון גם הם, מה לשון גם הם ומ"ט לא ישא ראשם כמו בני קהת והנה בבני מררי לא כתיב נשיאות ראש, כבר כתבתי במק"א כי שלשה בני לוי בהם מרומזים כל אשר אירע לישראל כי קהת הוא על זמן קהלת ישראל בארצם ומקדשם וה' עמהם, והיינו קהת לשון קהלה לו יקהת עמים, ובניו עמרם שהם ברומו של עולם, יצהר כצהר צחר, וחברון חברותא ודביקות, ועוזיאל תוקפו וגבורתו של אל אמכם, גרשון בזמן שמגורשים ובנים גלו מעל שולחן אביהם בעו"ה מלבן עוונותיהם במקום קרבן, כשהם שומעים לחכמים שביניהם כדכתיב בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי ומנחה טהורה, ודרשו חז"ל אלו ת"ח שבכבל שעוסקים בתורה כאלו הקריבו כל הקרבנות, והיינו בני גרשון לבני, ליבון עוונותיהם כמו בהר הלבנון (וכמו שדרשו חז"ל לבנון שמלבין עוונותיהם של ישראל) ע"י ששומעים פי חכמים ואמר נשא בני קהת למשפחותם לבית אבותם שימשיך ראש נשמתם לבית אבותם הראשונים ואבות העולם, ואמר נשא ראש בני גרשון אעפ"י שהם גורשים בגלות מ"מ אפי' מחיצה של ברזל אינו מפסקת, ונשא גם הם לבית אבותם כמו בני קהת, אך מררי הם דורו של שמד רח"ל אשר מררו חייהם ביסורין קשים, ובניו מחלי כל חולי מכה אשר לא כתובה סבלו, ושם השני מושי משו מאהליהם ובחוצות הושלכו לעוף השמים בעו"ה, ואין ברי' יכולה לעמוד במחיצתם (כמו שאחז"ל דוחי של שמד אין ברי יכולה לעמוד במחיצתם), ומה יאמר אליהם נשא ראשם לבית אבותם, הלא אבותם טפלים להם והם גדולים מהם, כנלע"ד.

הגר"י: יא, אין פרשת בלק זאגט ער עס אין חתם סופר על התורה אהן דעם לשון פון 'דורו של שמד'.

רב דביהמ"ד ישמח משה: יא, אבער די וואך שרייבט ער אזוי 'דורו של שמד', דאס מיינט אויך די צווייטע וועלט מלחמה, אזעלכע סארט ענינים.

והעניק לו רבינו ספר 'לב אהרן' חידושי סוגיות עמ"ס פסחים

הגר"י: א יישר כח, אבער דאס דארף מען שוין לערנען, דאס איז נישט צו קוקן, אז מ'נעמט חידושי סוגיות דארף מען שוין לערנען, דאס איז אלעם געזאגט ברבים?

רבינו: נישט אלעם, אבער אסאך. א חלק איז פון די ישיבה, וועז איך לערן מיט די בחורים, נישט נאר פון ביהמ"ד (דרשות שבת הגדול שבת שובה וכדו').

הגר"י: כ'האב שוין עטליכע ספרים געדרוקט, ביים ערשטן ספר האב איך געגעבן פאר הרב וואזנער ז"ל דער שבט הלוי, האט ער געזאגט אז א ספר פון וואס מ'האט געלערנט מיט תלמידים דאס איז עפעס אנדערש אינגאנצן.

רב דביהמ"ד ישמח משה: מ'זאגט עפעס אזוי אויפן סידורו של שבת דעם חילוק, אז דער ספר וואס ער האט געשריבן פאר א ספר איז נישט די זעלבע וואס ער גיעזאגט... אויפן בני יששכר זאגט מען אויך דעם חילוק.[22]

הגר"י: הרב וואזנער ז"ל האט עפעס צוגעשטעלט דעם תומים אין אנהייב סימן כ"ה, ער ברענגט דארט אז רבי חיים יונה האט שטארק משיג געווען אויפן ש"ך אין תקפו כהן, אבער דער תומים מאכט אים אוועק, אז ער האט נישט געלערנט מיט תלמידים קען ער נישט...[23]

אזוי האט ער מיר דעמאלטס גיעזאגט. כ'האב עס נאכגעקוקט אויך.

רבינו: אז מ'לערנט מיט תלמידים איז אינגאנצן עפעס אנדערש., ומתלמידי יותר מכולם (תענית ז.).

רב דביהמ"ד ישמח משה: מי לנו גדול פונעם חתם סופר וואס זיין זון ר' שמעון סופר (הגה"ק אבד"ק קראקא ז"ל) שרייבט בשמו אין די הקדמה אויף זיין ספר 'פיתוחי חותם' (שו"ת חת"ס חלק יו"ד), ענדערש זאל מען נישט וואקסן, נאר מ'זאל לערנען מיט תלמידים.[24]

דער שווער פארציילט דאך אייביג די מעשה מיטן ייטב לב, דער גארליצער רב האט אים גיעזאגט 'דער שווער זאל זיך אפלאזן פון די קליינע קינדער'.[25]

---

22 עיין מה שהעיד הרה"ק הבני יששכר בהקדמת הספר ...על כן מנהג אבותינו תורה בהתאסף יחידי סגולה בעתותי קודש לקבל פני רבם, המנהג הנהוג שיאמר להם הרב איזה דברי תורה, בכדי שע"י אותיות התורה יושפע שפע קודש העליון הנשפע בתוספות אל הרב, ממנו ישקו העדרים עדרי צאן קדשים...

23 וז"ל שם: "בסימן הזה הרב הש"ך האריך בעוצם פלפול עמוק כדרכו לברר ולפרוק ולקרב ולרחק בזרוע עיונו בין דעת הפוסקים הראשונים והאחרונים, ולהכריע ככהן שדעתו יפה, ושפתי כהן ישמרו דעת, ומי כמוהו מורה, ובזמני חיבר שארי הגאון מוהר"ר חיים יונה תאומים ז"ל קונטרס אחד על סימן זה והשיג בכמה דברים על הש"ך, ואמת שבכמה דברים היטב אשר דיבר, ואם כי הגאון אלוף נעורי המנוח מוהר"ר מאיר ז"ל בספרו ובחדושיו על בבא קמא [חי' פנים מאירות שם דף ק א] ירד להציל וחשב לעשות לש"ך מסגרת, מ"מ מעט אשר הציל. אלא להיות שהיה אב בחכמה ורך בשנים והרחיב פיו בלשון מדברת גדולות על רבינו הש"ך, ולא חס על כבודו אשר באורו נראה אור לכל בני הגולה ומטובו חיינו. וכמו כן שם ידו להכריע בין הרים הגדולים רבותינו הקדמונים והרחיב פיו על הרי"ף ורמב"ן והרא"ש, שמועה זו נאה וזו אינו נאה, ולא בעוצם הראיה כי אם בסברות דקות, וברוב פעמים אשר חשב לתשובה נוצחת, היא נדחת במזרה ורחת וכאבק פורחת, ובפרט שבדד ישב ולא העמיק הענין בדיבוק חברים ופלפול תלמידים כי אם ענה מלבו לבד, והיה לו ללמוד מסימן הזה אשר עמקו בו שאמרו יחיד מומחה שטעה חייב לשלם כי הוא גרם לנפשו, שלא היה לו לדון יחידי, כי שכיחי הטעות באחד, ומזה היה לו ללמוד שאין ליחיד להכריע בין פוסקים קדמונים כי אם בדיבוק ועד חכמים".

24 וזה לשונו של בנו הגאון רבי שמעון מקראקא ז"ל שם: מיום היותו בן ח"י שנים עד היותו בן ע"ח למד תורה ברבים בששים שנה, עד כי בא דבר ה' להוציא את האור מגרתיקה ומשה עלה אל האלוקים יום ה' ב"ה תשרי שנת ת"ר לפ"ק, שמעתי מפיו הקדוש שמיום אשר החל ללמוד עם תלמידים לא עבר עליו יום בשנה שלא למד תורה ברבים, חוץ מתשעה באב, גם בליל יום הכפורים התאספו אליו העדרים ולימד אותם סדר עבודת יום הכפורים בבית המקדש שיבנה במהרה בימינו, אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי היה גופו הקדוש מדוכא ביסורים קשים וחליינו הוא נשא משנת תקצ"א, וכשהיה גוסס סמוך למיתה, קרא אליו איזה תלמידים ואמר לפניהם חידושי תורה למען לא יעבור עליו יום בלי תלמוד תורה דרבים...

ומרן החת"ס אמר בדרשה בשנת תקצ"א: ...והנה זה יותר מארבעים שנה תלי"ת שלא נתבטלה ישיבה מעל שולחני אפילו יום אחד, והשתא הכי רבו עוונותי וגבר עלי חולי והולימה ונתבטלתי הרבה מהרבצת תורה, והתלמידים עמדו ויחלו כמטר לי ולא יכולתי להשפיעם כרצונם והריני עקר בעו"ה, ועתה אחר כל זאת בחסדי הי"ת חזרתי לימי עלומי, ויכולתי כרצוני וראה בשער יוסף שם.

25 מרגלא בפומי' של מרן רבינו שליט"א לספר עובדא זו בזה"ל: "דער גארליצער רב האט נישט סובל געווען דעם ייטב לב'ס דרך (כהרבצת תורה לתלמידי הישיבה בשיעורים כסדרן), און ער האט אים געזאגט 'דער שווער זאל זיך אפלאזן פון די יונגלעך - ווייל ער האט דאך געלערנט מיט בחורים -

רבינו: דער חתם סופר זאגט דארט אויפן פסוק (בראשית ה, כד) ויתהלך חנוך את האלקים ואיננו כי לקח אותו אלקים, זאגט ער אז חנוך איז געווען א פרוש, און דער אויבערשטער האט דאס נישט געוואלט, ער דארף נישט אז מענטשן זאלן זיין ווי מלאכים, ער דארף נישט אזאנס, ער דארף אזוי ווי אברהם.[26]

הגר"י: ער זאגט עס אין אפאר פלעצער.

רבינו: יא, אין פרשת בהעלותך ברענגט ער עס אויך.

רב דביהמ"ד ישמח משה: דער שוועך זאגט אייביג נאך אז די צוואה פונעם ייטב לב איז געווען דאס וואס ס'שטייט אין די וואבעדיגע סדרה (במדבר ו, כג) 'כה תברכו את בני ישראל אמור להם' עם איז געווען צדיקים וואס האבן נישט געזאגט תורה, ס'איז געווען וואס האבן יא געזאגט, האט ער געזאגט 'אמור להם' אז זיינע קינדער זאלן יא זאגן תורה.

הגר"י: ער האט געזאגט א צוואה? אדער אין די צוואה האט ער אזוי געשריבן?

רבינו: אזוי האט ער געזאגט דאס לעצטע מאל וואס ער האט געזאגט תורה ברבים. דעם לעצטן שבועות איז עס געווען, די תורה איז געדרוקט אין ייטב פנים (מאמר זמן מתן תורתינו אות נג), ער האט געזאגט אז ס'איז דא רבי'ם וואס זאגן יא תורה, און ס'איז דא רבי'ם וואס זאגן נישט תורה, ער האט מקובל פונעם זיידן פונעם ישמח משה צו זאגן תורה, און אזוי משפיע זיין פאר אידישע קינדער, האט ער געזאגט, כה תברכו את בני ישראל, דורך אמור להם, מ'זאל זאגן פאר אידן.[27]

רב דביהמ"ד ישמח משה: כ'האב געזעהן אויף דעם א שיין ווארט, אז רש"י זאגט אמור להם, כמו זכור ושמור. ס'איז דא א תשובה אין ספר [שו"ת] נפש חיה פון קאלישער רב,[28] אז וואס איז דאס 'זכור ושמור', שמור איז אויף א צווייטן פון לשון ווי עס שטייט אין פסוק (בראשית ד, ט) השומר אחי אנכי, אז יעדער איד האט א חיוב פון 'זכור' צו היטן שבת אליינס, און 'שמור' איז אויך צו זארגן צי א צווייטער היט אויך דעם שבת. דאס איז 'זכור ושמור בדיבור אחד נאמרו' (שבועות כז:), און דאס איז אויך 'אלמלא שמרו ישראל שתי שבתות מיד נגאלין' (שבת קיח:), וואס איז דאס 'שתי שבתות'? דיינם און יענעמ'ס.

איז אמור להם מיינט אויך זאגן תורה פאר א צווייטן כמו זכור ושמור.

הגר"י: אונז זענען מיר אויך אייניקלעך פון רבי אייזיק'ל זידיטשויבער, מיין מאמע איז א לאבין.

---

27 עיין מ"ש מרן הברך משה ז"ל בהקדמה לספרו ברך משה, וזלש"ק: ...והנה אבותינו ספרו לנו מק"ז מרן הייטב לב ז"ע אשר עת דרש דרש בבית מדרשו בפעם האחרון בחג השבועות קודם פטירתו דיבר בקדשו, כי ישנם צדיקים אשר נוהגים לומר דברי תורה לפני עם ה' בכל עת מצוא, וישנם צדיקים אשר אינם אומרים ד"ת ברבים, אבל כולם מכוונים את לבם לאביהם שבשמים ומשפיעים השפעות טובות לישראל כל אחד לפי דרכו בקודש, אולם נפשי בשאלתי אל בניי אחרי כי ממני ילמדו וכן יעשו לומר דברי תורה לפני בנ"י בכל עת וענה בשבתות ומועדי השנה, כאשר קבלתי מהאי סבא קדישא מרן הישמח משה ז"ע, וסיים אז לפרש הכתוב בברכת כהנים (במדבר ו, כג) כה תברכו את הני ישראל, להשפיע להם כל טוב, אמו"ר להם, על ידי אמירת דברי תורה... עכלש"ק.

28 הגאון הגדול רבי חיים אלעזר וואקס ז"ל בן הגאון רבי אברהם יהודה ז"ל מעיר טארניגראד. חתן כ"ק רבי משה יוסף האלבערשטאם אב"ד זבארוב, אחי מרן ההגה הדברי חיים מצאנז ז"ל. ובזוו"ש נשא את בת הגאון רבי ישראל יהושע טרונק ז"ל מקוטנא בעל ישועות מלכו. בשנת ת"ר נתמנה לאב"ד טארניגראד בהמלצת רבו מרן הדברי חיים ז"ל, וגם פתח שם ישיבה. ובשנת תרכ"ב בערך נתמנה לאב"ד קאליש במקום הגאון רבי מאיר אויערבאך ז"ל בעל אמרי בינה שעלה להתיישב בארי"י, וגם הוכתר לנשיא כולל פוילן בארץ ישראל, הוא לחם שם רבות בהרעפארמער, ומסר נפשו למען חיזוק הדת והמסורה, עד שנאלץ לעזוב את עיר טארניגראד והתיישב בעיר וואַרשא, ובשנת תרמ"ד נתמנה לאב"ד פיעטרקוב יצ"ו. נסתלק לחה"ה ביום ל' סיון, אדר"ח תמוז שנת תרמ"ט לפ"ק.

---

26 וז"ל שם: "והנראה לפי עניות דעתי כי חנוך התהלך והתבודד בחדרי חדרים ופירש מדרכי העולם עד שנעשה מלאך, אך אין זה חפץ השי"ת, אלא להתערב בין הבריות ולהחזיר רבים מעון כאברהם אבינו ע"ה, כי לא ברא הקב"ה העולם הזה למלאכי השרת כי אם לבני אדם, ואז אחר גמר מלאכתם ותיקונם אזי נשמתם למעלה ממלאכי השרת. והיה ראוי במקום שהעלה הקב"ה את חנוך למדריגת מלאך, היה טוב יותר שישלחהו הקב"ה להוכיח בני אדם כדרך הנביאים, או כדרך שאמר לאברהם אבינו ע"ה (בראשית יב-א) לך לך מארצך, כי שם ישמעו אליך ותשיב רבים מעון, אך לא היה הקב"ה בטוח בחנוך, לכשיתערב עם אנשי דורו ולא יתבודד, היה חשש שיחזור לדרכיהם ולא יעמוד בנסיון כאברהם אבינו ע"ה, על כן אחר שכבר גמר תיקונו מה שהיה בכוחו להגיע על ידי התבודדותו להגיע למדריגת מלאך, לקחו אלקים ונעשה מט"ט ולא הגיע למדריגת אברהם אבינו ע"ה, כן נראה לפי עניות דעתי".

און אזוי וועט דער שוועך שטייגן אין מדריגות', האט ער אים געזאגט 'איך בין מוותר אויף אלע מדריגות פאר הרבצת התורה לתלמידים'".

והביאו מרן רבינו שליט"א בהקדמתו לספה"ק ברך משה על מועדים ח"א. ועי' במהר"א ט"ב מש"כ מרן שליט"א לבאר עפ"י עובדא זו את מאמר הכתוב בפרשת תרומה "ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו", עיי"ש ומשם תדרשנו לטובה.

רבינו: זענט איר דאך אויך אייניקלעך פון רבי הערשעלע זידיטשויבער, דער עטרת צבי.

הגר"י: יא פון ביידע, אונז זעמיר אייניקלעך סיי פונעם עטרת צבי און סיי פון רבי אייזיק'ל, דורך זיין זוהן רבי ישראל יוסף לאבין (בן כ"ק ר' נפתלי הירצל ז"ל התנו של הרה"ק העטרת צבי מזידיטשויב ז"ל) וואם איז געווען אן איידעם ביי רבי אייזיק'ל.

רבינו: יא, זיי האבן זיך משדך געווען.

הגר"י: רבי הילל קאלאמייער האט זיך אמאל געטראפן מיט רבי אייזיק'ל זידיטשויבער, איז אים אויסגעקומען אז ביי שלש סעודות איז ער געווען דארט, ער האט געזעדט אזוי רזין דרזין, און דער עולם האט דאך פארשטייט זיך נישט אזוי מיטגענאלטן, האט אים רבי הילל קאלאמייער גזאגט, 'רבי, איך וויל אייך זאגן מוסר'.

רבינו: ער פלעגט דאך יעדן איינעם זאגן מוסר.

הגר"י: האט ער גזאגט, 'הנני מוכן ומזומן מקבל צו זיין'. זאגט ער אים, דער רבי זאגט אזעלכע הויכע דיבורים וואם דער עולם פארשטייט עס נישט בכלל, מ'דארף זאגן מער זאכן וואם דער עולם זאל פארשטיין, האט ער זיך אהנגערופן, די הייליגע דיבורים – דעם אמור לחם – דאם איז משפיע אפילו מ'פארשטייט עס נישט.

רבינו: דער זיידע ז"ל ברענגט אין ייטב פנים פון רבי אייזיק'ל זידיטשויב'ער, די גמרא זאגט (שבת יא.) רבי שמעון בר יוחאי וחבריו תורתן אומנתן מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפילה, זאגט ער תורתן אומנתן, די תורה איז זייער אומנות, מיט דעם וואם זיי לערנען תורה, זיי זענען מייחד יחודים בשעת'ן לערנען, פועלן זיי ישועות פאר אידישע קינדער, דארף מען נישט צוקומען צו קיין תפילה, תורתן אומנתן, אין מפסיקין לתפילה, דארף מען נישט דאוונענען פאר זיי, מ'פועל'ט שוין בשעת'ן לערנען, אזוי ברענגט ער פון רבי אייזיק'ל זידיטשוב'ער.[29]

רב דביהמ"ד ישמח משה: מ'ברענגט דאך אז דער ישמח משה האט געזאגט א דרוש.

רבינו: ער האט גזאגט א פלפול הושענא רבא.[30] מ'זאגט אויפן דברי חיים אז ער האט אויך אמאל גזאגט א פשעטל פאר תקיעת שופר, אויף די סוגיא פון נתקל פושע.

הגר"י: ער האט עס געלערנט אדער גזאגט?

רבינו: ניין, ער האט עס גזאגט פארן עולם.

רב דביהמ"ד ישמח משה: וואם איז דאם לשון וואם דער ישמח משה האט אמאל גזאגט, מיינע תורות איז נישט קיין בעזים?

רבינו: דאם איז געווען ווען דער ייטב לב האט מסדר געווען די תורות פון זיידן דער ישמח משה האט ער געוואלט משנה זיין פארשידענע זאכן, דהיינו מ'זאל נעמען וואם איז געשטאנען שפעטער און שטעלן קודם, מ'זאל

29

ויש להוסיף שבבס' פאר יצחק (עמ' מ"א) מציין שד"ת זו נשמע פע"א מהרה"ק המהרי"א שאמר לאחד מחשובי תלמידיו הרבנים הרה"ג ר' חיים זצ"ל אבד"ק בולשעוויץ כשבאו אליו פ"א נגידי עיר בוריסלאוו והתחייבו עצמם לתת עשרת אלפים דינרים על מנת שיסע רבינו אליהם לבוריסלאוו לשבת אחת, ורבינו היה אז שקוע בחובות מכלכלת ביתו ומשפחות בניו הסמוכים עליו וכמעט שהסכים לבקשתם, אבל כשהגיע קרוב לשבת והנגידים הנ"ל באו לקחת אותו עמהם, חזר בו ואמר להם, שאותה השפע וברכה שהם מקוים שישפיע להם בחניתו עמהם בבוריסלאוו, ישפיע הוא להם עוד יותר ויותר מביתו, נתרצו הנגידים הללו ונתנו הסכום המובטח, וכל חסידי זידיטשויב מעיר בוריסלאוו באו על שבת זו אל רבינו, נעקרה בוריסלאוו ממקומה ובאה לזידיטשוב, והיתה שבת זו ביחד "שבת של בוריסלאוו", וכל החסידים שהיו בשבת זו אצל רבינו הרגישו שהשפע של שבת זו נתיחדה ביחוד בשביל נדיבי עם ה' בבוריסלאוו.

ממחרת השבת כשבא הרה"ג הנ"ל ושאר חסידים עמו לקחת ברכת הפרידה מאת רבינו אמר אל רבינו בזה"ל: יתן נא רבינו גם לנו, כלומר לחסידים שאינם בני בוריסלאוו ג"כ חלק מן השפע וברכה של תורות דאתמול, הציץ בו רבינו ואמר כדברים הנ"ל המובאים בייטב פנים. ורמז רבינו בדבריו אלו לרב זה, שיפה כוון לדרוש חלקו גם הוא בשפע וברכה של התורה דאתמול, כי לא הדרש הוא העיקר בתורתו, כי אם המעשה כלומר האומנות שבה להשפיע שפע וברכה ורב טוב לכל ישראל, עכ"ל.

30

עי' בס' תהלה למשה, פ"א חל הושענא רבא ביום א', ומרן הישמח משה ישב בסעודה שלישית שלפני הו"ר ודרש פלפול ארוך בדבר הלכה עמוקה, וסיים היוצא לנו מזה כי יחיד ורבים הלכה כרבים והקב"ה יחיד ואין יחידות כמוהו ואנחנו הרבים ע"כ הלכה כמותינו שאנחנו גוזרים ופוסקים על כלל ישראל כל טוב. נבדו מרן הייטב לב כשסיפר עובדא זו הוסיף כי היה אז פלא גדול בעיני הרואים הלא עת כזו שעתא דרעווא דרעוין בפרט לפני כניסת יום הקדוש של הו"ר לא עת לפלפולים אלא לדברי מוסר וכבושים כאשר דרכו בקודש של אותו צדיק תמיד, ובמוצש"ק סיפר מרן הישמח משה לנכדו מרן הייטב לב עובדא מהפני יהושע שסמוך לפטירתו ראו שפתותיו מרחשין, ושאלוהו על כך, והשיב שהיה לו פעם וויכוח גדול עם לומדי עירו ולא הודה להם, עכשיו אני שומע שכיבדו אותו בדרשה בעולם העליון, לכן הוא מכין את עצמו לדרשה להגיד למעלה שוב פעם את דעתו בוויכוח הנ"ל, וסיים מרן הישמח משה, דע לך כשיבוא משיח צדקנו במהרה ויכבדו אותי בדרשה, לא אבוש לומר דרוש זה שאמרתי היום בשלש סעודות, ואז הבין הייטב לב כי לא פלפול בעלמא היה אלא הכנה לקראת ביאת משיח צדקנו, ובד בבד הכנה לקראת קדושת היום הבא (וע' בדברי יואל (מועדים חלק ו) בדרושים לפורים (דרוש ג"ג) שמזכיר ענין זה בקצרה).

מאכן פארקערט און טוישן כדי מ׳זאל עס קענען פארשטיין בעסער, האט ער זיך באוויזן צו אים און געזאגט אז ד׳ מינים אז דו האלטס עס אזוי ווי עס איז, האסטו יוצא געווען, האלט מען עס פארקערט איז עס א ווי א בעזים, האט ער געזאגט מ׳זאל נישט משנה זיין פון וויאוזי ער האט דאס משיג געווען און עס געזאגט.

רב דביהמ״ד ישמח משה: כ׳האב געזעהן ברענגען אז רבי שמעון׳לע זעליחובער פלעגט פאר די בעלי בתים זאגן דרשות מהר״ל אויפן לשון, גאנצע מהר״ל׳ס... זיי האבן נישט פארשטאנען וואם ער וויל. האט מען אים געזאגט אז פאר בעלי בתים דארף מען מער זאגן מער פאלק׳סיש מער בעל–בתי׳ש... האט ער געזאגט, וועז א הויז איז אהנגעווארפן די גאנצע ערד איז שמוציג, אז מ׳וועט זיין פארנומען מיט יעדע שמיציגע פארקלעבטע זאך צו רייניגן וועט עס דויערן שעות לאנג, מ׳גיט אים א הייב אויף, איז מען העכער, גיי נישט אויף די אלע שמוץ, הייב אים אויף א שטאק העכער... זאגט ער, די מגידים זענען פארנומען מיט די מידה רעה, מיט יענע מידה רעה, מ׳איז דאך פיל מיט מידות רעות, כ׳וועל נישט ענדיגן, אבער מיט דעם גענט מען אים א הייב אויף, ער איז העכער פון די גאנצע שמוץ און פארטיג.

רבינו: די שאלה איז נאר צי מ׳נעמט עס נישט מיט, עס איז דא אמאל וואם מ׳גענט אים א הייב אויף און ער נעמט זיך מיט די שמוץ.

*

רבינו: די וואך איז ברכת כהנים, יברכך ה׳ וישמרך. ברכות פאר כלל ישראל.

הגר״י: דער קאזשיגלאווער רב ז״ל (הגאון רבי ארי׳ צבי פראמער אב״ד קוזשיגלוב ומנשיאי ישיבת יה״ל) ברענגט אין זיין ספר ארץ צבי א שטארקן געדאנק, אז פאר שבועות ליינט מען דאך פרשת בחוקותי, וועגן ׳תכלה שנה וקללותיה׳.

רבינו: די גמרא זאגט אזוי אין מגילה (מגילה לא:), אבער נאכדעם ליינט מען ׳במדבר׳ כדי מפסיק צו זיין פון די קללות, תוספות זאגט דארט אויפן פלאץ (ד״ה קללות) אז מ׳איז מפסיק.[31]

הגר״י: יא, אבער אזוי ווי מ׳ליינט פאר שבועות ׳תכלה שנה וקללותיה׳, דארף מען גלייך נאך שבועות אנהייבן ׳תהל שנה וברכותיה׳, מ׳דארף אנהייבן גלייך מיט ברכת כהנים, אזוי זאגט ער.

למעשה ביי אונז אין ארץ ישראל האט מען שוין געלייגט ברכת כהנים פאר שבועות... (היות כי בשנה זו חל יום אחרון של פסח בשבת, כאשר בחו״ל היה הקריאה של אחרון של פסח, אולם באר״י כבר קראו את פרשת אחרי, ולכן בשבתות שלאחריהן היה חילוק הפרשיות בין ארי״י לחו״ל עד שהתאחדו בפרשת מטות מסעי).

רבינו: יא, עס איז א חידוש, מ׳קומט זיך ערשט צוזאם ארץ ישראל און חוץ לארץ וואבן שפעטער, הערשט ביי פרשת מטות מסעי.

דאם איז וועגן דעם כדי מ׳זאל ליינען פרשת פנחם אין די דריי וואבן. ביי אונז וועט מען ליינען פרשת פנחם אין די דריי וואבן, און אין ארץ ישראל נישט.

רב דביהמ״ד ישמח משה: פארץ׳ן שווער איז שוין אמאל אויסגעקומען אז מ׳איז געפארן קיין ארץ ישראל וועז ס׳איז געווען א אנדערע קריאה?

רבינו: יא, מ׳האט געלייגט שבת אינדערפרי פארץ׳ן דאוועגען די קריאה פון חוץ לארץ. פארץ׳ן דאוועגען האבן מיר געהאט א מנין צו קריאת התורה.

כ׳האב געהערט אז דער פעטער ז״ל האט אויך אזוי געטוהן, וועז ער איז געפארן קיין ארץ ישראל אום תשי״ב האט מען געליינט די סדרה פון חוץ לארץ שבת צופרי פארץ דאוועגען, אזוי האב איך נאכגעהערט.

דער טאטע ז״ל האט אויך אזוי געטוהן, וועז ער איז אמאל געווען אין ארץ ישראל, מ׳האט געליינט אינדערפרי פארץ דאוועגען די חוץ לארץ׳דיגע קריאה.

רב דביהמ״ד ישמח משה: ס׳איז דא וואם זאגן אז עס איז א חובת הציבור.

הגר״י: אויב ס׳איז דא דארטן ציבור וואם האט נאכנישט געליינט איז אפשר יא דא א חיוב.

רבינו: מ׳קען נישט אויסלאזן א סדרה.

נשא מיט בהעלותך איז דאך צוויי גרויסע סדרות.

רב דביהמ״ד ישמח משה: ס׳איז נאך שוועדר ביים מעביר סדרה זיין.

מיין מחותן זאל זיין געזונט (ה״ה גיסו כ״ק אדמו״ר מדושינסקא שליט״א)[32] האט מיר געזאגט, אז זיין טאטע הרב דושינסקיא

---

31 וז״ל התוס׳ שם, בא״ד: לכך נראה לי הטעם שאנו מחלקים אותן, לפי שאנו רוצים להפסיק ולקרות שבת אחת קודם ר״ה בפרשה שלא תהא מדברת בקללות כלל, שלא להסמיך הקללות לר״ה, ומטעם זה אנו קורין במדבר סיני קודם עצרת, כדי שלא להסמיך הקללות שבבחוקותי לעצרת, עי״ש.

32 בנו [הבה״ח] הר״ר מאיר אליעזר מייזליש שליט״א בא בברית האירוסין עב״ג הכלה שתחי׳ בת הגה״צ רבי אהרן שמואל דושינסקיא שליט״א

(הגרי"מ ז"ל כ"ק גאב"ד עיה"ק ירושלים ת"ז) ווען ער איז געפארן קיין אויסלאנד האט ער נישט איבער געליינט, דארט וואו ער האט געדאוועט האט מען געליינט, ס'איז א חובת הציבור...

רבינו: ס'איז דא וואס זיי ליינען די קריאה פון חו"ל ביי מנחה, שבת פאר ווען מ'פארט ארוים, ליינען זיי ביי מנחה די גאנצע סדרה.

רב דביהמ"ד ישמח משה: דאס איז אויך אן עצה, פשוט ווייל מלייענט דאך סיווי ביז שני, איז מע שוין ממשיך.

רבינו: אויך ווייל ער ווייט נישט פארלירן די סדרה.

פרשת פנחם איז צווויי זאכן, אין פסוק שטייט 'לאלה תחלק הארץ בנחלה' (במדבר כו, נג), דערפאר ווייל מען דוקא ס'זאל זיין אין די דריי וואכן, א סימן אז מ'וועט צוריק גיין קיין ארץ ישראל נאכ'ן גלות. דאס שטייט אין בני יששכר,[33] אן אין אגרא דפרקא (אות רל"ד) זאגט ער עם אויך.[34]

און אויך ווייל ס'האט די אלע מועדים, א רמז אז די טעג וועט נתהפך וועלן לששון ולשמחה.[35]

דער אפטער רב זאגט אזוי אין אוהב ישראל, אז וועגן די מועדים איז די קריאה פון פרשת פנחם דוקא אין די דריי וואכן.[36]

הגר"י: ער זאגט דאס לשון 'גניז בגוויהו'.

רבינו: באמת, דער בני יששכר דארט דערמאנט אויך דאס ענין פון מועדים.[37]

רב דביהמ"ד ישמח משה: דער אוהב ישראל זאגט דארט אז דער אות טי"ת בכתב אשירות איז ראשו כפול לתוכו, צו ווייזן אז טוביה גנוז בתוכו.

רבינו: ער זאגט דארט, מה רב טוב"ך אשר צפנת ליראיך.

ראש ישיבת בית יוסף צבי בארה"ק, בן ג'יסו כ"ק אדמו"ר מדושינסקיא שליט"א [חתן אביו כ"ק הגה"צ אבד"ק יראים סיגעיט ז"ל] וחתן הגה"צ רבי יהושע ליבער מאן שליט"א ראה"כ היכל המשפט עיה"ק ירושלים ת"ו.

33 וולש"ק (מאמרי חודש תמוז אב מאמר ב אות ב): "ונראה לי, משום דמהדרינן כל מה דאפשר לקרות הפרשיות שמבואר בהם חלוקת הארץ בימי בין המצרים. דהנה פרשיות מטות, מסעי, הדברים, יש בהן חלוקת הארץ, לזה קורין אלו הפרשיות תמיד בימי בין המצרים, להורות הבטחה לישראל, "לאלה תחלק הארץ" גם כן. והנה גם בפרשת פינחס מבואר חלוקת הארץ, על כן מהדרינן כל מה דאפשר שיקראו גם פרשת פינחס בימים האלה", עי"ש.

34 וזל"ק שם: "והיא בשורה טובה לישראל בימים הללו שעתידין לירש הארץ, והימים האלה יהיו לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

35 וכן מובא כמ"פ בדברי יואל (פ' פנחס ועוד). וכן הי' דרכו של מרן רביו"ל בעל ברך משה לומר בשמו טעם שקורין פ' פנחס בין המצרים, להתחזק בפנחס זה אליהו שעתיד לבשר הגאולה בסוף הגלות כמובא בתרגום יונתן שם בפרשה.

36 וזל"ק שם: "למה קורין פרשת פנחס בשבת בין המצרים ברוב השנים. אשר כל עיקרי המועדים כתובים בפרשה זו וע"כ לא דבר ריק הוא. אך בכוונה מכוונת עשו חז"ל זה ברוח קדשם. אמנם י"ל בהעיר לב ושום שכל, דאלו הכ"א יום שבין י"ז בתמוז לט' באב הם מקוריים ושרשיים לכל המועדות של השנה שהם בכללן ג"כ כ"א יום. היינו שבת ור"ח, ז' ימי הפסח, יום חג השבועות, ב' ימים של ר"ה, יוה"כ, ח' ימי חג הסוכות. וסימנך א"ך טוב לישראל (תהלים ע"ג, א) ואלו הכ"א יום שבין המצרים הם מקורים שרשיים לחם. דהנה כתיב (שם ל"א, כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך. ואיהו הרב טוב הצפון לצדיקים לעתיד לבא. כי ראה שאין העולם כדאי לו ולכך גנזו לעתיד לבוא. וזה הרב טוב בא מסטרא דצפון דאיהו בחי' זהב ואיהו בחשיבות יותר מהכסף. אך זוהם הזהב הוא קשה מאוד, ר"ל דאינון דינין קשיין. אבל טוביה גנוז בגוויה ולעתיד לבוא יהיו ראויים לכל הטובות והברכות והישועות מצד הדין ולכך גנזו לעתיד לבא. ולכן בימי שלמה המע"ה כתיב (דה"ב ט, כ) אין ככסף נחשב בימי שלמה. כס"ף הוא בחי' חסד ורחמים והינו שלא היה צריכין אז לרחמים כי הכל היה ראוי לישראל מצד הדין כי אז היה קיימא סיהרא באשלמותא והיה אז בבחי' מילוי הלבנה. כי מאברהם אע"ה עד שלמה המע"ה היה ט"ו דורות. והיו צדיקים אשר ע"י מעשיהם הטובים נזדכך ונטהר זוהם הזהב הקשה והיה אז הלבנה במילואה דוגמת ט"ו ימים בחודש שאז הלבנה במילואה, ומימי שלמה עד חורבן הבית היו ג"כ ט"ו מלכי יהודה עד צדקיהו המלך שבימיו נחרב הבית כי ע"י מעשיהם חזר הזוהמא ר"ל כבתחילה. וחורבן הבית היו בט' באב. ואות ט בכתיבה אשורית ראשו כפול לתוכו לרמז כי טוביה גניז בגוויה. וזהו ט' אב. היינו שהוא יהיה לעתיד לבוא אב וראש לכל המועדות כולם. בעת הגלות טוביה גניז בגוויה. והכ"א יום שבין המצרים הם מספר שם הק' יב"ט. היוצא משם אהי"ה הקדוש ולכך כל הטובות והברכות הם בבחי' עתידים להיות לעתיד לבא וזהו השם הכתוב אצל משרע"ה (במדבר יב, ח) ותמונת ה' יב"ט. וזהו שביקש דוד המע"ה (תהלים קיט, יח) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. כי תמוז ואב הם בחי' עינים והם כעת בבחי' חושך ואפלה. וביקש דוד המע"ה שיגלה הבורא ב"ה וב"ש הכנבד והנורא הרב טוב הגנוז בהם. וזהו גל עיני. היינו אלו החדשים תמוז ואב שהם בחי' עינ"ם. ואביטה, היינו הטובות והברכות הנמשכות משם הק' יב"ט כנ"ל. נפלאות מתורתך, היינו נו"ן פלאו"ת מתורתך, כי הבטה הוא מלמעלה למטה כמו שפירש"י ז"ל ע"פ הבט נא השמימה (בראשית ט"ו, ה) עיי"ש. והיינו ע"י התורה והמצות שאנו עוסקים בהם למטה בעוה"ז נבוא לבחי' נו"ן פלאו"ת והבן זה".

37 עי' שם לשו"ק שמוסיף הטעם: "וגם בפרשת פינחס נאמרים כל המועדים, הנה יתנחמו ישראל בהוסיף להם מועדים במהרה בימינו, שעתידין הימים האלה להיות לששון ולשמחה ולמועדים טובים".

רב דביהמ"ד ישמח משה: יא, אוּן ער זאגט אז די שורש פון די מועדים איז די איין אוּן צוואנציג טעג, קענן יענע איין צוואנציג טעג.

רבינו: ס'איז דא אן אינטערסאנטע ייטב פנים (מאמר יפה לעינים אות י') ער זאגט 'נגילה ונשמחה ב"ך' (שה"ש א' ד'), אז מ'וועט זיך פרייען די צוויי אוּן צוואנציג טעג. זאגט ער אז ס'איז דא צוויי אוּן צוואנציג טעג ימים טובים, מאכט ער אזוי דעם חשבון, אכט טעג פסח, צוויי טעג שבועות, איז צעהן, צוויי טעג ראש השנה, איז צוועלף, יום כיפור איז דרייצן, ניין טעג סוכות, איז צוויי אוּן צוואנציג, אוּן אזוי איז אויך דא צוויי אוּן צוואנציג טעג וואם דאם איז די דריי וואכן (ימי בין המצרים), די דריי וואכן וועלן ווערן ימים טובים.

אוּן דער ייטב פנים פרעגט אזוי, אז לכאורה די דריי וואכן איז דאך נאר איין אוּן צוואנציג טעג, זאגט ער אז אזוי ווי ווען שבת איז תשעה באב פאסט מען דעם צענטן טאג – אזוי ווי היי יאר – קומט צו נאך א טאג. במילא איז יא דא צוויי אוּן צוואנציג טעג.[38]

אבער ס'איז נאך אלץ א חידוש, ווייל ס'איז דאך דא צוויי אוּן צוואנציג טעג אהן דעם, מ'רופט עם טאקע דריי וואכן, אבער ס'איז דריי וואכן מיט א טאג, ווייל שבעה עשר בתמוז איז דאך אויך אין חשבון, איז דא בעצם צוויי אוּן צוואנציג טעג, ביז תשעה באב, אוּן אפילו אהן דעם טאג פון עשירי באב.

רב דביהמ"ד ישמח משה: ס'איז א חידוש אויפן אוהב ישראל אויך וואם ער רעכנט אויך נאר איין אוּן צוואנציג טעג. 'א"ך טוב לישראל' אזוי זאגט ער.

הגר"י: אין קארלין זאגן זיי אז כ"ב תמוז די יארצייט פון רבי שלמה קארלינער רעכנט מען נישט.[39]

רבינו: כ'האב אמאל געזאגט א רמז, ווייל ס'חייבט זיך אהן פסח, דאם איז דאך ראש חדשים, איז דא צוויי אוּן צוואנציג טעג, קומט אוים אז דער ערשטער טאג פסח איז קענן שבעה עשר בתמוז, די ערשטע אכט טעג פסח זענען קענן די ערשטע אכט טעג פון די ימי בין המצרים, אוּן סוכות איז קענן די ניין טעג,[40] קומט אוים אז שמחת תורה איז קענן תשעה באב, די צוויי אוּן צוואנציג'סטע טאג, אוּן אין תשעה באב לייגט מען 'אתה הראית לדעת', דאם איז די קריאה פון תשעה באב.

הגר"י: געוואלדיג, דאם איז שוין א כאפ.

רב דביהמ"ד ישמח משה: דער אמת איז אז דאם איז אפילו לויט זייער חשבון אויך, דער מהרש"א אין בכורות זאגט, אז דער חשבון גייט גראד פון ראש השנה ביז שמחת תורה איז דא איין אוּן צוואנציג טעג. דאם הייסט ער נעמט נישט צוזאם אלע מועדים, נאר גראד אלע ימים טובים טעג פון חודש תשרי, איז איין אוּן צוואנציג טעג.

רבינו: יא, ער איז מסביר אזוי די רמזים אין די גמרא דארט אז ביידע זענען ימי כפרה,[41] פונקט ווי די ימי הרחמים זענען מכפר, איז די ימי בין המצרים אויך מכפר.[42]

---

38 וול"ק שם: כל המועדים נכתבים בפרשת פנחס החל בין המצרים. אפשר לומר דבא לרמז לאשר ימי המועדים בחוץ לארץ הם כ"ב, דהיינו ח' ימים של פסח, ב' שבועות, ב' דראש השנה, א' דיום הכיפורים, ט' דסוכות כי גם חול המועד נקרא מועד שהרי מקריבים בו מוספין, ועיין בעשרה מאמרות ובמג"א סי' תצ"ד שיום שניתנה בו התורה, מרמז על יום טוב שני של גליות.

והנה כתיב (זכריה ח יט) צום הרביעי וגו' יהיה לששון ולשמחה, ממילא הימים שבנתים יהיו חול המועד, ויום העשירי שבו נחרב הבית, ולכן כשחל ט' באב בשבת מתענין בעשירי, גם כן יהיה לששון ולשמחה. נמצא אלו כ"ב ימים שבין י"ז בתמוז עד עשירי באב ועד בכלל, יהיו מועדים לעתיד כמנין מועדים האמורים בתורה שהן עתה כ"ב ימים. ועל כן נכתבו המועדים בפנחס שבין המצרים, ולזה רימז שלמה (שיר השירים א ד) נגילה ונשמחה ב"ך, והבן:

39 ופלא הוא מה שמובא בס' שמע שלמה (עמ' ל"ח) בזה"ל: "הרב הצדיק הקדוש ר' אשר הגדול מסטאלין ז"ל התנהג לברך שהחיינו בכ"כ תמוז הלולא של רבו הקדוש רבי שלמה ז"ל מקארלין, באמרו שיום זה אין נחשב מהג' שבועות, ואמר בזה"ל: אני אומר שמותר ג"כ לישא אשה בזה היום, שכמו שמותר לישא אשה בל"ג בעומר הילולא רבא דרשב"י, כן בזה היום, ולולא שהעולם יצייתו לי הייתי מתיר להם, אמנם העולם לא יצייתו לי, ואני בלבי יודע שמותר, בנו הרה"ק הבית אהרן ז"ל מקארלין סיפר זאת בכ"ב תמוז בכל שנה ושנה", עי"ש.

40 עי' בספה"ק אמרי נועם (להג הסוכות) וז"ל, ובקרא נאמר הצירוף הוי"ה היוצא מהפסוק ה'סכת ו'שמע י'שראל ה'יום השייך לחודש אב כי ידוע אשר כ"ב ימים של ימי המצרים הם נגד כ"ב ימים מן ראש השנה עד שמיני עצרת, ומראש חודש אב ואילך מהחילין הימים שהם נגד ימי הסוכות, ע"כ השם יוצא מהפסוק הסכ"ת שהוא אתוון סכת"ה, לזה סידר הקרא על צירופו של חודש אב, עכ"ל.

41 בגמרא (בכורות ח:) מובא כמה חידות שחדו חכמי אתונה לר' יהושע בן חנני, ואחת מהן: הביאו לו שתי ביצים ושאלו אותו איזו ביצה של תרנגולת לבנה ואיזו של תרנגולת שחורה. הוא, בתשובה להשאלה, הביא להם שתי גבינות עזים וביקש מהם שיזהו איזו גבינה היא מעז לבנה ואיזו מעז שחורה. המהרש"א (שם) מסביר את שאלתם: תרנגולת

רב דביהמ"ד ישמח משה: דער צבי לצדיק ברענגט אז דער זיידע דער בני ישישכר שרייבט אז די טעג איז קענן די מועדים, תהלה לקל יתברך איך האב געטראפן אז דאס איז א מהרש"א, ער איז אזוי פרייליך אז דאס וואס דער זיידע זאגט איז א מהרש"א, דער מהרש"א אין בכורות זאגט שוין אז ס'גייט קענן די מועדים, אבער אויף דעם אופן, ער גייט גראד. אין ייטב לב שטייט אנדערש, דער ייטב לב נעמט צוזאם אלע מועדים.

בפשטות דער של"ה הק' הייבט אהן מיט דעם, ווייל ער זאגט אז מ'עסט א ביצה אום פסח ביים סדר, השביעני במרורים, אסאך רמזים איז דא פסח אקענן תשעה באב.

רבינו: דער סימן פון די מועדות איז א"ת ב"ש, אז דעם ערשטן טאג פון פסח איז תשעה באב [בימות השבוע],[43] אבער דער ראפשיצער רב ברענגט אן אנדערער חשבון אויף די כ"א יום, אין זרע קודש (פ' דברים) זאגט ער א חשבון אז ס'איז דא זיבן טאג פסח, זיבן טאג סוכות און שבועות איז דאך אויך יש לו תשלומין כל שבעה, דאם קומט מתקן צו זיין די זיבן חטאים וואם משה רבינו האט אויסגערעכנט דארט, במדבר, בערבה, מול סוף, ער רעכענט דארט אוים זיבן מקומות פון חטאים, זאגט ער לעתיד ווען ס'וועט זיין אלעם מתוקן בשלימות וועט זיין פון י"ז בתמוז ביז תשעה באב די כ"א יום, דאם איז דריי מאל זיבן, וועט דאם אויך ווערן א יום טוב.[44]

הגר"י: והיית א"ך שמח (דברים טז, טו).

רבינו: רש"י זאגט טאקע דארט אויף והיית אך שמח, 'אין זה לשון צווי אלא לשון הבטחה', דער בני ישישכר ברענגט פון זיין פאטער אזא טייטש, ער זאגט א"ך איז דאך א מיעוט, די תורה איז מבטיח אויף די כ"א יום וואם זענען ימי מיעוט ושפלות, די ימי בין המצרים, והיית א"ך שמח, ס'וועט ווערן א יום טוב.[45]

ס'איז דא א חתם סופר אין די דרשות (שבת הגדול עמוד רמ"ט) וואם ער זאגט התחלה איז חצי הכל, דער טאטע ז"ל פלענט דאם אסאך נאכזאגן, ער זאגט אויפן פסוק (במדבר טו, מ) למען תזכור את 'יום' צאתך, שטעלט ער זיך וואם איז דער 'יום', באמת איז דאך געווען שביעי של פסח ביי קריעת ים סוף אסאך מער נסים ווי ביי יציאת מצרים, זאגט ער אז דער טאג וואם מ'איז ארויס געגאנגען איז די התחלה, און התחלה איז חצי הכל.

ער זאגט וועגן דעם פסח אויפדערנאכט דארף מען פארציילן פאר די קליינע קינדער, אפילו פארן שאינו יודע לשאול 'את פתח לו', ווייל די התחלה איז חצי הכל.[46]

– ימי עיבורה כ"א יום, ויש כ"א יום מי"ז בתמוז עד ט' באב, שהם ימי צער (תרגולת שחורה). ויש עוד כ"א ימי שמחה מיו"ט ראשון של ר"ה עד כ"א תשרי שהוא הושענא רבא, יום גמר החתימה, והוא זמן של סליחה וכפרה וליבון עוונות (תרגולת לבנה). ורצו חכמי אתונה לומר לר' יהושע בן חנני' שכשם שאי אפשר לדעת איזו ביצה היא מהשחורה ואיזו מהלבנה, כך אין כלל משמעות לשום מעשה, והכל מקרה, שהפורעניות והטובות שוות ואין השגחה.

ר' יהושע בן חנני' השיב להם שיש לנו ציווי להביא שני שעירים (עיזים) ביום הכיפורים, שעיר אחד לה' (העז הלבנה) ושעיר אחד לעזאזל (העז השחורה). הגבינות של שתי העיזים לבנות, שכן גם השעיר לעזאזל היה מלבין עוונותיהם של ישראל, וההוט האדום, שהיו קושרין בראש השעיר המשתלח ובסלע, כשהתגלגל השעיר מההר היה מלבין. וכך שתי הביציים הלבנות הן רמז: כמו שהכ"א יום שמראש השנה עד הושענא רבה הם כ"א ימי ליבון עוון וכפרה, כך גם כ"א ימי פורענויות מי"ז בתמוז עד ט' באב הם ימים של כפרה, ויש משמעות למעשי האדם, ואת הרע צריך לתקן.

היוצא לנו מדברי המהרש"א, שימים הללו, מלבד היותם ימים שמחברים בין י"ז בתמוז לתשעה באב, יש להם גם תפקיד של כפרה.

42 וז"ל המהרש"א בגמ' בכורות (דף ח:): כי הנה ב' שיעורים כ"א יום גם כן תולדותיהם שוים בליבון, כי כמו שהכ"א ימים שמראש השנה עד הושענא רבה תולדות ליבון עון וכפרה עליהן הן, כן גם ימי כ"א יום פורענות מי"ז בתמוז עד תשעה באב, היה תולדות ליבון עונות כי הצרות ויסורין מכפרין כמ"ש הגלות מכפר, עכ"ל.

43 כן כתב הטור (א"ח סימן תכ"ח) בסימני המועדות שנרמז בסדר א"ת ב"ש, א"ת, פירושו דביום ראשון של פסח יהיה לעולם תשעה באב, וסימן (במדבר ט, יא) על מצות ומרורים יאכלוהו.

44 עי' לשו"ק שם: "חשב כאן שבע חטאים שחטאו בשבע מקומות, לתקן אותם אנו חוגגין ז' ימי הפסח וחג השבועות ג"כ נחשב לו' ימים כי יש לו תשלימין כל שבעה, וכן ז' ימי הסוכות, לתקן השבע חטאים, ולעתיד כשיתוקן בשלימות יהי' לנו מי"ז בתמוז עד ט"ב, הכ"א יום יהי' לנו חג ויו"ט נגד הג' רגלים שכ"א שבעה".

45 עי' בחידושי בני ישישכר (דף ע"ג) מה שמביא בשם אביו זצ"ל הי"ד: "....וזה הבטיח לנו הקב"ה על אותן כ"א יום שיהיו יו"ט לשמחה, וז"ש והיית אך שמח, א"ך היא כ"א, ואכין ורקין מיעוטין, היינו אותן כ"א יום ימי בין המצרים שהם שפלים ומיעוטים, יהי' שמח, וז"ש רש"י ז"ל אין זה ל' ציווי אלא הבטחה".

46 עיין שם מה שכתב לבאר, אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות, עד שדרשה בן זומא (במדבר טו טו) למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים, ימי חייך הימים, כל ימי חייך הלילות, וחכמים אומרים ימי חייך העולם הזה, כל ימי חייך

די גמרא זאגט דאך אין תענית (דף כט.) בתשיעי לעת ערב הציתו את האור, און רובו של היכל איז פארברענט געווארן בעשירי, רבי יוחנן זאגט (שם) אלמלי הייתי באותו הדור וואלט איך טאקע קובע געווען דעם תענית בעשירי, ווייל ס׳איז רוב, נאר פארוואס האט מען קובע געווען אויף תשעה באב, ווייל אתחלתא דפורענותא עדיף, מ׳פאסט תשעה באב ווייל די התחלה איז געווען תשעה באב, ווי זעהט מען אז די התחלה איז דער עיקר, ביי פסח, ווייל די התחלה פון די גאולה איז אויך די ערשטע נאכט פסח, אזוי ווי כ׳האב נאכגעזאגט פונעם חתם סופר, אז פסח ביינאכט דערציילט מען פאר די קליינע קינדער, ווייל ס׳איז די התחלה, איז דעם ערשטן טאג פסח און תשעה באב איז די זעלבע בחינה, אז דער עיקר איז די התחלה, דאם איז דער רמז פון א״ת ב״ש.

רב דביהמ״ד ישמח משה: אין בינה לעתים (ח״ב דרוש א׳ לשבת ר״ח אלול) ברענגט ער אויך דעם מאמר ׳התחלה חצי הכל׳ אויף אויפשטיין פארטאג׳ם. אז וועגן דעם איז פארטאג׳ם אזוי וויכטיג ווייל דאם איז ווי רוב טאג.[47]

דער שוועער איז אסאך פארנומען געווען דעם יו״ט מיטן ענין פון לימוד התורה פארטאג׳ם. ער האט געפאדערט פונעם עולם מ׳זאל אויפשטיין פארטאג׳ם.

הגר״י: ראשית עריסותיכם (במדבר טו, כ), גלייך ווען מ׳שטייט אויף אינדערפרי.[48]

רבינו: ברוך ה׳ דא אין קרית יואל שטייט מען אויף פארטאג׳ם.

רב דביהמ״ד ישמח משה: ס׳איז אנדערש ווי אין אנדערע פלעצער.

רבינו: דא זיצן הונדערטער אידן פארטאג׳ם און מ׳לערנט, כ׳רעד פון בעלי בתים.

הגר״י: פאר וועמ׳ס״ט צו די ארבעט.

רבינו: אסאך הונדערטער אידן לערנען דא פארטאג׳ם פארן דאווענען, שוין נאר פרי.

הגר״י: אין ארץ ישראל דער זומער זייגער האט פארדרייט די זאך.

רבינו: דאהי איז דאך אויך דא א זומער זייגער....

הגר״י: יא יא, ביז דעמאלטם איז נאך געווען אביסל בעסער דער מצב.

רבינו: כ׳האב געהערט אזוי, אז אין ארץ ישראל איז זייער שוואך דאם פארטאג׳ם.

להביא לימות המשיח. ולכאורה שפיר קאמרו ליה רבנן לרבות ימות המשיח, וי״ל דהוא יליף לה מן הכתוב יו״ם צאתך מארץ מצרים, ולא אמר סתם צאתך מארץ מצרים, כי הפסוק קאי לימות המשיח שתהיה יציאת מצרים טפל ובטל בניסים הגדולים שתתרבה בימים ההם, על כן יזכרו רק יום ורגע היציאה שהיא התחלת התנוצצות לכל הגדולות, וההתחלה היא חצי כל דבר, אבל לא יזכרו היציאה גופיה כי הוא בטל בניסים ההמה, נמצא הרי ימות המשיח אמור, ואייתר כל לרבות הלילות.

וממשיך החתם סופר בנועם אמריו, לבאר בזה מה שנצטוינו להגיד בליל פסח לבנים קטנים, אפילו שאינו יודע לשאול, אשר פעולת את פתח לו היא כמעט לבטלה, אלא כבר אמרו חז״ל במשל (ברכות מח.) בוצין בוצין מקטפיה ידישא, כי פתיחת הלב לקטנים בקטנותם, כהתחלת צמיחת פרי יחשב, אף על גב שבימי שיבה יתרבה שכלו באופן שלימוד הילדות ההוא כלא היה, מכל מקום תחלת צמיחת הקדושה הוא כחצי דבר, ועל כן בלילה הזה שהוא כתחילת פתיחת הסמדר לפרי הגדול של ימות המשיח, על כן מתחילין גם לקטנים לפתוח הסמדר, ואולי משום זה דרשה בן זומא שהיה בחור, והיה מצעירותו ידוע בגדולת עוז תורתו וחכמתו, לו נאה לדרוש זה, אלא שהיה נראה כישיש מפני ששערו הפך לבן, ועל כן אמר הרי אני כבן שבעים שנה ואינו ניכר כבחור בשנים, ועל כן לא זכיתי לדורשה עד שדרשה בן זומא, עכ״ד ודפח״ח.

47 עיי״ש שכתב באריכות, וז״ל: היה למונח מוסכם אצל רוב בני האדם היות ההתחלה יותר מחצי הכל, ואמת הוא כי יש מבוא גדול להשיג גמר הדברים והשלמתן כפי מה שהיתה ההתחלה בהם בראשיתם, אם לטוב אם להפכו, וכדברי ר״ע ע״ה (קהלת רבתי ז יח) על פסוק טוב אחרית דבר מראשיתו (קהלת ז ח) כשהוא טוב מראשיתו. אשר ע״כ היה מחפצו יתברך ורצונו תהיינה כל ההתחלות מיוחדות אליו, ויראה ראשית לו, למען

כל הדברים ישתעבדו לעבודתו בעיקר ומיטב עניני שהיא ההתחלה הראשיית, כי משם ואילך אינם כל כך בגדר החשיבות. וזה אחד מטעמי הכבורים...

וגם בסדר הזמנים ראינו, כי בכל ימי שנותינו וזמן היותנו על האדמה, חפץ הוא יתברך שבפרטות זמן האביב לחיינו וראשית בכורי השנים העושים בנו פרי תבונה, הוא זמן הבחרות, לייחד אותו לעבודתו ית׳ להתקומם נגד יצרנו ולהחלין חושים להשגת השלמות ולא נמתין לעת ערב אחרי קפצה עלינו זקנה...

וגם בימי החודש נתיחד היום הראשון שבו להיות קדש לה׳. ואפילו בכל יום ויום בפני עצמו נתעלתה התחלתו בראשית היום בהשכמת הבקר, להתגבר אז כארי לקום בבקר לעבודתו יתברך....

48 עיין בספה״ק מאור ושמש (פ׳ שלח), ובאור לשמים ובס׳ מגן אברהם-טריסק. ועיין בס׳ בית אברהם לשבועות, בשם הרה״ק רבי זושא זי״ע, ראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה לה׳ (במדבר טו כ) לשון עריסה, היינו מיד שתקומו מהמטה, חלה תרימו תרומה לה׳ יפריש את עצמו מיד לה׳ במחשבה דבור ומעשה, וכמו שיקבל עליו מיד בקומו ממטתו, ככה יהיה אצלו כל היום, וזהו בהיות הבקר ויהי קולות, שמיד בבוקר יצעק כ״כ עד שיקבע בלבו ומוחו אמונה טהורה ויראת שמים על כל היום, עכ״ל.

הגר"י: דער שבט הלוי האט אסאך גע'דרש'נט אויף דעם, ביי אים איז נעווען א גרויסע עבודה דאם לערנען פארטאג'ם.[49]

---

49 וז"ל בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' א) ...ובענין אי עדיף הלימוד בחצי לילה השני באשמורת הבוקר או בחצי לילה הראשון, הנה כל חז"ל וזוה"ק מלאים משבח משכימי קום...

וידעתי שבשו"ת הגה"ק בעל ערוגת הבשם (או"ח סי' א) מהפך בזכות הת"ח והצדיקים שעיקר עסקם בתורה בחצי הלילה הראשון יע"ש דבה"ק, ודבריו דברי טעם, אבל פשיטא לי שבחינוך הדורות ובפרט בישיבות הק' צריך שיהי' דרך החינוך להרגילם להקדים אשמורות, דאם לא יעשו כן ממנ"פ אם יתפללו ויקראו ק"ש בזמנם יהי' זה בלי הכנת הנפש ונקיון הגוף, ואיך אפשר לנפש הישראלי לקום מן המטה ישר לבית התפלה בלי הכנה, ואם כן יכינו עצמם יאחרו זמן תפלה וק"ש, וכל סדר היום של ת"ח מבולבל, ואוי לת"ח שחי בלי סדרים... עכ"ל.

ובשיחה עם, יבלחט"א, כ"ק מרן רבינו שליט"א שיבה הגאון ז"ל מאוד את הנהוג בין אנשי שלומינו לקום באשמורת הבוקר ולעסוק בתורה, ונעתיקו לחיבת הענין:

<u>הגאון בעל שבט הלוי:</u> עס איז א גרויסע תקנה אז מ'ענדיגט פרי די התונות.

<u>רבינו:</u> ביי אונז איז שטארק איינגעפירט דאס אויפשטיין פרי פארטאגס צום לערנען.

<u>הגאון בעל שבט הלוי:</u> דאס איז וואס איך שריי שוין דערויף מיום שעמדתי על דעתי.

<u>רבינו:</u> ביי אונז אין קרית יואל וואו איך וואוין, איז שוין פרי פארטאגס איז שוין דאס בית המדרש פול מיט אן עולם מיט בעלי בתים, כ'רעד נישט פון בחורים אין די ישיבה, נאר אויך בעלי בתים וואס ארבעטן.

ס'איז ברוך השם שטארק איינגעפירט אזוי ביי אונז אז מ'גייט פרי שלאפן, און מ'שטייט אויף פרי. פריער ווי אין די שטאט אין ניו יארק.

<u>הגאון בעל שבט הלוי:</u> איך ווייס דערפון. - ס'איז דא א תשובה אין שבט הלוי (ח"ו סי' א) פאר איינעם פון מיינע קינדער, צו רבי בנציון (הגאון ר' בנצין יעקב הלוי וואזנער שליט"א רב במואנסי) ער איז א גרויסער תלמיד חכם, ער איז א גרויסער פארטאגס אויפשטייער, ער האט נושא ונותן געווען מיט עפעס א זוהר הקדוש (פר' ויקרא דף כ"ג ע"א) אז די ערשטע האלבע נאכט איז מער ווי די צווייטע.

<u>רבינו:</u> דער ערוגת הבשם ברענגט דאס אין די תשובה (שו"ת עיהת"ב א"ח סי' א).

<u>הגאון בעל שבט הלוי:</u> שרייב איך איהם דארט, דער זוהר איז דער זוהר הקדוש, אבער מ'קען נישט מדמה זיין די תורה פון פארטאגס צו די תורה פון ביינאכט, ס'איז בדוק ומנוסה. - איך האב געקענט אויך דעם אמרי אמת, דער גערער רבי, ס'איז שוין א מעשה פון קרוב צו אכציג יאר צוריק, ער איז געווען אין ווין, ער איז דעמאלסט געפארן אויף א באזוך קיין ארץ ישראל, ער איז דורכגעפארן וויען (מקום מגוריו של הגאון בעל שבט

רב דביהמ"ד ישמח משה: כ'האב געזעהן א דבר נפלא פונעם דובנער מגיד אויפן פסוק (משלי ו, ט) עד מתי עצל תשכב. אין עם שטייט שפעטער אין פסוק (משלי כו, יד) הדלת תסוב על ציריה, ווי די טיהר דרייט זיך אויף די אהנגלען. דער רלב"ג זאגט דארט פשוט אז דער וואס שטייט נישט אויף פרי, דרייט זיך אויף די רעכטע זייט און אויף די לינקע זייט [במטתו].

זאגט דער דובנער מגיד, דו האסט דען נישט נאך זאכן וואס דרייען זיך?, נאר די טיהר דרייט זיך?, יעדע רעדל דרייט זיך. זאגט ער א דבר נפלא, א שווערע טיהר, אן אייזערנע טיהר, אויף וואס שטייט עס? אויף אייז אהנגל אויבן, און אייז אהנגל אונטן. אז עס וועט קומען א חכם און זאגן, איך לייג אלע דריי אהנגלען אינדערמיט, די טיהר וועט זיך אראפ ברעכן, עס וועט נישט האלטן, נאך אפאר מאל עפענען וועט עס אראפ פאלן, זאגט ער, אויב מ'לייגט איינם אויבן און איינם אונטן, וועט די שווערסטע טיהר זיך האלטן פיין, זאגט ער, אז דער עיקר איז פארטאג'ם און ביינאכט.

זאגט ער, עצל עד מתי תשכב, קוק דיך אום אויף די טיהר ווי אזוי עם דרייט זיך אויפן אהנגל, וועסטו דאך דארטן זעהן אז דער עיקר איז פארטאג'ם און ביינאכט, און דער גאנצער טאג נאכדעם וועט שוין מיטגיין.

רבינו: די בחורים שטייען דא אויך אויף פארטאג'ם און גייען אין די ישיבה לערנען, די יונגע בחורים, און די עלטערע בחורים.

הגר"י: דער חידוש איז די בעלי בתים, די בחורים קען מען דאך אייביג פאדערן מער.

רבינו: אלעם איז חידושים... דער יצר הרע האט דארט א סברא, ער האט דא א סברא. נאך אלין איז עס א מסירות נפש.

עס איז דא א גרויסער 'היכל התורה' אז עס זאל נישט שטערן דאם דאוונען.

הלוי ז"ל בימי נעוריו) און ער איז איינגעשטאנען ביי ר' משה שרייבער, אן זון פון ר' יואל, ר' יואל איז געווען דער עלטסטער זון פונעם קאראקער רב רבי שמעון סופר, זיי זענען געווען גערער חסידים. - זיי זענען געווען אונזערע חברותא די אלע יארן, גרויסע בחורים תלמידי חכמים זענען זיי געווען, זענען מיר געגאנגען מקבל פנים זיין דעם אמרי אמת, עס איז אנגעקומען האלב צען, אפשר אפאר מינוט האט ער זיך אויפגעהאלטן, קומט א גבאי "ארויס", זאגט ער אז דער רבי דארף זיך גיין שלאפן לייגן, ער לייגט זיך יעדע נאכט אין די צייט שלאפן, און ער שטייט שוין אויף צוויי דריי....

רב דביהמ"ד ישמח משה: היינט איז שוין דא אין אלע סאטמארע בתי מדרשים איבעראל אן עקסטער היכלי התורה, ס'איז דעם שוועריגסטן הארואניע.

רבינו: ברוך ה', ס'ווערט דורך דעם נתרבה לומדי תורה אויך אין אנדערע מקומות, בעל בתים וואם לערנען אינדערפרי און ביינאכט

רב דביהמ"ד ישמח משה: דער שווער האט געזאגט א שארפע הנחה דעם נעילת החג, אז אפאר אידן האבן שוין געוואלט טוישן זייערע פאזיציעס... דער שווער האט געזאגט אז א בעל בית וואם לערנט איז אין א געוויסע בחינה נאכמער חשוב ווי א בן תורה....

דער שווער האט געזאגט א טעם פארוואם ביים מעמד הנבחר זענען די אידן זענען פארשלאפן, אז דער עיקר פארוואם דער אויבערשטער האט נישט געגעבן די תורה פאר מלאכים נאר פאר מענטשן מיט א יצר הרע, ווייל לויט ווי שווערער ס'איז, איז עס מער חשובער אין היכל, א בעל בית וואם קומט לערנען איז נאך אין א גרעסערע מדריגה.

רבינו: אז מ'רעדט צו בעלי בתים דארף מען מחשיב זיין זייער לימוד התורה.[50]

רב דביהמ"ד ישמח משה: די בני תורה זענען גענוארן אזוי צורודערט... אפשר גייט מען ארבעטן...

רבינו: קיינער איז נישט אווענק געגאנגען... מ'דארף נישט חושש זיין....

רב דביהמ"ד ישמח משה: כ'האב געזעהן אז רבי חיים וואלאזשינער זאגט, אז די משנה זאגט (אבות א, י) אהוב את המלאכה ושנא את הרבנות, דארף מען דאך גיין ארבעטן,

---

50 ולחיבת הקודש נעתיק גרגיר א' מתוך דברות קודש של כ"ק מרן רבינו שליט"א מה שאמר אצל שלחן הטהור של נעילת חג השבועות שנת תשע"ח לפ"ק:

במס' פסחים (דף סח:) רב יוסף ביומא דעצרתא אמר עבדי לי עגלי תילתא אמר אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא. וצריך ביאור הא רב יוסף עוונותן היה, כדאיתא בגמרא (סוטה מט:) אמר ליה רב יוסף לתנא לא תתני עוונה דאיכא אנא, והיאך אמר מעצמו אי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא.

ונראה בהקדם מה שהביא במגן אברהם (ר"ס תצ"ד) מהמדרש (פרקי דר"א פרק מ) שהיו ישראל ישנים כל הלילה עד שהוצרך משה רבינו להעירם, והיינו דכתיב (שמות יט יז) ויוצא משה את העם מן המחנה. ולכך אנו צריכים לתקן זה, ומשום הכי נהגו ישראל להיות נעורים ליל שבועות, עי"ש. ודקדק בערוגת הבשם (פ' במדבר) לכאורה יפלא הדבר היתכן כזאת על דור דעה שיהיו נרדמים בשינה כל הלילה, ונדמה בנפשינו אם יאמר לנו נביא כי ביום השלישי ירד ה' לנתינת התורה, מי הוא אשר לא יתעוררו בעתו, עי"ש לדרכו. ולענ"ד יש לומר כי הקב"ה עשה כן בכוונה תחלה, כי בשמים ממעל שינה אין לפניו, והמלאכים היו מוכנים לקבל את התורה בכל עת ובכל זמן, כי אצלם שוה כל הזמנים הן בבוקר והן בערב, על כן מאת ה' היתה זאת שיהיו ישראל ישנים בבוקר, להראות למלאכי השרת כי האדם צריך לישן, ויש לו עבודה גדולה לקום באשמורת הבוקר לעבודת ה', וכאשר האדם מתגבר על תאות השינה וקם באשמורת הבוקר ובא בביהמ"ד לעסוק בתורה, זהו חשוב מאד לפני הקב"ה יותר מעבודת מלאכי עליון, ואף אם אינו לומד רק שעה אחת, עם כל זה אותו שעה יש לו חשיבות גדול באיכותו כיון שהיה על ידי התגברות האדם על יצרו לקום באשמורת הבוקר, ומאותו טעם מגיע התורה לבני ישראל.

ועל פי זה יש לפרש הכתוב ומשה עלה אל האלהים ויקרא אליו ה' מן ההר לאמר כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל. ופירש"י כה תאמר, בלשון הזה וכסדר הזה. ולדרכינו יש לומר דהנה רש"י מפרש ומשה עלה אל האלהים, כל עליותיו בהשכמה היו. ולזה אמר הכתוב כה תאמר לבית יעקב, בלשון הזה וכסדר הזה, והכוונה כי כסדר הזה אשר בהשכמה עלה, ככה יתנהגו בני ישראל לבא בביהמ"ד ולעסוק בתורה, כי בזכות זה שמתגברים על תאות השינה להשכים באשמורת הבוקר, זכו לקבל התורה.

איברא יש ללמוד מוסר השכל לקום באשמורת הבוקר ממה שיש כמה אנשים משכימי קום לעבודתם הגשמי בכל בוקר ובוקר ולא יאחרו זמן עבודתם כי בזה תלוי פרנסתם, ויש ללמוד מהם קל וחומר לענין השכמה לעבודת ה', שאם הם יכולים לקום בכל יום לחיי שעה, על אחת כמה וכמה יכולים לקום לחיי עולם.

ולזה אמר רב יוסף שהיה משכים באשמורת הבוקר, שהוא לא היה צריך ללמוד מוסר השכל מן הפועלים, כי הוא למד ענין השכמה באשמורת הבוקר מחג השבועות אשר משה בהשכמה עלה. וזה שאמר רב יוסף אי לאו האי יומא קא גרם ללמוד ענין השכמה ממה שבני ישראל קבלו התורה ולא מלאכי השרת, הייתי למד ענין ההשכמה מכמה יוסף דאיכא בשוקא שהם משכימי קום לפרנסתם ולצרכי הגשמי, ויש לי ללמוד מזה בקל וחומר לעבודת ה', אבל מכח האי יומא איני צריך לזה, אלא אני לומד ענין ההשכמה מקבלת התורה בחג השבועות.

על כן בצאתנו מן החג הקדוש הזה, עלינו לקבל על עצמינו להתנהג כסדר הזה, זקנים עם נערים בחורי חמד אברכים ובעלי בתים, לקום באשמורת הבוקר ולעסוק בתורה, וכסדר הזה צריך כל אחד לקבל על עצמו לקום באשמורת הבוקר ולבא בביהמ"ד לעסוק בתורה, וכבר היה אמרינו לפרש תפלת רבי נחוניא בן הקנה ביציאתו מבית המדרש (ברכות כח:) אנו משכימים והם משכימים, אנו משכימים ומקבלים שכר. והכוונה כי מלבד השכר על לימוד התורה שהוא צפון לעולם הבא, מקבלים שכר מיוחדת בעולם הזה על השכמה באשמורת הבוקר לשכר תאות השינה, וזהו אנו משכימים ומקבלים שכר, דהיינו שעל ההשכמה באשמורת כדי ללמוד תורה מקבלים שכר בעולם הזה.

זאגט ער, נו ווער וועט זיין רב? אז די משנה זאגט 'ושנא את הרבנות'.....

זאגט ער, אז א רב האט צוויי פונקציעס, ער האט דעם רבני"שן חלק, סידור קידושין, א שיינע עלי' און אנדערע כיבודים וכו', און נאכדעם איז דא די 'ארבעט', לערנען מיט אידן, זיך אפגעבן מיט אידן, פסקנ"ן שאלות, זאגט די משנה, אהוב את המלאכה, דעם חלק המלאכה פון די רבנות זאלסטו ליעב האבן, ושנא את הרבנות, דעם חלק הרבנות... דער בן תורה ארבעט אויך... אן אנדערע סארט ארבעט, עבודת הקודש....

רבינו: אל תיקרי בניך אלא בוניך (ברכות סד.), תלמידי חכמים ווערן אהנגערופן 'בוניך', פארוואס? זיי זענען אין קאנסטראקשן...? זיי בויען עפעס הייזער...? נאר מ'בויעט אויף מענטשן, דאס איז א גרויסע עבודה, אמאל בויעט מען טאקע אויף אויך א שיינעס בנין, א שיין פשעטל איז אויך א בנין....

הגר"י: אז איך בין דא וויל איך פרעגן דעם רבי'ן א פשט אין א רמב"ן די וואכעדיגע סדרה, ביי די פרשה פון נזיר שטייט אז מ'דארף ברענגט א קרבן חטאת, זאגט דער רמב"ן 'לא נתפרש טעמו' פארוואס דארף ער ברענגען א קרבן חטאת, זאגט דער רמב"ן, 'ואפשר' ווייל ער האט אפגעלאזט די נזירות, און די נזירות איז אזוי חשוב, ער ברענגט א פסוק אז ס'איז דומה צו א נביא.

רבינו: די גמרא זאגט אז ער איז א חוטא (נזיר יט. וכב.).[51]

הגר"י: יא, אבער דער רמב"ן זאגט נישט אזוי, ער זאגט פארקערט, ער איז שוין געווען אזוי בקדושה און ער האט עס אפגעלאזט וועגן דעם דארף ער ברענגן א חטאת.[52] לכאורה איז עס טאקע פארקערט פון די גמרא, אז ער הייסט א חוטא, ווי שטומט עס מיט דעם? לויטן רמב"ן קומט אויס אז ס'איז אן ענין צו זיין א גאנצע צייט א נזיר, און טאמער ער לאזט עס אפ דארף ער א כפרה, ס'איז דאך פארקערט פון די גמרא.

רבינו: די גמרא ברענגט א דרש, דער רמב"ן איז דאך מער אין פשט, דער רמב"ן איז אלעמאל אזוי ער גייט אינעם פשט.

אויסער דעם, ווי טרעפט מען אזא זאך אז מ'זאל ברענגען א קרבן אויף א חטא וואס ער גייט טוהן, א חטאת ברענגט מען אויף א חטא וואס מ'האט עובר געווען בעבר, פונעם רמב"ן איז משמע אז דער חטא איז דאס וואס ער גייט יעצט טוהן בעתיד.

דער רבינו בחיי וואונדערט זיך שוין אויף דעם, ער פרעגט אויפן רמב"ן, ער זאגט טאקע אז קרבן נזיר איז א חידוש.[53]

א' הנוכחים: דער אבן עזרא זאגט אויך א וואכרט וואס איז א פלא, ער זאגט אז די גאנצע נזירות איז אן עבירה און דאס ענדיגן איז עבירה גוררת עבירה. אויך א פלא.[54]

רב דביהמ"ד וישמח משה: שוין, ס'וועט אביסל שפעט, דער מחותן דארף נאך אריינפארן אין שטאט, און אינדרויסן וואכטן נאך אידן אריינצוגיין.

ונפרד רבינו ממנו בברכה: איר זאלט האבן א דרך צלחה, און א גוט שבת מיט אלעם גוטן.

הגר"י: אמן, מ'זאל זיך זעהן מתוך שמחה וטוב לב תמיד, א גוט שבת.

---

51 וז"ל הגמ' שם: תניא ר"א הקפר אומר מה ת"ל מאשר חטא על הנפש וכי באיזו נפש חטא זה אלא מפני שציער עצמו מן היין נקרא חוטא.

52 וז"ל הרמב"ן: וטעם החטאת שיקריב הנזיר ביום מלאת ימי נזרו לא נתפרש, ועל דרך הפשט כי האיש הזה חוטא נפשו במלאת הנזירות, כי הוא עתה נזיר מקדושתו ועבודת השם, וראוי היה לו שיזיר לעולם ויעמוד כל ימיו נזיר וקדוש לאלהיו, כענין שאמר (עמוס ב יא) ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריכם לנזירים, השוה אותו הכתוב לנביא, וכדכתיב (לעיל פסוק ח) כל ימי נזרו קדוש הוא לה' והנה הוא צריך כפרה בשובו להטמא בתאוות העולם.

53 עי' שם ברבינו בחיי בתו"ד: טעם הקרבן הזה בנזיר "ביום מלאת ימי נזרו" לא נתגלה, כי לא מצינו בכל התורה כולה קרבן כי אם על עון שקדם לשעבר. וזה שקדם וזכה לעשות מצוה והיה כל ימי נזירותו קדוש ופרוש מתאוות העולם ועתה ביום מלאת ימי נזרו תחייבנו תורה להביא קרבן, הנה זה ענין נפלא ומחודש. וכן אמרו רז"ל במסכת נזיר (עיין נדרים ד א) 'חידוש הוא שחדשה תורה בנזיר'.

והרמב"ן ז"ל נתן בו טעם ע"ד הפשט ואמר כי האיש הזה חוטא נפשו במלאת הנזירות, כי הוא עתה נזיר מקדושתו ועבודת הש"י וראוי היה לו שיזור לעולם ויעמוד כל ימיו בקדושתו נזיר וקדוש לאלהיו, כענין שנאמר (עמוס ב) ואקים מבניכם לנביאים ומבחוריכם לנזירים, השוה אותו הכתוב לנביא, וכדכתיב כל ימי נזרו קדוש הוא לאלהיו, ועל כן הוא צריך כפרה בשובו להטמא בתאוות העולם, עד כאן לשון הרב ז"ל. ועם כל הטעם הזה לא יצא קרבנו של נזיר מן החדוש כי היכן מצינו קרבן על העתיד.

54 וז"ל הראב"ע (שם): אחד לחטאת ואחד לעולה – והסוד שהוא שאמרו חז"ל, ושכר עבירה עבירה (אבות פרק ד משנה ב)

ברכת הקודש

של כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

במעמד רבוא רבבות אלפי ישראל

מוצאי יו"ט שבועות תשפ"ד לפ"ק ◆ לפני בית מדרשינו הגדול בקרית יואל יע"א

וועָן משה רבינו איז ארויף געגאנגען אין הימל מקבל צו זיין די תורה, האט אים דער הייליגער באשעפער געזאגט **"ועתה אם שמוע תשמעו בקולי"**, ועתה איז טייטש יעצט אם שמוע תשמעו בקולי, וואם מיינט דאס **"יעצט"**, מ'דארף דאך שטענדיג האלטן די תורה. נאר דער דרך פונעם יצר הרע וועָן ער זעהט א איד וויל לערנען, וועָן א איד איז זיך מקבל צו זיין ערליך, צו לערנען, צו דאוונענען, צו טוהן מצוות ומעשים טובים, צי אין עזרת נשים אז מ'האט אן ערליכן הרהור מ'וויל זיין מער אויסגעהאלטן, מער צניעות'דיג, דער יצר הרע וויל אלעמאל שטערן, אבער ער קען נישט אינגאנצן שטערן, האט ער אן אנדערע תחבולה, ער זאגט **'נישט יעצט, נאר שפעטער'**, ער פראבירט עס אפצולייגן אויף שפעטער, במילא אז ס'וועט זיין שפעטער דעמאלטס וועט עס שוין נישט זיין, דאם איז דער וועג פונעם יצר הרע.

דער אויבערשטער האט געזאגט פאר די אידישע קינדער, **"ועתה" אם שמוע תשמעו בקולי,** אז דו האסט א גוטע מחשבה, דו האסט א גוטע געדאנק, איז יעצט תיכף פיר עם אוים, לייג עם נישט אפ אויף שפעטער, מ'קען קיינמאל נישט וויסן וואם שפעטער וועט זיין.

היינט איז געווען דער יו"ט שבועות, אידן זענען זיך צוזאם געקומען אין די גאנצע וועלט, אין די בתי מדרשות, מ'האט געדאוונט, מ'האט מקבל געווען די תורה, מ'האט געזאגט נעשה ונשמע, און מ'האט מקבל געווען די תורה פון פריש, צו לערנען תורה און מקיים זיין די מצוות פונעם הייליגן בורא. מ'דארף צו וויסן, אלע אידן האבן זיך מקבל געווען קבלות טובות, גוטע קבלות, עם האבן זיך מקבל געווען עלטערע אידן, מיטל–יאריגע אידן, בעלי בתים, יונגעלייט, בחורים, און אפילו תלמוד תורה קינדער, **יעדער האט געשפירט יו"ט א דערנענטערונג צום הייליגן באשעפער, און ער מאנט פון זיך ער זאל שטייגן העכער און זאל זיך פארבעסערן אין פארשידענע ענינים, יעדער האט זיך מקבל געווען זיך צו פארבעסערן, יעצט דארף מען נאר צו זעהן ס'זאל זיין 'ועתה', יעצט!!!.**

אם שמוע תשמעו בקולי, מ'זאל זיצן און עוסק זיין בתורה, מער התמדה, מער הבנה, דאם דאוונענען זאל זיין אויף א בעסערן אופן, עוסק צו זיין מער אין מצוות, זיך אכטונג געבן אויף די אויגן, אכטונג געבן אויף די מחשבות, מצוות בין אדם לחבירו, און אין וויבער שוהל בעניני צניעות, אין די מצוות וואם די נשים זענען מצווה, זיך פארשטערקערן אין צניעות, זיך פארשטערקערן אין שמירת המצוות וואם איז פאר זיי געזאגט געווארן.

דער אויבערשטער האט געזאגט פאר משה רבינו **"הגבל את ההר וקדשתו"**, מ'דארף צו וויסן עם קומט דער זומער, מ'דארף געדענקען דעם ציווי וואם דער אויבערשטער האט געזאגט 'הגבל את ההר', ווי מ'זאגט נאך פון צדיקים, **'הגבל'** באגרעניץ, **'את ההר'**, דעם בארג, דער יצר הרע איז נדמה כהר, מ'זאל באגרעניצן דעם יצר הרע, **'וקדשתו'** און דו זאלסט אים הייליגן, דעם קדש עצמך במותר לך, ענינים וואם מ'מעג דארף אויך צו זיין מיט א מאס, **קדש עצמך במותר לך.** דאם דארף מען געדענקען אויפן זומער, עם זאל זיין 'הגבל את ההר', מ'זאל באגרעניצן דעם יצר הרע, און אפילו וואם מ'מעג יא זאל זיין 'וקדשתו', זאל זיין אויף אן הייליגן אופן.

דער אויבערשטער זאל העלפן **'ועתה אם שמוע תשמעו בקולי'**, מ'זאל צוהערן וואם מ'האט יעצט געזאגט **'הגבל את ההר וקדשתו'.**

דער אויבערשטער זאל געבן א ברכה פאר כל הקהל הקודש הזה, דער אויבערשטער זאל העלפן דער יו"ט שבועות זאל משפיע זיין אויף אונז, אלע ברכות האמורות בתורה, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל געבענטשט ווערן מיט געבענטשטע קינדער, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, דער אויבערשטער זאל העלפן רפואות און ישועות פאר חולי ישראל, יעדער זאל זיין געזונט, פרנסה בהרחבה, עם זאל זיין גרויס שפע אין אידישע הייזער, גוטע שידוכים, עם זאל זיין שמחות אין אידישע שטובער, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן שוין זוכה זיין צו ביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

בס"ד

קהל יטב לב
ד'סאטמאר
קרית יואל יצ"ו

Cong. Yetev Lev
D'Satmar
Kiryas Joel

Main Office: 16 Garfield Road | Monroe, NY 10950 | **Tel.** 845.774.4040

רְבוּתָא דְיַעֲבֵד לי"י

מה נעים גורלינו, להביע את ברכותינו, מעומק לבבינו, נוכח פני האי גברא רבא ברוב טבון וקשוט
זוכה ומזכה את הרבים, ונודע בעוצם מעשיו מימים ימימה, המאירים כאור החמה, הוד והדר מעל
לבו נותן תמיד בפעולותיו חובקות זרועות עולם להגדיל תורה ולהאדירה, טוב שם משמן טוב

ברגשי חדוה ששון וגילה, רינה וצהלה, הננו מביעים ברכת מזלא טבא וגדיא יאה,
על ראש ידידינו הנעלה, וידיד כל בית ישראל עם סגולה, הנודע לשם ולתהלה, ביושר מסילה, ה"ה

מוה"ר

יואל ברמ"ד לאנדא הי"ו

מגדולי עסקני קהלתינו הק' די בכל אותר ואותר

מראשי חברי ועד הרחבת גבולי העיר דק"ק קרית יואל יצ"ו
להגדיל להאדיר ולהרחיב גבולי עיר הקודש
ע"ד מייסד העיר הקודש והמחוזות מרן רביה"ק זי"ע

לרגל השמחה הגדולה השורה בביתו

בנישואי בנו למזל טוב

בְּמֵיתַי לי"י נְהוֹרָא!

יעלה ויבוא ויגיע בעת שמחתו, הוד פעולותו ותוקף מעשיו
במסירת נאמנה ונפלאה להמשיך ברוב עוז ותעצומות פעולות צדיק לחיים
של מרן רביה"ק זי"ע להרחיב גבולי העיה"ק קרית יואל יצ"ו לארכה ולרחבה
להעמיד בתי מדרשים וכח הטהרה והרוחני לזכות קהל עדת מי מנה

מרן דבשמיא יהון בסעדיא, כל יומיא, ויברך בכל אילן מליא, דתליא במזליא, ובכל כלל ובכל פרט
זכה יזכה לראות דורות ישרים, כולם אהובים וכולם ברורים, ויהיו בניו כשתילי זיתים סביב לשולחנו
לא ימוש ממך ברכה המשולשת בתורה, עדי נזכה לעידם בשורה, לראות בישועתן בקרוב

אלה הדברים וברורים, בהוקרה נאמרים, מידידים יקרים, בשם כל הקהל ישרים

הנהלת הקהלה

אלבום

וועד קרן הבנין

בית המדרש הגדול

שע"י קהל יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק שליט"א

חַיִּים וּבְרָכָה לְמִשְׁמֶרֶת שָׁלוֹ"ם

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת יִצְחָ"ק

שיר ושבחה רתרנגה שפתינו, להביע ברכת מזל טוב מעומק לבבינו, לידידינו וידיד נפש כל חי לא ישבורת יומם ולילה, צדקתו וחסדו מפורסם לשם ולתהילה, במסירות נפלאה עד אין קצ ותיק ועושה חסד בפעליו הכבירים, ויזרע יצחק מאה שערים, להגדיל תורה ולהאדירה באמיץ כח משמיא זכה לעשות רצון צדיק כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א להרחבת גבולי קדשינו בבני ברק שלו"ם שמו ושלימה משנתו, בפי ישרים תהלתו, מריחוק מקום פרוסה מצודתו, כל השומע לו יצחק

דורכי דגניד הנעלה והנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד

מוה"ר

שלום יצחק יאקאבאוויטש הי"ו

מראשי קהילתינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

מגדולי תומכי מוסדותינו וקהילתינו הק'

ולמען הקמת ביהמ"ד הגדול

פה בני ברק יצ"ו

לרגל שמחת נישואי בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג בתורה ויראה, נודע לעוז ולתפארה

ישרא"ל אשר בך יתפאר, מוכתר בכל תואר

כמר **ישראל יאקאבאוויטש** הי"ו

עב"ג הכלה החשובה והמהוללה שתחי'

ושגורה ברכותינו, ותערב לפני ה' עתירתינו, שיזכה לראות ולרווות מכל יוצ"ח רב תענוג ונחת, תורה וגדולה במקום אחת, וימשיך בפעליו הברוכים בהרחבת גבולי הקדושה, מתוך אושר ועושר והרחבת הדעת עם כל ברכאן דנפישא

כ"ד ידידיו מוקיריו השמחים בשמחתו,
ומברכים בהגשי הודאה והערכה לעומתו

וועד קרן הבנין

להקמת ביהמ"ד הגדול

בני ברק יצ"ו

